Agderforskning

FoU rapport nr. 11/2009

Sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua

Senter FOR ByØkologi

Forfattere:

Kari Anne Klovholt Drangsland,

Bente Beckstrøm Fuglseth og

Knut Hidle

Tittel	Sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua
Forfattere	Kari Anne Klovholt Drangsland, Bente Beckstrøm Fuglseth og Knut Hidle
Rapport	FoU-rapport nr. 11/2009
ISBN-nummer	82-7602-131-8
ISSN-nummer	0803-8198
Trykkeri	Edgar Høgfeldt, 4626 Kristiansand

Bestillingsinformasjon

Utgiver

Agderforskning
Gimlemoen 19
N-4630 Kristiansand

Telefon	48 01 05 20
Telefaks	38 14 22 01
E-post	post@agderforskning.no
Hjemmeside	http://www.agderforskning.no

Forord

I 2007 ble Groruddalssatsingen etablert som et samarbeid mellom staten og Oslo kommune, for å bedre miljø- og leveforholdene i Groruddalen i Oslo. Blant annet skal hver av de fire bydelene, som omfattes av satsingen, plukke ut et sted i den enkelte bydel hvor behovene for opprustning er størst. Her skal det skje en spesiell satsing gjennom et helhetlig områdeløft. Haugenstua i Stovner bydel er utpekt til et slikt sted. En del av kunnskapsgrunnlaget for områdesatsingen er en sosiokulturell stedsanalyse. På oppdrag fra Oslo kommune har Agderforskning A/S og Senter for Byøkologi DA i samarbeid gjennomført den sosiokulturelle stedsanalysen, og den foreligger i denne rapporten. Arbeidet ble gjennomført i perioden august til desember 2009.

I denne perioden har forskerteamet bak rapporten hatt et tett samarbeid med representanter fra bydel Stovner. Vi takker for dette tette og konstruktive samarbeidet, som har bestått av gode relevante faglige tilbakemeldinger under arbeidets gang, og vi takker for all den hjelp og bistand vi har fått under feltarbeid og datainnsamling. Vi vil rette en stor takk til alle de menneskene som har stilt opp for oss i intervjuer og samtaler, elever og lærere ved Haugenstua skole som gjorde prosjektet med arbeidsbok mulig, og til alle de andre som har bidratt med informasjon og annen tilrettelegging for at vi skulle kunne gjennomføre vår datainnsamling. Vi vil også rette en stor takk til kvalitetssikrer seniorforsker Dag Ellingsen ved Agderforskning, for hans kritiske og konstruktive lesning av rapporten i arbeidets sluttfase.

Forskerteamet har bestått av Kari Anne Klovholt Drangsland, Senter for Byøkologi, Bente Beckstrøm Fuglseth, Senter for Byøkologi og Knut Hidle, Agderforskning. Sistnevnte har vært prosjektleder. Forskerteamet står ansvarlig for det faglige innholdet i denne rapporten. Vi takker for oppdraget.

Innhold

FORORD III
INNHOLD V
TABELLOVERSIKT VII
FIGURLISTE VII
1 INNLEDNING 1
1.1 Grensene for en sosiokulturell stedsanalyse 3
1.2 Leserveiledning 3
2 HAUGENSTUA 4
2.1 Avgrensning av Haugenstua 4
2.2 Haugenstua - først og fremst et boligområde 5
2.3 Demografi 8
2.4 Fysiske forhold 13
2.5 Haugenstua som satsingsområde 19
2.6 Oppsummering 21
3 ET UTGANGSPUNKT FOR STEDSANALYSEN PÅ HAUGENSTUA 22
4 OM GJENNOMFØRINGEN AV STEDSANALYSEN 27
4.1 Utvalg og representativitet 29
4.2 Metodekritikk 32
4.3 Begrepsavklaring 33
5 STEDSBILDER – FORESTILLINGER OM LIV OG TILHØRIGHET PÅ HAUGENSTUA 34
5.1 Avgrensingen av Haugenstua 34
5.2 De mange stedsbilder 37
5.3 Forestillinger om samfunn som basis for stedsbilder 42
5.4 Tilhørighet og stedsbilder 47
6 STEDSBRUK 51
6.1 Haugenstua senter 52
6.2 Haugenstua boligområde: Grøntarealene mellom blokkene 59
6.3 Arenaer for sport, rekreasjon og fritidsliv 64
6.4 Ungdommens stedsbruk 70
6.5 Møtesteder på Haugenstua 76
7 OMDØMME 87
7.1 Haugenstua sett fra naboområdene 88
7.2 Haugenstua i lokal presse 90
7.3 Haugenstua-beboernes opplevelse av omdømme 92
8 I HVILKE RETNING GÅR HAUGENSTUA? 94
8.1 Konkurrerende virkelighetsoppfatninger på Haugenstua 94
8.2 Noen tendenser i materialet 96
8.3 Oppsummering 98

9 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER 100
9.1 Anbefalinger knyttet til stedsbilder 102
9.2 Anbefalinger knyttet til stedsbruk 103
9.3 Anbefalinger knyttet til omdømme 107
LITTERATURLISTE 110
VEDLEGG I: INTERVJUGUIDE
VEDLEGG II: INFORMANTER
VEDLEGG III: ARBEIDSBOK
FOU INFORMASJON

Tabelloversikt

Tabell 1: Feltarbeidets tre faser. 27

Figurliste

Figur 1: Avgrensning innsatsområde Haugenstua (rød), og rodene Stig og Smedstua (svart) 4
Figur 2: Kart over Haugenstua innsatsområde.....6
Figur 3: Befolkningen på Haugenstua etter aldersgrupper 1997-2007 9
Figur 4: Befolkningen på Haugenstua etter bakgrunnsland 1997-2007.....10
Figur 5: Utdanningsnivå for Oslo kommune, Groruddalen og Haugenstua .12
Figur 6: Lekeplasser og fotballbaner i Haugenstua innsatsområde 13
Figur 7: Spesielle kvaliteter 15
Figur 8: Store åpne grønne rom mellom blokkene 16
Figur 9: Haugenstua torg 17
Figur 10: Nyåkeren 18
Figur 11: Ulike avgrensninger av Haugenstua.....36
Figur 12: Kiwi og Haugenstua Scene 53
Figur 13: Torget på Haugenstua senter.....53
Figur 14: Konelabygget – her finnes de fleste butikkene på Haugenstua.....54
Figur 15: Uteområdene til Haugenstua borettslag. 61
Figur 16: Gangveger skaper gode turmuligheter 65
Figur 17: Parsellhagen er en viktig arena for mange 69
Figur 18: Flere av guttene forteller at de spiller fotball. 72

1 Innledning

Denne rapporten er en sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua i Groruddalen i Oslo. En sosiokulturell stedsanalyse er et verktøy for å systematisere og analysere hvordan befolkningen bruker stedet de bor, deres interesser og stedsidentitet. I motsetning til en tradisjonell stedsanalyse, der steder blir forstått hovedsakelig med utgangspunkt i det fysiske og materielle rom, tar en sosiokulturell stedsanalyse utgangspunkt i menneskelige aktører, sosial mening, sosiale funksjoner og sosiale rom. Gjennom en sosiokulturell stedsanalyse forsøker man å avdekke ulike individers og aktørgruppers kulturelle og sosiale forestillinger om et sted. Den sosiokulturelle stedsanalysen skal således bidra til å styrke videre områdesatsing på Haugenstua, hvor ønsket også er å legge grunnlaget for beboernes medvirkning i prosessen.

Områdesatsing og områderettede tiltak har etter hvert etablert seg som en dominerende strategi for sosial byutvikling i europeisk sammenheng. Bakgrunnen er den store forskjellen i levekår mellom geografisk avgrensede områder og en erkjennelse av at generelle velferdstiltak ikke er nok. Samtidig har man sett at utfordringene enkelte bydeler står ovenfor både er av fysisk, sosial og økonomisk art, og at det er nødvendig med en helhetlig tilnærming for å løse disse utfordringene (Brofoss og Barstad 2006; 2007: 16). Groruddalssatsningen ble lansert i 2007 og er det største enkelttiltaket av denne typen i norsk historie. Hovedmålet for satsingen er bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, samt bedre livskvalitet for beboerne. Bydel Stovner, der Haugenstua inngår, er en av 4 bydeler i Oslo som omfattes av satsingen. Den sosiokulturelle stedsanalysen skal bidra til å bygge kunnskap inn i områdesatsingen om sosiale og kulturelle forhold som er viktig for stedsutviklingen.

Måter vi knytter oss til steder på henger nært sammen med hvorvidt vi kjenner oss komfortable med og identifiserer oss med stedet og den meningen stedet har. Styrket omdømme og økt identifikasjon er en av målsettingene i områdesatsingen. Arbeidet for dette krever blant annet kjennskap til befolkningen på stedet, deres bruk av stedet og forhold til stedet. Det er et ønske at den sosiokulturelle stedanalysen skal bidra med kunnskap som styrker dette arbeidet.

Det har vært en helt sentral målsetting med denne stedsanalysen å synliggjøre mangfoldet på Haugenstua. Det vil alltid eksistere ulike forestillinger om et sted. Det vil være ulike oppfatninger om stedets særtrekk, om positive og negative kvaliteter og mangler ved stedet, og det vil eksistere ulike måter å

bruke stedet på. Innsikt i dette mangfoldet av måter å forholde seg til og bruke Haugenstua på skal gi et bredere kunnskapsgrunnlag for den videre områdesatsingen i bydelen. To viktige oppgaver for stedsanalysen er derfor:

1) å avdekke, systematisere og analysere befolkningens egne tanker rundt gitte tema, og
2) å kartlegge og analysere befolkningens tilhørighet til Haugenstua og bruk av Haugenstua.

Stedsanalysen er lagt opp slik at den kan være fruktbar for det videre arbeidet med et helhetlig områdeløft for Haugenstua på to måter: For det første skal analysen gi en *fortolkningsramme og styrket erfaringsbakgrunn* i stedsutviklingsarbeidet. I denne sammenhengen har vi hatt et fokus på stedsbiler, stedsbruk og omdømme. Vi har undersøkt følgende problemstillinger knyttet til dette:

1. Hvilke sentrale stedsbilder/forestillinger og oppfatninger av Haugenstua finnes? Hvordan opplever og beskriver ulike aktører sin tilknytning og tilhørighet til Haugenstua?
2. Hvordan brukes Haugenstua av ulike individer og aktører? Hvilken rolle har Haugenstua som møtested?
3. Hva slags omdømme finnes, og hvilken betydning har dette for beboerne?

Vi har forsøkt å gripe mangfoldet i meninger om stedet, stedsbruk, tilhørighetsformer og hverdagsliv på Haugenstua. Gjennom fokuset på nettopp mangfoldet og ulikhetene i forestillingene om, og bruken av Haugenstua, kan rapporten åpne opp synet på hva Haugenstua er, hvem som bor der og livene som leves der.

For det andre skal stedsanalysen gi innsikt i form av mer *spesifikke anbefalinger* til konkrete tiltak. Spørsmålet blir hvordan stedsutviklingsarbeidet kan ta opp i seg de momentene som kommer frem i den sosiokulturelle stedsanalysen. Hvordan kan den videre stedsutviklingsprosessen forankres i mangfoldet av positive stedsbilder og stedsbruk som finnes lokalt? Blant annet vil vi komme med anbefalinger til tiltak som kan bidra til å styrke Haugenstuas image og omdømme. Vi stiller derfor spørsmålet: Hvilke positive elementer ved stedet bør utvikles og forsterkes?

1.1 Grensene for en sosiokulturell stedsanalyse

En sosiokulturell stedsanalyse har sine grenser. Deler av problematikken vi adresserer kan ikke løses innenfor rammene av de anbefalinger vi kan komme med på bakgrunn av denne analysen. Det er en del rammebetingelser og forhold på makronivå som antakeligvis vil ha større betydning for hvordan Haugenstua vil utvikle seg, enn de anbefalingene vi kan komme med på dette nivået. Dette vil vi komme nærmere tilbake til utover i rapporten, og særlig i kapittel 9, avslutningskapitlet som også inneholder anbefalinger.

1.2 Leserveiledning

Rapporten er lagt opp etter følgende struktur: Kapittel 2 er en nærmere beskrivelse av Haugenstua med vekt på demografiske, materielle og sosiale forhold. Kapittel 3 er en kort klargjøring av det teoretiske ståstedet som er valgt, samt en klargjøring av de tre hovedtemaene som er kartlagt og analysert, nemlig stedsbilder, stedsbruk og omdømme. I kapittel 4 redegjør vi for hvordan stedsanalysen er gjennomført og for det metodiske opplegget som er valgt. De påfølgende kapitlene er selve stedsanalysen, og som er strukturert etter de tre valgte temaområdene; stedsbilder, stedsbruk og omdømme. Analysen følges opp av et kapittel 8 som drøfter mulige videre utviklingstrekk på Haugenstua langs de dimensjoner som er beskrevet i analysen. Rapporten avsluttes med et siste kapittel som trekker opp anbefalinger for den videre områdesatsingen. Kapittel 8 og kapittel 9 kan begge også leses som en oppsummering av stedsanalysen.

Rapporten kan godt leses fra a til å. Men det vil være fullt mulig å lese denne rapporten uten å lese kapittel 3 og 4. Disse to kapitlene redegjør for tankene bak arbeidet og for det mer håndverksmessige. Dette antar vi vil være av mindre relevans for mange lesere som primært er interessert i Haugenstua. For planleggere vil det også være mulig å lese anbefalinger først, for så å gå inn i analysene som leder til anbefalingene.

2 Haugenstua

2.1 Avgrensning av Haugenstua

Haugenstua er en delbydel i Stovner bydel i Oslo kommune. Delbydelen omfatter de to rodene Stig og Smedstua. I tillegg er innsatsområdet Haugenstua avgrenset gjennom Groruddalssatsingen. Figur 1 viser avgrensning av Haugenstua innsatsområde med rødt slik det er definert av bydelen, mens delbydelen Haugenstua; rodene Stig og Smedstua, er tegnet inn med svart. Den viktigste forskjellen mellom disse to avgrensningene er at delbydelen Haugenstua også omfatter boligområder i nordøst. I begge tilfeller avgrenses området av jernbanen i sør, med boligområdene Haugen og Høybråten på sørsiden av jernbanelinjen. I sørøst grenser området mot småhusbebyggelse, mens stigningen opp mot Rommen og Stovner avgrenser området i nord.

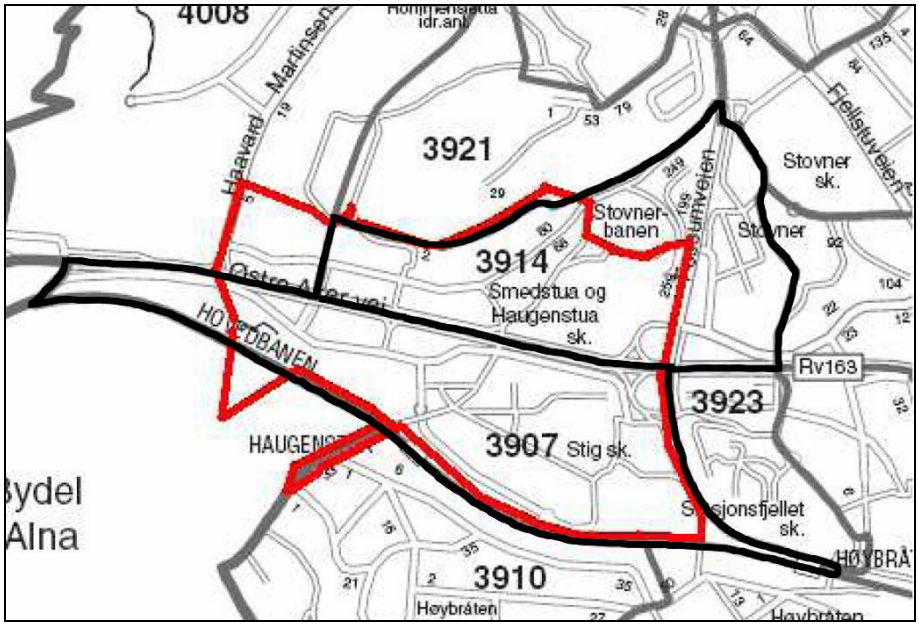

Figur 1: Avgrensning innsatsområde Haugenstua (rød), og rodene Stig og Smedstua (svart)

Det er samtidig naturlig å tenke seg at folk som bruker Haugenstua og befolkningen som bor på Haugenstua vil ha andre forståelser av hvilke geografiske områder som utgjør Haugenstua. Dette skal vi komme mer tilbake til i

kapittel 5. I denne studien har vi ikke operert med en klar geografisk avgrensning av Haugenstua, men latt informantenes fortellinger om Haugenstua være i sentrum. Det er likevel formålstjenelig med en avgrensning for statistikk og kartgrunnlag. Innsatsområde Haugenstua har her vært et naturlig referansepunkt. Ettersom det ikke er tilgjengelig statistikk for innsatsområdet, vil vi imidlertid referere til statistikk på bydel, delbydel- og rodenivå.

2.2 Haugenstua - først og fremst et boligområde

Utbyggingen av Haugenstua var en del av etterkrigstidens store boligutbygginger i Oslo, som ble satt i gang for å svare på denne tidens lange boligkøer. Oslo kommune vedtok i starten av 60 årene en større utbygging i Stovner bydel, Tokerudplanen, som også omfattet Haugenstua. Frem til 1960 var det fortsatt store jordbruksarealer på Stovner, men som følge av den nye planen ble jordbruksarealer ekspropriert og utbyggingen av Haugenstua startet (Oslo kommune 2008a). Haugenstua borettslag var første ute med byggestart i 1966, og innflytting i 67-68. Utbyggingen av Smedstua fulgte etter med innflytting i 1969, mens Smedvollen først kom i 1979. Alle disse tre er OBOS-borettslag. I grove trekk består Haugenstua i hovedsak av disse tre borettslagene, samt noen kommunale boliger (se figur 2). I tillegg kommer noe næringsvirksomhet, for det meste på Haugenstua senter og langs Garver Ytteborgsvei, samt 5 barnehager og 3 skoler.

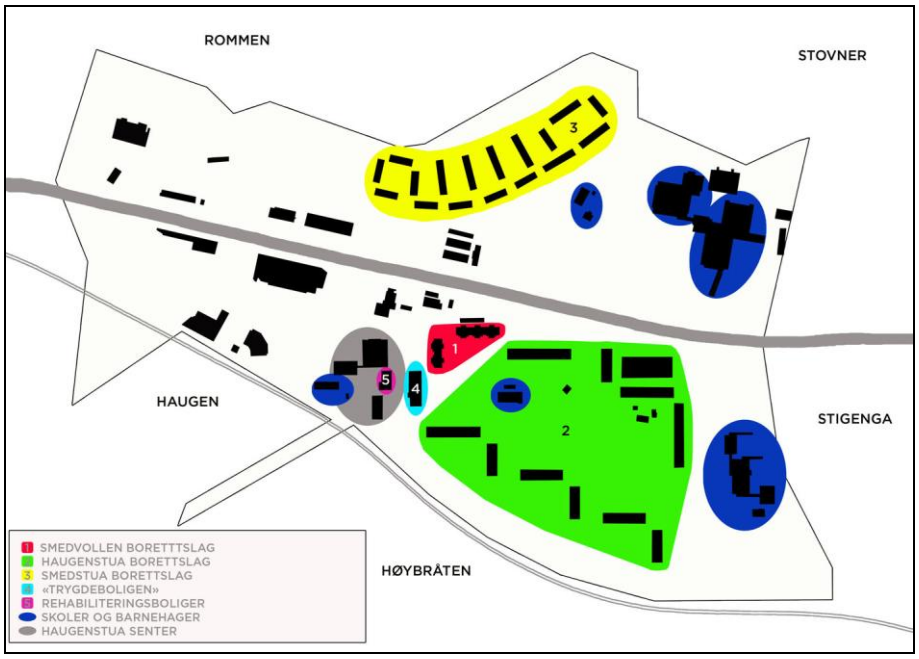

Figur 2: Kart over Haugenstua innsatsområde

1. januar 2009 hadde Haugenstua 3 866 innbyggere, fordelt på de to rodene Stig (2 488) og Smedstua (1378) (Oslostatistikken 2009). Haugenstua har totalt 1 695 boliger. 9 av 10 boliger er blokkbebyggelse. Eneboliger og småhusbebyggelse finnes så og si utelukkende øst i roden Smedstua. Disse er dermed ikke en del av innsatsområde Haugenstua (Guttu et al. 2008: 68).

Boligprisene i Stovner bydel er blant de laveste i Oslo. I oktober 2009 var gjennomsnittlig kvadratmeterpris 24 200 kroner for en leilighet i Stovner bydel. Til sammenligning var gjennomsnittet for Oslo 33 800 kroner på tilsvarende tidspunkt (Norges Eiendomsmeglerforbund et al.: 19). Priser for OBOS-leiligheter viser den samme tendensen. Det er bare Søndre Nordstrand som har lavere kvadratmeterpriser enn Stovner bydel. Med tanke på at alle borettslagene på Haugenstua er OBOS-borettslag vil det være naturlig å tenke seg at disse tallene også er beskrivende for boligprisene her (OBOS 2009). Lave boligpriser skaper tilgjengelighet for grupper som kanskje ellers ikke ville hatt mulighet til å kjøpe egen bolig. Dette kan også få følger for befolkningsstrukturen i området. Dette vil vi komme tilbake til i 2.3 der vi ser på ulike trekk ved befolkningen som bor på Haugenstua.

Haugenstua borettslag er det tredje største borettslaget i Norge. Det består av 10 bygninger med til sammen 882 leiligheter fordelt på 42 oppganger. Det er like mange ettroms (31 m2)-, treroms (74 m2)- og fireroms (87 m2) leiligheter. Borettslaget ligger mellom Garver Ytteborgsvei og Ole Brumms vei.

Smedstua borettslag ble oppført omtrent samtidig som Haugenstua borettslag, og innflytning skjedde i 1969. Borettslaget består av 328 leiligheter fordelt på 17 bygninger på fire etasjer. Boligenhetene består av treroms (72 m2) og fireroms (85 m2) leiligheter. I tillegg ligger forsamlingshuset Smia i tilknytning til borettslaget.

Smedvollen borettslag består av 80 leiligheter fordelt på 2 bygninger. Første innflytning skjedde i 1979.

Haugenstua kommunale boliger/trygdeboliger er reservert for eldre over 60 år. I 2004 ble det vedtatt at boligene skulle være for alle med behov for kommunale boliger, men etter protester fra de eldre som bodde i disse boligene gikk bydelen i 2006 med på at boligene skulle være reservert for eldre (Groruddalen 04.05.2005).

Haugenstua rehabiliteringssenter ligger på Haugenstua senter, i etasjene over Haugenstua nærmiljøsenter. Dette er et tidsbegrenset rehabiliteringstilbud for rusmisbrukere, som skal gi brukerne botrening under tilnærmet realistiske forhold. Målgruppen er mennesker som har stor grad av ruskontroll i form av lite eller kontrollert rusbruk (ikke daglig bruk), og som samtidig ønsker enten å slutte eller redusere rusbruken sin. Rehabiliteringssenteret har totalt 29 heldøgnsplasser. Det er 16 ansatte knyttet til senteret, men det er ikke døgnbemanning (Oslo kommune 2009c).

2.2.1 Haugenstua senter

De første servicefunksjonene (post, bank, butikk) ble etablert på Haugenstua i 1969. Frem til det nåværende Haugenstua senter stod ferdig i 1976, holdt disse funksjonene til i midlertidige brakker. Samtidig som Haugenstua senter åpnet i 1976, fikk også bydelen et eget samfunnshus. På Haugenstua senter har en rekke ulike butikker og servicefunksjoner holdt til opp gjennom årene, men det har de siste 10 - 20 årene skjedd en gradvis nedbygging av tilbudet. Bydelen har sentralisert sine tjenester, samtidig som private forretningsdrivende ikke finner tilstrekkelig kundegrunnlag i bydelen. I dag er bare et fåtall butikker og servicefunksjoner igjen. Det er flere tomme lokaler, og bygningene er lite vedlikeholdt. Dette gir et preg av forfall.

Samfunnshuset ble formelt nedlagt i 1992, men fortsatte som aktivitetshus drevet av bydelen. I 2002 vedtok bydelsutvalget å avvikle leieforholdet med OBOS. Lokalene stod tomme frem til prosjektet "Haugenstua Scene – Opp og frem" ble startet i regi av Groruddalssatsingen i 2008. Kafeen Kaffekroken ble startet da Samfunnshuset ble lagt ned i 1992, og er drevet på frivillig basis av pensjonister. Det var snakk om å flytte kafeen over til trygdeboligen da kommunen sa opp leieavtalen, men kafeen fikk en egen avtale med OBOS som gjorde at de kunne fortsette driften.

Haugenstua senter eies av OBOS Forretningsbygg, og det pågår i dag en dialog mellom bydelen og OBOS om rammebetingelser for den videre utviklingen av senteret. OBOS er i utgangspunket interessert i større arealer for en videre utvikling og det pågår forhandlinger om kjøp av tomten hvor Ole Brumm Barnehage holder til i dag. I påvente at dette gjøres lite for å pusse opp de eksisterende bygningene. Uterommene har imidlertid fått et løft som en del av et samarbeid mellom OBOS og bydelen.

Resultatet av forhandlingene mellom kommunen og OBOS vil sette viktige rammer for den videre utviklingen av senterområdet. En høy tomtepris vil høyne kravene til inntjening for OBOS, noe som kan gjøre det vanskelig for lavterskeltilbud å overleve.

2.2.2 Annen næringsvirksomhet

I tillegg til virksomheten som er igjen på Haugenstua senter finnes det noe næringsvirksomhet på Haugenstua. Denne er hovedsakelig lokalisert langs Garver Ytterborgsvei, samt noe i Kristoffer Robinsvei.

"Konelabygget" fremstår på mange måter mer som et shoppingsenter enn Haugenstua senter. Her holder de fleste forretningene til i dag. Rema 1000, Jysk, Europris, Apotek1 og Brun og Blid er noen. I tillegg er det tannlegekontor og legesenter her. Mens Haugenstua senter er preget av forfall og flere tomme lokaler, fremstår Konelabygget som aktivt. Bygget ligger ved avkjøringen fra Østre Aker vei, og er derfor lett tilgengelig med bil.

2.3 Demografi

2.3.1 Husholdningstyper og alder

Ca 45 prosent av husholdningene på Haugenstua er enpersonshusholdninger, ca 25 prosent er par eller voksne med barn og ca 30 prosent barne- og flerfamiliehusholdninger. På grunn av det høye antallet ettroms leiligheter i

Haugenstua borettslag er det høyere andel enpersonshusholdninger i Stig enn i Smedstua (Guttu et al. 2008).

Figur 3 viser befolkningssammensettingen fordelt på aldersgrupper fra 1997-2007. Vi ser at det bor mange barn på Haugenstua. Andelen barn ligger godt over andelen barn i Groruddalen, og i Oslo som helhet. 28 prosent av befolkningen på Haugenstua er under 20 år, mens bare 6 prosent av befolkningen er over 70 år (Guttu et al. 2008: 100).

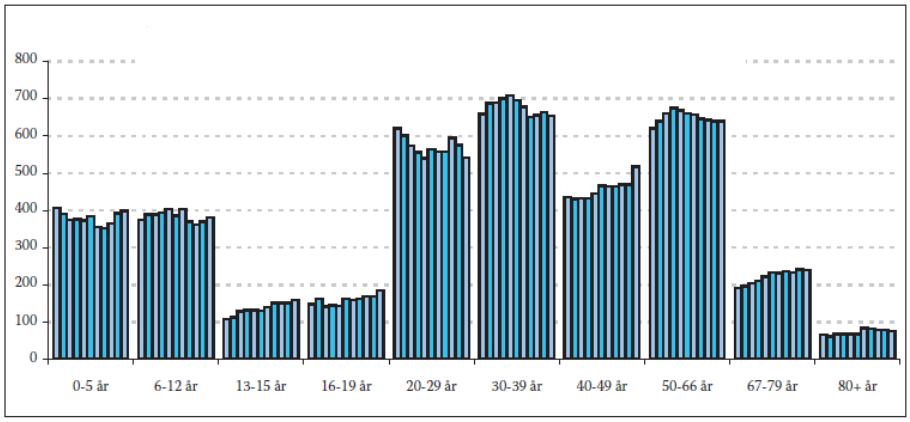

Figur 3: Befolkningen på Haugenstua etter aldersgrupper 1997-2007

(Oslo kommune 2008b: 136).

2.3.2 Trangboddhet

Det er relativt høy andel av trangbodde på Haugenstua, og spesielt i Stig grunnkrets. Andelen ligger over gjennomsnittet for Groruddalen, og langt over gjennomsnittet for Oslo. Det er først og fremst ettroms leilighetene som er trangbodde, og tall tyder på at ca halvparten av disse blir bebodd av mer enn en person. Trangboddhet er i denne sammenhengen forstått som at det er flere beboere enn soverom (Guttu et al. 2008: 69).

2.3.3 Helse

I en levekårsundersøkelse av Groruddalen kommer det frem at mer enn en av fem innbyggere på Haugenstua har redusert funksjonsevne.[1] For personer mellom 55-67 år er andelen hele 45 prosent (Nadim 2008: 30). Ca en fjerde-

[1] Redusert funksjonsevne er i denne sammenhengen en samlekategori for dårlig helse og inkluderer personer med en eller flere helserelaterte statuskoder (Nadim 2008)

del av barna bosatt på Haugenstua har en eller to foreldre med redusert funksjonsevne.

2.3.4 Andel med innvandrerbakgrunn

Det er en relativ høy andel av befolkningen på Haugenstua som har innvandrerbakgrunn. I Stig er 61 prosent av befolkningen ikke-vestlige innvandrere, mens den tilsvarende andelen på Smedstua er 42 prosent. Til sammenligning er gjennomsnittet for Groruddalen 33 prosent, og Oslo 19 prosent (Guttu et al. 2008-104). Figur 4 viser befolkningen på Haugenstua etter bakgrunnsland fra 1997-2007. [2]Vi ser at andelen med norsk bakgrunn har gått ned i løpet av denne tiårsperioden, mens andelen med ikke-vestlig bakgrunn har økt.

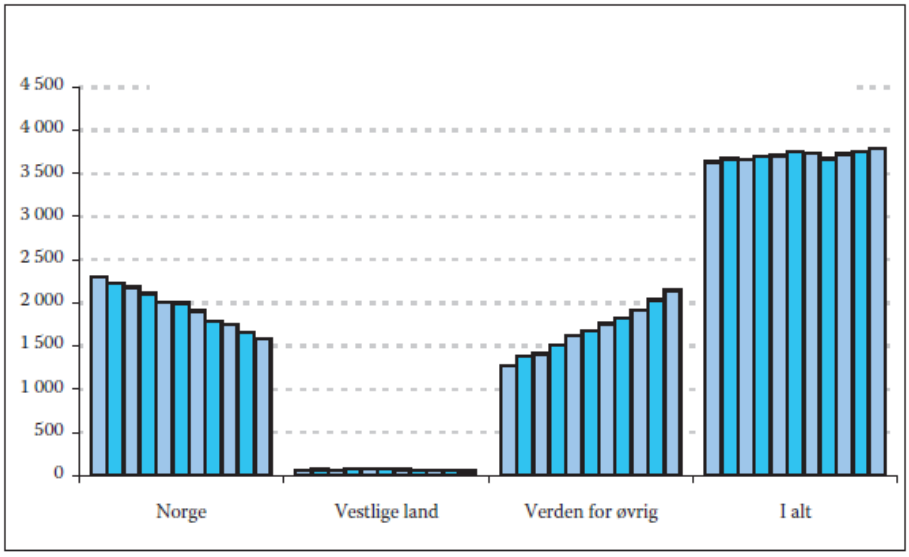

Figur 4: Befolkningen på Haugenstua etter bakgrunnsland 1997-2007

(Oslo kommune 2008b: 136)

Når det gjelder statistikk om aldersfordeling er ikke denne tilgjengelig på rodenivå, men bydelsnivå. Det er en høy andel barn med innvandrerbakgrunn i Stovner bydel. Mens den totale andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelen er 34,4 prosent (IMDi 2007: 126), har 53 prosent i aldersgruppen 0-24 år ikke-vestlig bakgrunn (Dzamarija og Kalve 2004: 27). Andelen barn og unge vil være enda høyere på Haugenstua med tanke på at innvandrerandelen er høyere her generelt. Dette får også følger for skolene på Haugenstua.

[2] Hver av gruppene med stopler viser utviklingen fra 1997-2007, den enkelte stolpe representerer det enkelte år

Ungdomsskolen (Haugenstua skole) har 70 prosent minoritetsspråklige elever (Oslo kommune 2009a), mens andelen på barneskolen (Stig skole) er 85 prosent (Oslo kommune 2009b). Det er flere eksempler på at etnisk norske elever søker seg til skoler med lavere minoritetsandel (Aftenposten 18.05.2006).

Innvandrerbefolkningen i Stovner har bakgrunn fra 128 land. Pakistanere utgjør den største gruppen (28 prosent), fulgt etter av personer med bakgrunn fra Sri Lanka (12 prosent), Vietnam (6 prosent) og Somalia (6 prosent) (IMDi 2007:127).

Innvandrerbefolkningen består både av personer som selv har innvandret til Norge og som ikke har norsk bakgrunn (førstegenerasjonsinnvandrere), og personer som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre (etterkommere). Skiller man mellom disse to gruppene ser vi at det blant ikke-vestlige innvandrere er størst andel av førstegenerasjonsinnvandrere (64 prosent), mens etterkommere utgjør 36 prosent. Pakistanere som utgjør den største gruppen av innvandrere er 53 prosent førstegenerasjonsinnvandrere, mens 47 prosent er etterkommere. Stovner bydel har en større andel av etterkommere enn gjennomsnittet for Oslo (36 prosent mot 28,5 prosent) (IMDi 2007:128-129).

Når det gjelder botid i Norge er det personer med bakgrunn fra Pakistan og India som dominerer i Stovner. 31 prosent av pakistanerne har bodd i Norge i 26 år eller mer, mens det tilsvarende tallet for indere var 26 prosent (IMDi 2007:132).

Stovner har en høy andel av personer med flyktningbakgrunn. Mens denne gruppen på landsbasis utgjør 2,5 prosent av befolkningen, har 15 prosent av innbyggerne på Haugenstua flyktningbakgrunn (Nadim 2008:21).

2.3.5 Utdanningsnivå og sysselsetting

Utdanningsnivået på Haugenstua er lavt sammenlignet med gjennomsnittet for Oslo (se figur 5). I Stig har 29 prosent av befolkningen kun grunnskole. Til sammenligning er gjennomsnittet for hele Oslo 14 prosent. En relativt stor del av befolkningen har videregående utdanning (ca 60 prosent), mens svært få har høyere utdanning (13 prosent). Til sammenligning er den gjennomsnittlige andelen med høyere utdanning for Oslo 39 prosent (Guttu et al. 2008).

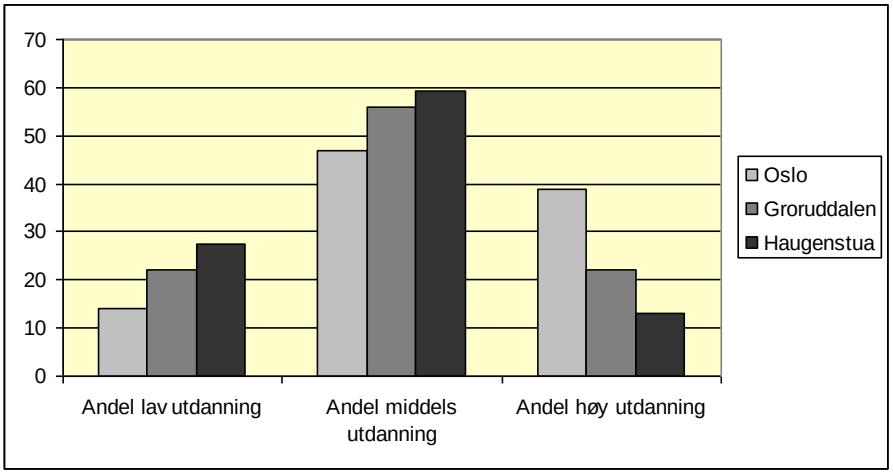

Figur 5: Utdanningsnivå for Oslo kommune, Groruddalen og Haugenstua

(Guttu et al. 2008: 106)

Sysselsettingsnivået på Haugenstua er lavere enn gjennomsnittet for Oslo. Mens ca 70 prosent av befolkningen i Oslo er i jobb, er det tilsvarende tallet for Haugenstua 58 prosent. 56,3 prosent av personer med ikke-vestlig bakgrunn er i jobb, 52,6 prosent av kvinnene. Andelen ikke-vestlige innvandrere som er i jobb er høyere for Haugenstua enn for Oslo totalt (Nadim 2008:38).

Ca en tredjedel av personer mellom 16 og 66 år får mer enn halvparten av inntekten sin gjennom offentlige ytelser, og er definert som såkalt velferdsavhengige (Nadim 2008:41)

2.3.6 Inntektsnivå

Personer bosatt i Groruddalen har den laveste gjennomsnittsinntekten i Oslo. Mens gjennomsnittet i Groruddalen er 209 103 kroner er det tilsvarende tallet for Oslo 267 253. Personer med ikke-vestlig bakgrunn har inntekter som ligger godt under gjennomsnittet for befolkningen for øvrig. Gjennomsnittsinntekten for denne gruppen i Groruddalen er 157 551. Det er imidlertid noen forskjeller når det gjelder landbakgrunn. Av de tre største landgruppene i Oslo er det personer fra Sri Lanka som har høyest inntekt, fulgt av Pakistan og Somalia (Nadim 2008:44-45).

2.3.7 Flyttehyppighet

Bofastheten på Haugenstua ligger på ca det samme som gjennomsnittet for Oslo. Bofasthet er i denne sammenhengen definert som en botid på minst 7

år. Ca 60 prosent av voksne og ca 70 prosent av barna på Haugenstua havner da i denne kategorien (Guttu et al. 2008: 109).

2.4 Fysiske forhold

2.4.1 Uteområder

Det finnes en rekke opparbeidede lekeplasser og fotballbaner på Haugenstua. Figur 6 viser en oversikt over disse.

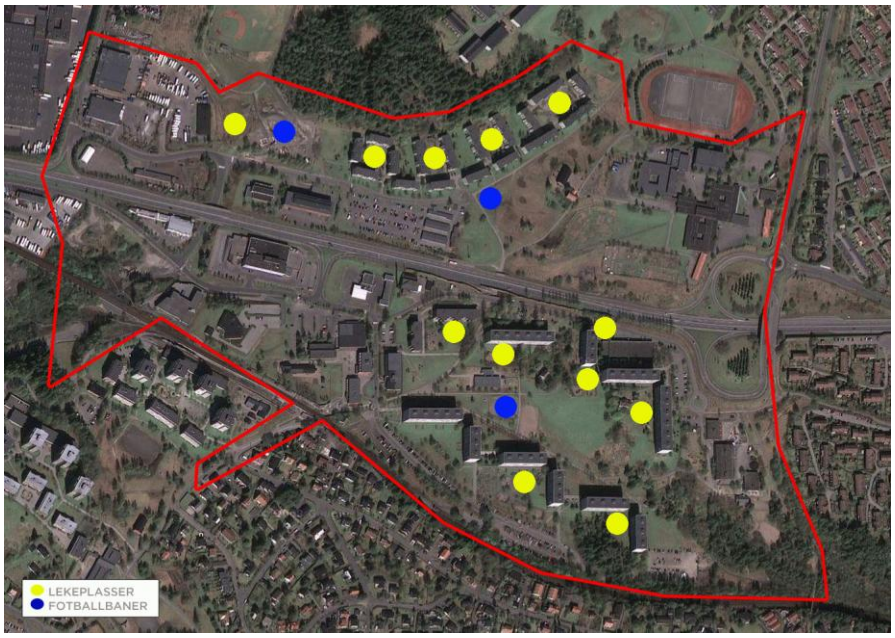

Figur 6: Lekeplasser og fotballbaner i Haugenstua innsatsområde

Som det kommer frem av figuren ligger de fleste av disse i tilknytning til borettslagene. I tillegg finner man på Haugenstua Stovnerbanen ved Haugenstua skole, Rommensletta og en grusbane, samt et helt nytt lekeområde; Sneglehuset som ble åpnet 24. september 2009.

2.4.2 Trafikale forhold

Haugenstua er delt av Østre Aker vei, som skiller Smedstua fra resten av Haugenstua. Dette er en viktig hovedveg i Groruddalen med en trafikkmengde på 30 000 kjøretøy i døgnet (Nasjonal vegdatabank). Det er relativt god tilkomst fra nord, men vanskelige forhold fra sør. Mye trafikk skaper ut-

fordringer knyttet til støy, og andelen av befolkningen som er plaget av støy er over gjennomsnittet for Oslo.

Jernbanen ligger som en barriere mot boligområdene i sør. For å komme seg med bil til Haugenstua senter fra områder som Høybråten, må man kjøre store omveier.

Boligområdene er i hovedsak bilfrie ved at parkeringsplasser er lokalisert i ytterområdene. Gangveger går på kryss og tvers gjennom området og skaper gode interne forbindelser. Det er imidlertid få muligheter for å krysse Østre Aker vei og jernbanen til fots, noe som forsterker disse som barrierer.

I en undersøkelse blant bedrifter i området, som ble gjennomført av bydelen i 2008, kom det frem misnøye med de lokale veiene og adkomsten fra Østre Aker vei. Disse omtales som trange, uoversiktige og svingete, noe som fører til kø og vanskelige kjøreforhold for varebiler.

2.4.3 Spesielle kvaliteter

Haugenstua har en rekke kvaliteter som den videre stedsutviklingen kan bygge videre på. Vi vil trekke frem noen kvaliteter med Haugenstua som vi mener er spesielt viktige i denne sammenhengen (se også figur 7). Dette er:

- Haugenstua stasjon
- De åpne rommene mellom blokkene
- Rimelig bygningsmasse
- Torget
- Skatehallen
- Parsellhagene

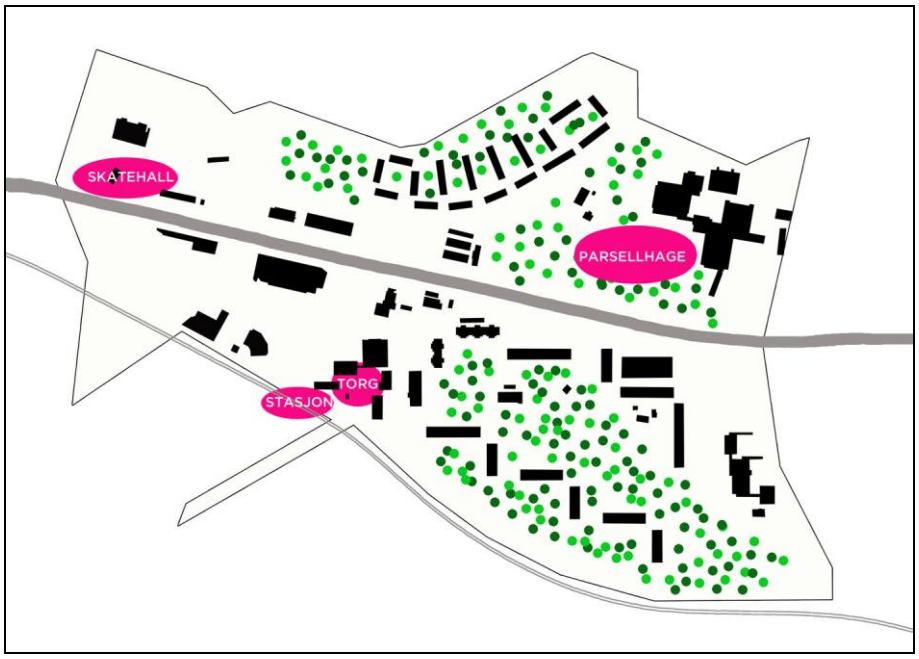

Figur 7: Spesielle kvaliteter

Haugenstua stasjon

Haugenstua stasjon er en av landets mest trafikkerte togstasjoner med ca en million reisende til og fra årlig. I løpet av en uke er det gjennomsnittlig 15 000 av- og påstigninger. Med tog tar det 13 minutter fra Haugenstua til Oslo S. Det er to avganger i timen med halvtimesintervaller.

Stasjonen ble oppgradert i 2007 med blant annet ny perrong, støyskjerm, tilrettelegging for bevegelseshemmede, sykkelparkering og beplanting. Mens perrongen i nordgående retning fremstår som helt ny, er imidlertid plattformen for tog i retning sør ikke skiftet ut. Kontrastene mellom de to perrongene gjør at stasjonen ikke gir inntrykk av å være ferdig utbygd, og perrongen for sørgående tog fremstår i lys av dette som ytterligere nedslitt. Jernbaneverket begrunnet oppgraderingsprioriteringene med at denne perrongen var såpass ny at andre stasjoner ble prioritert (Groruddalen 08.09.2006).

De åpne rommene mellom blokkene

Figur 8: Store åpne grønne rom mellom blokkene

De store åpne grønne rommene mellom bebyggelsen er en viktig del av Haugenstuas karakter. De står i kontrast til de høye blokkene og har en viktig funksjon for å skape lys og luft mellom blokkene. Her er det både helt åpne grønne rom og områder som er tilrettelagt for spesielle aktiviteter som lekeplasser, fotballbaner, basketballbaner. Lekeplasser og benker er plassert med jevne mellomrom i tilnytning til de enkelte borettslagene, og gjør at avstanden fra boligene er kort. Gangvegene som knytter boligene sammen, og som også forbinder Haugenstua med omkringliggende områder, gir også gode turmuligheter.

Rimelig bygningsmasse

Det har skjedd få endringer i Haugenstua senter sin bygningsmasse siden oppføringen på 70-tallet. Bygningene bærer preg av forfall og slitasje, noe som både kan ha betydning for omdømme og stedsbilder. Samtidig er denne bygningsmassen en viktig kvalitet ved Haugenstua fordi den gjør det mulig å drive aktivitets- og nærmiljøtilbud med lav betalingsevne. Aktivitetene på Haugenstua Scene, Nærmiljøsenteret og Kaffekroken er alle svært viktige for brukerne. Selv om bygningsmassen er sliten, rommer de en rekke spen-

nende, kreative og meningsfylte aktiviteter. Tilgang til rimelige bygninger er viktig for å kunne opprettholde et bredt lavterskeltilbud.

Torget

Figur 9: Haugenstua torg

Haugenstua torg er et klart definert område omkranset av bebyggelse. Bygningene skjermer for biltrafikk, og torget fremstår som et område for gående. Det er et område til både å gå gjennom til og fra ulike aktiviteter, og et sted å oppholde seg. Nye benker og blomster har gjort torget mer attraktivt. Funksjonene i nærhet som butikker, Kaffekroken og jernbanestasjonen skaper en jevn flyt av mennesker på dagtid. Samtidig har det vært arrangert torgdager her. I lys av kjøpesenterutviklingen, der plasser og torg bygges inn i kjøpesentrene, fremstår Haugenstua torg som en spesiell kvalitet ved Haugenstua.

Skatehallen

Haugenstua skatehall ligger i tilknytning til Ungdommens motorsenter i Kristoffer Robinsvei. Anlegget tilbyr helårig skatefasiliteter, både innendørs og utendørs. Skatehallen er også den eneste døgnåpne skatehallen i Oslo. Anlegget tiltrekker seg ungdom fra hele byen, er dermed også viktig som omdømmeskaper.

Parsellhagene

Det finnes totalt fire forskjellige parsellhager på Haugenstua. Haugenstua borettslag har to forskjellige parseller inne på borettslaget sitt område. Disse er forbeholdt beboere i borettslaget. I tillegg ligger det to parsellhager like ved Haugenstua skole. Nyåkeren ble opparbeidet og etablert i 2008, mens Gamleåkeren har eksistert i flere år. Til sammen er det her ca 70 parseller. Personer som bor i Stovner bydel kan leie en parsell.

Figur 10: Nyåkeren

Nyåkeren er den mest omtalte av parsellhagene. Den ble opprettet som en del av Groruddalssatsingen i 2008 etter et initiativ fra en av beboerne i Smedstua borettslag. Parsellene deles ut etter adresse og leilighetsnummer, og den enkelte må møte opp på Nærmiljøsenteret og skrive kontrakt for å få tildelt en parsell. Dette gjør at det er mulig å kontrollere at det bare er en parsell per familie. Alle parsellene er målt nøye opp og er like store. Parsellhagen er blitt møtt med stor interesse og engasjement. Gamleåkeren er ikke like godt organisert som Nyåkeren. Blant annet er parsellene av forskjellig størrelse, og enkelte familier har flere parseller. Nå skal denne parsellhagen opparbeides og organiseres etter samme modell som Nyåkeren. Dette gjør også at det totale antall parseller vil øke fra ca 70 til nesten hundre.

2.5 Haugenstua som satsingsområde

2.5.1 Miljøsonearbeidet

Det er ikke første gang Haugenstua er en del av en større satsing. Groruddalen miljøsone var et samarbeid mellom Oslo kommune og Miljøverndepartementet, som gikk fra 2004 – 2006. Haugenstua var et av fem innsatsområder i denne satsingen. Det var først og fremst Haugenstua senter som inngikk i dette arbeidet, og hovedmålet var å utvikle en attraktiv møteplass. Viktige strategier var fysisk opprustning av senteret, bedre miljøkvaliteter ved senteret og boligområdene, bedring av det offentlige og private tjenestetilbudet og tilrettelegging for sosial og kulturell aktivitet.

Som en del av Miljøsonearbeidet på Haugenstua, ble det utarbeidet fremtidsbilder for Haugenstua og gjennomført en rekke analyser og kartlegginger, samt flere konkrete fysiske tiltak.

2.5.2 Groruddalssatsingen

Groruddalssatsingen er et samarbeid mellom Staten og Oslo kommune for å bedre miljø- og leveforhold i Groruddalen. Satsingen går over 10 år, fra 2007 til 2016. Dette er et speleiselag mellom kommune og stat, der hver finansierer en halvpart. Totalt har Groruddalssatsingen et budsjett på en milliard kroner. De første avtalene går frem til 2010.

Groruddalssatsingen omfatter fire bydeler i Oslo kommune; Alna, Bjerke, Stovner og Grorud.

Groruddalssatsingen er delt inn i de fire programområdene:

1. Miljøvennlig transport
2. Alna, grønnstruktur, idrett og kulturmiljø
3. Bolig-, by- og stedsutvikling
4. Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter, inkludering

Områdesatsingen på Haugenstua ligger under programområde 3.

2.5.3 Innsatsomtråde Haugenstua

Hver bydel har plukket ut et område hvor de mener behovene for opprustning er størst. I Stover bydel er Haugenstua valgt som innstatsområde. Bydelen har pekt ut tre satstingsområder for Haugenstua:

1. Møteplasser
   Det er et mål å utvikle gode møtesteder og sentra. Spesielt Haugenstua senter er trukket frem som et satsingsområdet i denne sammenhengen. Det er et mål at senteret skal være multifunksjonelt med "… spennende butikker, solide offentlige og private tjenestetilbud, kafeer og aktiviteter" (Bydel Stovner 2009). I tillegg vektlegges møteplasser som kan gi rom for uformelle møter og bredere engasjement.

2. Bomiljøet
   Det skal arbeides for at Haugenstua skal bli et attraktivt, trygt og inkluderende bo- og oppvekstmiljø. En viktig strategi er å redusere opplevelsen av uttrygghet og øker områdets estetiske kvaliteter. Utemiljø og belysning er her sentrale elementer. Samtidig er det et mål å trekke til seg flere tjenester, aktiviteter og boliger i sentrumsområdet.

3. Lokale ledere og godt omdømme
   Utvikle lokal lederskapskapasitet og lokalt engasjement gjennom å skape et bedre bilde at Haugenstua, både blant befolkningen og omgivelsene. Tiltak for å skolere og utvikle ledere, ildsjeler og ressurspersoner blir prioritert.

Det har blitt igangsatt en rekke fysiske tiltak og prosjekter så langt:

- Sneglehuset, en ny aktivitetspark for barn, har blitt opparbeidet like ved Smedstua borettslag. Åpnet september 2009.
- Parsellhager: Det har blitt etablert en ny parsellhage ved Haugenstua skole på initiativ fra en beboer i området. Ventelister og stort oppmøte vitner om at dette er et etterlengtet tiltak. I tillegg skal en eksisterende parsellhage videreutvikles.
- Motorsenteret og skatehallen: Skatehallen har blitt oppgradert og etablert som et døgnåpent, helårstilbud til ungdom.
- Nærmiljøsenteret som ivaretar flere behov; et informasjonssenter for lokalbefolkningen, et sted der man kan stikke innom for å bruke datamaskin og mulighet for foreninger og organisasjoner til å låne lokaler.
- Haugenstua Scene: Det gamle samfunnshuset har igjen blitt tatt i bruk til aktiviteter for lokalbefolkningen. Det er investert i nye møbler, spill, IKT, lydanlegg m.m.
- Belysning: Bedre belysning på gangvegene for å skape trygghet og øke trivselen

- Haugenstua torg: Nye benker og blomster har gitt torget til en mer inviterende møteplass

2.6 Oppsummering

Haugenstua har en relativt høy andel av befolkning med innvandrerbakgrunn, og dette gjelder spesielt blant barn og ungdom. Dette kommer tydelig til uttrykk ved en relativt høy andel minoritetsspråklige elever ved barne- og ungdomsskolen.

Haugenstua har blant de laveste kvadratmeterpriser på leiligheter i Oslo, noe som er avgjørende for at mange har råd til å flytte til området. De demografiske dataene viser nettopp at personer bosatt i Groruddalen har den laveste gjennomsnittsinntekten i Oslo, samtidig som personer med innvandrerbakgrunn har en enda lavere gjennomsnittsinntekt. Dette henger igjen sammen med sysselsettingsnivået, som vi ser at er lavere blant personer bosatt på Haugenstua enn for Oslo totalt. Når det gjelder personer med ikke-vestlig bakgrunn, er det imidlertid høyere andel som er i jobb enn hva som er gjennomsnittet for Oslo.

Som vi har sett kommer Haugenstua dårlig ut når det gjelder levekårsdata som inntekt, utdanning og sysselsetting, trangboddhet og helse. Dette er også en viktig bakgrunn for Groruddalssatsingen, og at Haugenstua har blitt valgt ut som innsatsområde. Det er imidlertid viktig å skille mellom objektive levelkårsdata og opplevd livskvalitet forstått som befolkningens egen oppfattelse av situasjonen. De neste kapitlene vil fokusere på nettopp befolkningens tanker, forestillinger og oppfatninger av hvordan Haugenstua er som bo- og nærmiljø.

3 Et utgangspunkt for stedsanalysen på Haugenstua

Sosiokulturelle stedsanalyser blir ofte brukt som et verktøy til å systematisere og analysere befolkningens stedspraksis, interesser og stedsidentitet. I motsetning til en tradisjonell stedsanalyse der steder blir forstått hovedsakelig med utgangspunkt i det fysiske og materielle rom, tar en sosiokulturell stedsanalyse utgangspunkt i menneskelige aktører, sosial mening, sosiale funksjoner og sosiale rom. Gjennom en sosiokulturell stedsanalyse forsøker man å avdekke ulike aktørgruppers kulturelle og sosiale forestillinger om et sted. Sosiokulturelle stedsanalyser har samtidig en viktig funksjon som et verktøy for å sikre forankring og medvirkning i byutviklingsprosesser.

Utgangspunktet for sosiokulturelle stedsanalyser er forståelsen av stedet "som et rom som gis mening" (Ruud 2001: 21), og fokus er på erfaringer, opplevelse og interesser knyttet til steder (Røe 2002; Røe 2006). Sosiokulturelle stedsanalyser vektlegger hvordan innbyggerne konstruerer og skaper mening i sine omgivelser. I dette ligger det til grunn at befolkningens erfaringsramme, livshistorier og ulike interesser vil være med å påvirke deres opplevelse og oppfatning av nærmiljøet. Dette innebærer også en forståelse av at det finnes ikke én mening om et sted, men flere. Det fenomenologiske begrepet "sense of place" beskriver opplevelsen av tilhørighet til et sted og hvordan mening skapes med særlig vekt på individuelle og sosiale erfaringer (Massey og Jess 1995). Den fenomenologiske tilnærmingen til sted vektlegger hvordan tatt-for-gitt oppfatninger av stedet legger føringer på folks hverdagslige praksiser (handlingspremisser). Måter vi knytter oss til steder på henger nært sammen med hvorvidt vi kjenner oss komfortable med og identifiserer oss de dominerende meningene knyttet til stedet. Et vellykket arbeid for styrket omdømme og økt identifikasjon krever derfor inngående kjennskap til befolkningen på stedet, deres bruk av stedet og forhold til stedet. På denne bakgrunn har stedsanalysen tre hovedtema som skal belyses:

1. **Stedsbilder**:
   Stedsbilder viser til forestillinger om hvordan stedet er, hva som kjennetegner det og hvordan det bør være. Stedsbilder henger sammen med den tilhørigheten folk føler til stedet. Tilhørighet til et sted vil kunne artikuleres ulikt med hensyn til alder, kjønn og bakgrunn. Samtidig vil tilhørighet til stedet alltid inngå i en større kontekst, der ulike dimensjoner ved menneskets identitet og tilknytning spiller inn, og hvor også tilhørighet til andre steder kan inngå.
2. **Stedsbruk**:

Stedsbruk viser til hvordan bruken av sted er kulturelt og sosial betinget. Hvordan man bruker et sted henger nært sammen med en normativ oppfatning om hva som er "god" og "passende" bruk av stedet. Vi har særlig vektlagt betydningen av møtesteder, hvilke steder som fungerer som møtesteder og for hvem disse er gode.

3. **Omdømme**:
   Omdømme blir i litteraturen på dette feltet for det første ansett som viktig med hensyn til befolkningen sin *identifikasjon* med nabolaget, seg selv og også det videre samfunnet; *"People's sense of wellbeing are strongly linked to how they think of where they live"* (Gilroy og Speak 1998: 98). For det andre blir omdømme ansett som viktig med hensyn til konsekvenser av hvordan de *utenfor* ser et spesifikt nabolag eller sted; *"other people's perceptions may serve to imprison residents"* (Gilroy og Speak 1998: 98). Vi har valgt å vektlegge en forståelse av at omdømmeendring i sosiale stedsutviklingsprosesser må være forankret i faktisk bruksverdi og i beboernes egne oppfatninger av stedet. Vi har lagt vekt på forholdet mellom tilskrevet identitet (omdømme) og beboernes oppfatninger, og sett på hvor disse avviker.

Disse tre hovedfokusområdene for stedsanalysen henger sammen med hverandre ved at de kan stå i et gjensidig påvirkningsforhold til hverandre. Men samtidig som stedsbilder påvirker stedsbruk, og motsatt, så kan vi også anta at en rekke andre forhold også påvirker og preger stedsbilder, stedsbruk og omdømme. Eksempel på slike forhold er blant annet det at Haugenstua er et sammensatt sted langs en rekke dimensjoner som vi redegjorde for i kapittel 2. Den sosiale sammensetningen har således vært et sentralt utgangspunkt for denne stedsanalysen. Det har vært særlig viktig for oss å reflektere rundt diversitet og mangfold, og hvordan vi kan behandle og forstå Haugenstua som preget av blant annet dette. Vi har derfor anlagt et perspektiv som innebærer å se bydelen som det Sandercock (2006; 2009) kaller a *city of difference*. Dette innebærer et fokus på hvordan folk forholder seg til diversitet i hverdagslivet, hvordan diversitet påvirker vårt forhold til sted og hvordan vi kan *be at home in the increasingly multicultural and multiethnic cities of the twenty-first century* (Sandercock 2006: 38). Dette er et stort spørsmål vi ikke skal besvare i denne stedsanalysen. Men spørsmålet utfordrer til å tenke i andre baner, enn et mer dikotomisk (todelt) perspektiv som for eksempel "innvandreren versus den etnisk norske". Det utfordrer også med tanke på at vi kanskje ikke skal tenke integrering inn i et eksisterende og stillestående sted, men snarere se sted som noe dynamisk, som noe som er i endring.

Et relatert poeng er at stedsanalysen også må ta høyde for at folk gjerne kan ha relasjoner til flere steder samtidig. Daglige aktiviteter og rutiner kan være knyttet til for eksempel Haugenstua, samtidig som de kan være knyttet til et annet hjemland, stedet man jobber eller andre lokaliteter. Det er dette Levitt og Glick Schiller (2007) kaller samtidighet. De bruker dette begrepet i forbindelse med at migranter kan inkorporeres i et nytt land samtidig som de har koblinger til et hjemland, eller til et spredt nettverk som deler samme religiøse eller etniske identitet. Samtidig handler ikke dette bare om migranter som flytter fra et land til et annet. Begrepet om samtidighet – om å ha nettverk, identitet og tilhørighet til ulike steder samtidig – vil gjelde mange tilflyttere til Haugenstua, men kan også gjelde folk som har bodd der hele livet. Med utgangspunkt i sted som forskjellighet, snarere enn som likhet og enhet innenfor gitte avgrensede rammer, beskriver Simonsen (2008: 16) sted slik:

> *If place is a specific conjunction of social practices and social relations, it will consist of particular interweavings or networks which have over time been constructed, consolidated, decayed and renewed. Places are not by definition bounded areas with fixed boundaries (even if boundary construction does occur), but specific, unique moments of social relations and social experiences, where some of these relations and experiences are constituted within what we happen to define for that moment as place itself while others are based on far larger scales and connect the place to other places.*

Hvis vi tenker på Haugenstua som et sted bosatt av folk med mange ulike bakgrunner og med mange ulike koblinger ut av stedet, så problematiseres også en tilnærming til stedet som noe helt bestemt og med gitte grenser. På Haugenstua bor det mennesker som har bodd der hele sitt liv, kanskje 30 til 40 år og lengre, og det bor mennesker som nylig har ankommet. Noen føler sterk tilknytning til stedet, andre tenker seg bort fra stedet, mens andre igjen har flyttet tilbake etter å ha bodd vekke en stund. Noen verdsetter stedets mangfold hva gjelder etnisk sammensetning, mens andre ser det som en trussel. Noen har barn, andre ikke. Det er eldre og det er unge mennesker på Haugenstua. Mange er i jobb, mange er ikke. Vi antar at denne forskjelligheten også legger føringer for stedsbilder, stedsbruk og for hvordan møter mellom mennesker fortoner seg. Vårt analytiske utgangspunkt har derfor ikke vært å identifisere en normal på Haugenstua, og så vurdere det fremmede inn i det, eller å tenke oss en normal som noe mer unormalt skal integreres inn i, slik som det gjerne gjøres i diskusjonen om integrering av innvandrere i Norge. Snarere har vi hatt som utgangspunkt at Haugenstua er mangfold, og

dette mangfoldet skal stedsanalysen få fram. Vi kan kanskje formulere vårt normative utgangspunkt slik Amin formulerer sitt, nemlig *this is not at public culture of forced mixture with the stranger and strangeness, but one that demands acceptance of relatedness as central to urban existence* (Amin 2004: 1017).

Om et slikt utgangspunkt også legges til grunn for byplanlegging i områder som Haugenstua, så kan det ha visse føringer. For det første må det å leve med forskjellighet ta utgangspunkt i nettopp nabolag og småskala steder, slik som Haugenstua, for det er der de daglige møtene mellom mennesker spiller seg ut. For det andre må retten til forskjellighet og det å bygge broer mellom forskjellighet vektlegges. For det tredje fordrer denne retten deltakelse i det vi kan kalle evigvarende prosesser for å utvikle stedet, her Haugenstua. Konflikt, uenighet og strid er i et slikt perspektiv nødvendigvis ikke av det onde, men kan snarere stimulere til nettopp deltakelse, engasjement og synliggjøring av diversiteten på et sted.

Et utgangspunkt i diversitet og forskjellighet aktualiserer også spørsmål om endring, og forholdet mellom det vi kan forstå som tradisjon og det som er nytt. I sin analyse av ungdomskultur på Rudenga i Groruddalen, ikke langt fra Haugenstua, konkluderer Vestel (2004: 526) med at endring ikke tar utgangspunkt i en enkelttradisjon på stedet:

> *Instead, we have seen a situation where a multitude of traditions encounter each other more or less simultaneously. In such a situation, the dynamics of a "change from within" probably to a degree give way to impulses for change that are strongly anchored to the demands of the experience of the new; the competencies internal to the traditions are not sufficiently developed to meet these demands.*

Vestel viser til en situasjon der ulike tradisjoner støter på hverandre. Mens impulsene og kravene om endring i stor grad vil komme fra de nye tradisjonene, hevder han de gamle tradisjonene ofte ikke i tilstrekkelig grad er innrettet slik at de kan imøtekomme disse kravene. Til grunn for konklusjonen til Vestel ligger det en drøfting av ulike etniske tradisjoner og hvordan disse møter det nye på Rudenga. Om dette også er situasjonen på Haugenstua, så aktualiserer det ytterligere et fokus på forskjellighet for slik å kunne gripe endring, samtidig som mer historiske tradisjoner på stedet vies oppmerksomhet. I denne sammenhengen kan det også være interessant å se hvordan det som oppfattes som nytt håndteres i forhold til det som anses som gammelt og tradisjonelt, uavhengig av etnisitet.

Samtidig som vi legger pluralitet og diversitet til grunn for våre analyser, ser vi også at steder som Haugenstua kan ha meningsinnhold og praksiser som er mer dominerende enn andre, og som kanskje ikke tar opp i seg en pluralitet. I gitte situasjoner og på visse områder kan det dominerende være i entall, mens på andre felt kan det være ulike dominerende krefter som konkurrerer om å påvirke mest. I alle lokale kontekster dannes det noen regler for hvordan man lever livet på stedet, hva man gjør der og hvordan stedet omtales. Dette kaller Turner (1988) strukturer for hvordan samhandling skjer. Disse strukturene kan være strenge eller mer liberale, både ekskluderende og inkluderende, og kan utvikle seg til å være dominerende og styrende.

4 Om gjennomføringen av stedsanalysen

Den metodiske gjennomføringen av stedsanalysen har hatt ulike faser, og ulike kilder for data er tatt i bruk. Bredde i datakilder og metoder for dataproduksjon har vært viktig fordi stedsanalysen har en materiell, en sosial og en symbolsk dimensjon. Dette har gitt føringer for den metodiske gjennomføringen av stedsanalysen. De ulike dimensjonene står i forhold til hverandre ved at bruk av stedet (praksis) henger sammen med tanker om stedet, tilhørighet og omdømme. Med andre ord handler stedsanalysen i stor grad om hvordan stedet praktiseres, tolkes og erfares. Dette har gitt oss noen klare føringer for hvordan stedsanalysen kan gjennomføres.

Et stikkord for den metodiske gjennomføringen har vært tilstedeværelse på Haugenstua. Gjennom september og oktober 2009 har deler av forskerteamet vært til stede over flere uker for å observere stedsbruk, gjøre intervjuer, snakke med folk vi treffer mer tilfeldig og generelt samle inntrykk fra stedet. Grovt sett har feltarbeidet og dataproduksjonen bestått av tre ulike faser, som vist i tabell 1:

Tabell 1: Feltarbeidets tre faser.

Fase 1	**Fase 2**	**Fase 3**
Innledende intervjuer Observasjon Feltsamtaler	Intervjuer Fokusgruppesamtaler Arbeidsbok Analyse av lokalavis, plakater, graffiti Feltsamtaler Observasjon i ulike settinger	"Delta og følge" Feltsamtaler

Med unntak av fase 1 har disse tre fasene i praksis vært gjennomført mer eller mindre parallelt, samtidig som de også har bygget på hverandre. Slik har vi etter hvert kunnet spisse og fokusere datainnsamlingen inn mot særlig aktuelle problemstillinger. I gjennomføringens første fase har målsettingen vært å oppnå en større forståelse for området, og tegne opp et bakgrunnsbilde av sentrale momenter, utfordringer og problemstillinger. I denne fasen har vi intervjuet og samtalet med en rekke nøkkelinformanter, som for eksempel representanter fra Oslo kommune, ulike vel, borettslag, idrettslag, og organisasjoner og andre sammenslutninger. Disse har også fungert som veivisere og døråpnere inn til andre informanter. Samtidig har vi i denne fasen observert og dokumentert stedsbruk i området og områdets mer materielle og fysiske karakter.

Den innledende observasjonen ga oss viktig innblikk i hvordan stedet brukes, samtidig som vi i denne fasen kom i kontakt med ulike enkeltindivider vi førte korte feltsamtaler med.

I den andre fasen ble det metodiske designet spesifisert ytterligere. Her ble det gjennomført semi-strukturerte intervjuer (se intervjuguide i vedlegg), fokusgrupper og arbeidsbok blant elever ved Haugenstua skole (se vedlegg). Til sammen er 36 enkeltpersoner blitt intervjuet, og det er gjennomført to fokusgruppeintervjuer (se vedlegg for nærmere oversikt). Fokusgruppene bestod henholdsvis av beboere fra ett borettslag på Haugenstua, og av eldre beboere bosatt på Høybråten utenfor Haugenstua/innsatsområdet. De to fokusgruppeintervjuene har gitt oss til dels svært gode og engasjerende diskusjoner, særlig ved at lokale diskusjoner vi ikke fikk tilgang til i en-til-en intervjuer dukket opp her. Arbeidsboken, som ble gjennomført ved Haugenstua skole, ble utformet som et skriveprosjekt hvor elevene kortfattet svarte på følgende spørsmål:

- Hva liker du best med Haugenstua?
- Hva synes du er dårligst med Haugenstua?
- Hva mangler på Haugenstua?
- Hvordan vil du beskrive Haugenstua til en som ikke har vært her før?
- Vil du bo her når du blir voksen? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kan du beskrive en vanlig dag for deg på Haugenstua? Beskriv hva du gjør, når du gjør det og hvor du gjør det.

I tillegg ble elevene bedt om å si hva de mener og hva de eventuelt selv gjør på et utvalgt og avbildet sted. I alt 26 elever gjennomførte arbeidsboken. Opprinnelig skulle arbeidsboken gjennomføres av en av forskerne i teamet i samarbeid med skolen. På grunn av sykdom måtte imidlertid denne delen utføres av skolen uten tilstedeværelse av forskerteamet. Arbeidsboken ble sendt over som en pdf-fil, skrevet ut og utlevert til elevene. Da arbeidsbøkene ble overlevert til forskerteamet, viste det seg imidlertid at deler av arbeidsboken ikke var med i materialet som var blitt utlevert til elevene. Dette gjelder side 7 til 12 i vedlegget, og dreier seg i hovedsak om bilder elevene ble bedt om å beskrive.

Intervjuene, feltsamtalene, gruppeintervjuene og arbeidsboken har hatt stedsbilder, stedsbruk og tilhørighet som hovedtema. Men også omdømme har vært et tema som er tatt opp, og da i form av hvilket inntrykk den enkelte har av hva andre mener om Haugenstua. Omdømmespørsmålet er i tillegg kommet opp underveis i intervjuene i forbindelse med andre spørsmål. I in-

tervjuer med folk som ikke bor på Haugenstua har oppfatningen av Haugenstua vært et særlig sentralt tema. Dette var særlig viktig i den ene fokusgruppen, som var sammensatt av beboere på Høybråten.

Det har vært et selvstendig poeng å gripe nettopp omdømme til Haugenstua hos befolkningen i nærområdene. Det har imidlertid ikke vært ressurser i prosjektet til å gjennomføre en kvalitativ studie utenfor det vi har definert som fokusområdet (radius om lag 800 m rundt Haugenstua sentrum). Vi har derfor valgt å gå gjennom, analysere og danne oss et inntrykk av hvordan Haugenstua omtales og representeres i 2008-årgangen av Lokalavisen Groruddalen. Denne avisgjennomgangen har, i tillegg til observasjoner i lokalmiljøet av lokale plakater, oppslag og diverse graffiti, også vært viktig supplement til den mer generelle analysen av stedsbruk og stedsbilder.

Den tredje fasen i datainnsamlingen har inneholdt primært to elementer, nemlig det vi har kalt for "delta og følge" og feltsamtaler. Den informasjonen og de kontaktene vi tilegnet oss i den tidlige fasen av dataproduksjonen ga oss innsikt vi kunne bruke videre for å konsentrere deler av feltarbeidet. I feltsamtalene har vi grepet fatt i tema som vi kunne anta mange kjente til, og fått en større erfaringsbakgrunn for analysen og fortolkningen av annet datamateriale. "Delta og følge" innebærer at man gjør en avtale med noen om å få følge dem i deres hverdagslige gjøremål, for å observere stedsbruken. Blant annet fulgte vi to barnehageavdelinger på tur i nærmiljøet. Innenfor det vi har kalt "delta og følge" har vi med nye øyne kunne observere stedsbruk slik den foregår i det offentlige rom. Det har vært særlig nyttig å gjøre slike observasjoner også etter at flere intervjuer er gjennomført.

4.1 Utvalg og representativitet

Den sosiokulturelle stedsanalysen har hatt et kvalitativt forskningsdesign. I et slikt forskningsdesign er målsettingen gjerne å finne det generelle i det spesielle når fenomener skal undersøkes. Samtidig har det i dette prosjektet vært en helt sentral målsetting å kunne tegne et så bredt bilde som mulig av ulik stedsbruk, stedsbilder og tilhørighetsformer på Haugenstua. For vår del har dette i praksis betydd to ting når det gjelder omfang av informanter. For det første har vi tatt sikte på å holde på så lenge innenfor de ulike problemstillingene at ting gjentar seg. Innen kvalitativ forskningsdesign kalles dette gjerne for *metning* – forskeren merker at hun har nådd et metningspunkt, og at undersøkelsen av fenomenet ikke krever flere informanter. For det andre har det vært viktig at diversiteten på Haugenstua er representert i det empiriske materialet vi har lagt til grunn for analysene. Vi har med intervjuene ønsket 1) å få innsikt i lokale forhold på Haugenstua og 2) få vite mer om

personens egen stedsbruk, stedsbilder, tilhørighet osv. Med noen informanter har vi kunnet ta med begge disse dimensjonene, mens med andre har det vært mest passende å ha fokus på den ene dimensjonen. Totalt har dette betydd et relativt stort omfang informanter som fra hvert sitt ståsted belyser Haugenstua. Vi har gjennomført 36 enkeltintervjuer og 11 personer har til sammen deltatt på gruppeintervjuer. 26 ungdomskoleelever besvarte arbeidsboken. I tillegg har vi hatt flere feltsamtaler.

Representativitet i statistisk forstand er noe som normalt ikke er en aktuell problemstilling innenfor et kvalitativt forskningsdesign. Dette fordi vi ikke generaliserer ut fra et gitt antall med respondenter eller informanter. Snarere er hensikten å "generalisere ut fra det spesielle", som det ofte heter. Innenfor kvantitative studier er gjerne utgangspunktet at det eksisterer en objektiv virkelighet, som skal avdekkes så nært og riktig som mulig. Det skal gis objektive svar ved hjelp av statistiske prinsipper, slik som representativitet, for å kunne måle blant annet middelverdier og spredning langs gitte dimensjoner. I den sosiokulturelle stedsanalysen for Haugenstua har vi imidlertid anlagt et kvalitativt design, som tar utgangspunkt i at vi har å gjøre med et mangfold av virkelighetsoppfatninger og erfaringer knyttet til hva Haugenstua er, og at dette mangfoldet, og forholdet mellom ulike ståsteder, skal synliggjøres i så stor grad som mulig. Samhandling på stedet, sosial mening, erfaringer, praksiser og tanker omkring stedet har vært viktig å sette fokus på. Utvalget av informanter er derfor ikke basert på representativitet, men på *strategiske valg* ut fra de problemstillingene som ligger i prosjektet. Det en person forteller kan overskride denne personens helt individuelle ståsted, ved at han eller hun plasserer seg inn i en sosiokulturell kontekst som vi så får kunnskap om. Likevel, et begrep om representativitet blant informanter kan gi en mening i den sosiokulturelle stedsanalysen av Haugenstua i betydningen av at informantene er *strategisk* valgt. Vi har dekket ulike aldersgrupper, kjønn, ulike organiserte grupper, landbakgrunn, "de stille og mindre synlige", arbeidsledige, arbeidsaktive osv, nettopp for å belyse Haugenstua som en mangfoldig og uensartet sosiokulturell kontekst. I arbeidet med datainnsamlingen har opplysninger som har fremkommer underveis ført oss til nye strategisk valgte informanter, som har gitt mer opplysninger knyttet til et tema eller en problemstilling. Konkret har vi valgt ut informanter etter følgende kriterier:

- Diversitet i alder:

Vi har lagt vekt på å ha informanter og observasjoner fra flere aldersgrupper. Gjennom intervjuer og observasjoner har vi dekket inn eldre, middelaldrende og ungdom. Vi har observert barns bruk av utearealer og vi har fulgt en barnehage på tur i nærmiljøet. I tillegg til intervjuer har vi nådd ungdom gjen-

nom den tidligere omtalte arbeidsboken. Denne ble gjennomført i en klasse på Haugenstua ungdomsskole. 26 elever, derav 12 gutter og 14 jenter, gjennomførte arbeidsboken. Blant disse var det både elever som bor på Haugenstua og elever som bor andre steder på Stovner.

- Diversitet med hensyn til etniske og sosiale kategorier:

Vi har vært opptatt av å sikre et etnisk og sosialt mangfold i materialet. Vi har således løpende kontrollert at sammensetningen i informantgruppen, gjenspeiler det etniske mangfoldet som er på Haugenstua. Resultatet har blitt en bredt sammensatt informantgruppe hva angår etnisk bakgrunn.

Vi har også sikret oss at informanter med ulike former for og grader av tilknytning til arbeidslivet blir representert i materialet. Vi har i denne sammenhengen også lagt vekt på at folk i ulike livsfaser og livssituasjon er representert, og da tenker vi på folk med og uten små/større barn, enslige og folk i parforhold.

- Diversitet med hensyn til kjønn:

Vi har også lagt vekt på at begge kjønn, også innenfor ulike etniske grupper, skal være representert i materialet.

- Diversitet med hensyn til posisjon lokalt:

Lokalt på Haugenstua er det mange personer som gjør seg sterkt gjeldende og hørbare i det offentlige rom, det være seg i media, ovenfor kommunale myndigheter eller via ulike lag og foreninger. Noen av disse personene har posisjoner lokalt i lag, foreninger, frivillig virke eller borettslag. Det har vært viktig for oss å intervjue og samtale med flere av disse. Men slike personer er som regel også de enkleste å få tak i for å gjøre avtale med. Vi har derfor også vært bevisst på at de ikke fullt så hørbare og synlige individene, som kanskje ikke har fremtredende posisjoner lokalt, også er representert i materialet. Denne målsettingen mener vi selv vi har oppnådd. For å oppnå dette har vi som "utenfra" måtte bruke en "ballen ruller" metodikk. Det vil si at vi gjennom intervjuene har fått høre nye navn og fått nye døråpnere, blant annet ved også å spørre eksplisitt om informantene har tips om folk vi bør snakke med. Slik har vi kommet i kontakt med stadig nye mennesker og nye sosiale felt er blitt åpnet for oss. På denne måten har vi som forskere kommet i kontakt med de som ikke har utstrakt kontakt med bydelen, har sentrale posisjoner eller artikulerer sin mening hørbart.

4.2 Metodekritikk

Under intervjuene er en rekke praksiser og bruk av stedet beskrevet, og en rekke tanker om stedet bringes frem i form av stedsbilder. Samtidig vet vi at mye av det vi til daglig gjør er så innarbeidet at vi knapt kan gjøre rede for det. Spørsmålet er da hvordan vi kan få fram det som er så innarbeidet at vi ikke husker på det eller er i stand til å gjøre rede for det? Den sosiokulturelle stedsanalysens fenomenologiske element innebærer et fokus på hvordan stedet brukes (Frykman og Gilje 2003). I metodisk forstand vil det gjerne si å gripe praksis ut over det som sies. Vi har derfor også lagt stor vekt på å bedrive observasjon i bruken av det offentlige rom på Haugenstua, og ikke bare prate om det i intervjuer. Denne observasjonen har vi hatt med oss i analysene vi har gjort. Blant annet har vi fulgt med og observert hva folk gjør i sitt daglige virke, og vi har forsøkt å gripe det vi kan forstå som døgnrytmen på Haugenstua.

Vi har imidlertid ikke lagt opp til deltakende observasjon med tilhørende bevissthet rundt forskerroller og informantroller, men i større grad fulgt og observert våre informanter for å registrere hva slags type interaksjon de har med sitt nærmiljø. Dette har vi også gjort for å gripe den mer skjulte stedsbruken. Hvor finnes for eksempel usynlige møtesteder eller "hang outs", har vært et av spørsmålene vi har stilt. Slike steder kan ofte være viktige som meningsbærende elementer og gi innsikt i viktige aspekter ved den lokale stedsidentiteten, som ellers kan være vanskelig å gripe. Det er ikke alltid slik informasjon fremkommer i en intervjusetting.

Det er likevel viktig å påpeke at vårt feltarbeid og våre analyser er svært begrenset med hensyn til de overnevnte dimensjonene og problemstillingene. Dette fordi vi ikke har gjort det vi kan kalle etnografiske studier, som nettopp har fokus på det uartikulerte, på det som gjøres og praktiseres. Vi har for eksempel ikke vært hjemme hos folk og deltatt i folks hverdagsliv over tid. Så godt som alle intervjuer er foretatt i det offentlige rom, på kafé, i foreningers lokaler eller i bydelens nærmiljøsenter. Viktig informasjon er dermed antakeligvis ikke kommet oss til del. Ikke minst kan dette være informasjon som kan være relevant i forhold til problemstillinger rundt stedstilhørighet, bomiljø og transnasjonale nettverk. Hvilken betydning har for eksempel Haugenstua som bosted for de med innvandrerbakgrunn og som lever i aktive transnasjonale nettverk? Levitt og Glick Schiller (2007) påpeker for eksempel at mange migranter lever flere steder samtidig, hvor det mest signifikante stedet nødvendigvis ikke til enhver tid er der en har boligadresse. Dette kan være så innarbeidet for informanten og så lite kjent for intervjuer at vi kan gå glipp av slik informasjon i en vanlig intervjusetting. Slike problemstillinger kan være av særlig betydning siden det er sannsynlig at mange

på Haugenstua lever nettopp i slike transnasjonale relasjoner og gir Haugenstua mening også i kraft av dette. Det er blant annet i en slik sammenheng at grundige etnografiske studier og analyser kan ha verdifull betydning for å få innsikt i betydningen av sted (Glick Schiller 2007). Våre analyser i denne rapporten må derfor leses på bakgrunn av at dataene er produsert hovedsakelig i intervjusettinger og ikke gjennom grundige etnografiske studier.

4.3 Begrepsavklaring

I denne rapporten har vi valgt å kategorisere informantene som henholdsvis ”etnisk norske” og ”med innvandrerbakgrunn”. Dette er et problematisk skille på flere måter. En slik kategorisering er problematisk fordi den skjuler store interne forskjeller mellom de to gruppene, samt andre kanskje mer relevante kategorier (for eksempel sosial bakgrunn, livssituasjon). Begrepet ”innvandrerbefolkningen” er blant annet forlatt av Statistisk sentralbyrå fordi det skjuler de store forskjellene mellom foreldre og norskfødte barn. Samtidig kan betegnelsen ”innvandrerbakgrunn” oppleves som problematisk av mennesker som er født og oppvokst i Norge.

Når vi likevel har valgt å bruke denne betegnelsen ”innvandrerbakgrunn”, så er det fordi vi ser det som hensiktsmessig i en studie av et område som Haugenstua å ha et skille mellom informantene langs nettopp denne dimensjonen. Stedsutviklingsprosessen på steder på Haugenstua inngår i en større diskurs om ”innvandrerdominerte steder” og det er viktig å kunne forholde seg til denne diskursen – også for å eventuelt kunne utfordre den, slik rapporten delvis gjør. I denne diskursen er et slikt skille helt sentralt.

En overvekt av informantene vi har kategorisert som ”informanter med innvandrerbakgrunn”, har selv en migrasjonshistorie som innebærer flytting fra et land til et annet en eller annen gang i livsløpet (Ungdommen vi har intervjuet er her et unntak). Alle informantene i denne kategorien kommer fra landkategorien som Statistisk sentralbyrå nå omtaler som ”Asia med Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og europeiske land utenfor EU/EØS” (Høydahl 2008).

Særlig i kapittel 2 forekommer betegnelsen ”ikke-vestlig” flere ganger. Denne betegnelsen er bare brukt i de forbindelser der den er hentet direkte fra statistisk materiell/forskningsmateriale, som tar denne i bruk.

5 Stedsbilder – forestillinger om liv og tilhørighet på Haugenstua

Begrepet stedsbilder viser til *forestillinger* om hvordan stedet er, hva som kjennetegner det og hvordan det bør være.

På Haugenstua er slike forestillinger knyttet til en rekke forhold, slik som estetikk, tilhørighet, sosial sammensetning, tjenestetilbud, historisk utvikling, ro og orden, kriminalitet, hva folk gjør der og ikke gjør der, det materielle knyttet til åpne plasser og grøntarealer, veier, og så videre.

Alle steder har stedsbilder knyttet til seg, noe som egentlig vil si at alle steder har et meningsinnhold som stedet plasseres inn i. Slike stedsbilder påvirker også gjerne vår måte å være på når vi forholder oss til steder og bruker steder.

Stedsbiler har ofte et normativt preg, som vil si at de sier noe om hva som er godt og dårlig ved stedet, og hva som er riktig og galt. Men stedsbilder behøver ikke være ett bilde til hvert sted. Det kan ofte være flere stedsbilder knyttet til et sted, og disse kan igjen stå i et konkurranseforhold til hverandre, hvor det gjelder å påberope seg å ha det riktige bilde av virkeligheten på stedet. Samtidig er ikke stedsbilder de samme over tid, men endres i takt med ulike utviklingstrender og påvirkninger. På Haugenstua ser vi nettopp dette. Det er flere stedsbilder som gjør seg gjeldende, de ser ut til å være i endring og samtidig ser vi noen gjennomgående forestillinger. I dette kapitlet har vi valgt ut noen tema som vi ser er særlig viktige i forestillingene og historiene som fortelles om Haugenstua. Enkelte av disse stiller særlige utfordringer i et planleggingsperspektiv.

Vi starter analysen av stedsbilder med en diskusjon av avgrensingen av Haugenstua sett fra litt ulike ståsteder (5.1). Deretter går vi inn på mangfoldet av stedsbilder (5.2), før vi ser nærmere på forestillinger om samfunn som basis for stedsbilder på Haugenstua (5.3). Tilslutt ser vi på stedsbilder og tilhørighet (5.4).

5.1 Avgrensingen av Haugenstua

I henhold til den formelle avgrensningen er Haugenstua, som tidligere nevnt, en delbydel i Stovner bydel. Avgrenset slik består Haugenstua av rodene Stig og Smedstua. Som satsingsområde gjennom Groruddalssatsingen, har Haugenstua fått en litt annen avgrensning (se kap. 2). Når vi skriver om

Haugenstua, vil det imidlertid også være viktig å få en forståelse av hvordan befolkingen selv avgrenser stedet. Ulike avgrensinger av Haugenstua viser at informantene delvis har ulike referansepunkt for sine forestillinger og bruk av Haugenstua og for sine utrykk for tilhørighet til stedet.

5.1.1 Informantenes ulike avgrensninger av Haugenstua

Flere av informantene som bor i Haugenstua borettslag forstår Haugenstua først og fremst i betydningen *Haugenstua Borettslag*. En av informantene som har bodd i Haugenstua borettslag siden det ble bygget sier følgende: *Haugenstua for meg er det området som er Haugenstua borettslag*. Med 882 leiligheter fordelt på 10 blokker er dette et stort borettslag, som også har store, egne uteområder for de som bor i blokkene. Borettslaget har en egen nettside, www.haugenstua.no, som stedfester dette borettslaget som Haugenstua.

Andre beboere i Haugenstua borettslag inkluderer et litt større område i sin forståelse av Haugenstua:

> *Den sletten med barnehagen og de blokkene vi bor i*
> Senteret og Smedvollen og?
> *Ja. Det hører med til Haugenstua det og*
> Smedstua?
> *Jeg tenker ikke så mye på det som Haugenstua*

Videre er det enkelte som også inkluderer områder som verken er med i delbydelen eller innsatsområdet. Dette gjelder for eksempel borettslaget Nedre Haugen. En av informantene bodde i mange år på Nedre Haugen og så på dette som en del av Haugenstua:

> *Ja. Vi sa bestandig det når noen spurte: 'Vi bor på Haugenstua' sa vi. Nedre Haugen var det ingen som visste hvor det var*

Smedstua borettslag er adskilt fra resten av Haugenstua av Østre Aker vei, som virker som en barriere mellom de to områdene. Veien er sterkt trafikkert og kan bare krysses på noen få punkter. En av beboerne i Smedstua borettslag sier følgende:

> Når du sier hvor du kommer fra, hva sier du da?
> *Da sier jeg Smedstua*
> Gjør man det på Smedstua?
> *Ja, å identifisere seg med de betongkolossene som ligger på Haugenstua… Det er vel kanskje litt mer sånn tilbake i tid, men at det er litt finere, ikke akkurat finere, men bedre å bo på Smedstua. De fles-*

> *te sier vel at de kommer fra Smedstua, men Smedstua er ikke… Haugenstua er jo mer kjent som stedsbenevnelse enn Smedstua.*

Gjennom intervjuene kan det trekkes ut noen hovedfortellinger om hva Haugenstua er (se også figur 11):

- Haugenstua er Haugenstua borettslag
- Haugenstua er områdene fra Stig skole og til Ole Brumm barnehage
- Haugenstua er områdene fra Stig skole og til Ole Brumm barnehage og Smedstua
- Haugenstua er områdene fra Stig skole og til Ole Brum Barnehage og Nedre Haugen

Figur 11: Ulike avgrensninger av Haugenstua

Avgrensningen av stedet og forhandlinger om hvordan Haugenstua skal defineres blir særlig relevant i forbindelse med negative episoder som knyttes til Haugenstua. En av informantene, som bor i Haugenstua borettslag, sier dette:

> *Det er litt sånn som også irriterer meg, for skjer det ett eller annet da står det Haugenstua:*
> *'Men i alle dager dette er jo ikke Haugenstua!'*
> Hvor er det da?

Da er det på Smedstua, på Haugen.

Avgrensningen av Haugenstua blir dermed et moment i forhandlingen om hvilke egenskaper som skal knyttes til stedet, og fremstår også iblant som viktig i beboernes identitetsarbeid. Informanten ovenfor avgrenser Haugenstua *mot* Smedstua og Haugen, som han knytter negative episoder til. Informanten fra Smedstua derimot fremhever at han kommer fra Smedstua og *ikke* fra Haugenstua, og beskriver Smedstua som "litt finere" enn Haugenstua. Slike avgrensninger av steder mot hverandre må forstås som et ledd i hvordan mennesker knytter sin identitet til sted. Stedets karakteristikker leses som karakteristikker av mennesker (Cresswell 1996).

I intervjuene med beboere på Haugenstua har vi inkludert hovedsakelig beboere i Smedvollen, Smedstua og Haugenstua borettslag. Men når vi nedenfor skriver om forestillinger og stedbruk på Haugenstua, forholder vi oss til Haugenstua som en åpen kategori med en uklar avgrensing. For å avgrense analysen, tar vi likevel utgangspunkt i et kjerneområde når vi beskriver stedsbruken på Haugenstua. Dette har vi definert som innsatsområdet for områdesatsingen på Haugenstua.

5.2 De mange stedsbilder

Stedsbilder kan grupperes innen visse tema og relateres til ulike spørsmål. Dette kapittelet skal gjøre nettopp det. Men før vi gjør det, ønsker vi å starte med å understreke at det eksisterer et mangfold av stedsbilder på Haugenstua, og at de kan spenne ganske vidt. En informant beskriver Haugenstua slik:

> *Stille, rolig, bra for barnefamilier. Det er ikke noe bråk om kveldene. Stille og rolig. Det er veldig koselig. Veldig ålright. Folk har et skrekkbilde av Haugenstua, at det er så mange innvandrere, men det er veldig koselig. Ikke noe bråk, veldig rolig.*

Mannen som her gir en beskrivelse av Haugenstua kommer opprinnelig fra Afghanistan. Han griper fatt i særlig tre forhold: Oppvekst for barn, kriminalitet og innvandring. Han vektlegger at stedet er et godt sted å vokse opp, at stedet ikke er preget av kriminalitet, og at det er koselig med mange innvandrere. I det han her sier ligger det også en bevissthet om at ikke alle er enige med ham, og han henviser således til det han kaller "et skrekkbilde" mange har av Haugenstua. En annen informant, en kvinne med norsk bakgrunn og lang botid på Haugenstua, målbærer et tilsvarende bilde:

> *Det jeg liker er at det er stille og rolig rundt meg. At det er mye grønt. At det er mye koselige folk som bor her. Jeg har mange bekjente her oppe. Når jeg går til butikken så møter jeg alltid noen jeg kjenner så slår vi av en liten prat. Det er trygt og godt å bo her.*

Det er det trygge, sosialt tette og rolige Haugenstua som fremheves. Vår erfaring er at særlig småbarnsforeldre på Haugenstua vektlegger denne kvaliteten i sine stedsbilder. Også mange ungdommer målbærer et tilsvarende bilde, slik for eksempel denne gutten skrev i sin arbeidsbok: *Haugenstua er et sted hvor snille folk bor, og det er barnehage og butikker*. En jente skriver: *Et lite sted for ungdommer hvor alle kjenner hverandre*. For henne er dette en positiv egenskap, og hun fortsetter med å skrive at hun ønsker å bo på Haugenstua også som voksen fordi hun kjenner mange folk der. I flere feltsamtaler med unge gutter kommer det fram en stor tilfredshet med det å bo på Haugenstua. En av dem bor på Stovner og forteller at han reiser ned til Haugenstua så snart han har sjansen. Guttene kommer med følgende utsagn om Haugenstua; ”flott å bo på Haugenstua” og ”dritbra på Haugenstua”. Her sikter de til godt samhold, alle kjenner alle, butikker, tilgjengelighet, og som den ene sier ”til og med Jysk finnes på Haugenstua”.

Men spennet i stedsbilder er stort. Som informanten med afghansk bakgrunn over er seg bevisst, er det mange som har et ”skrekkbilde” av hva Haugenstua er. Dette gjelder både blant folk på Haugenstua og blant folk utenfra. Vi skal se på et sitat fra en informant som illustrerer noe av dette spennet. Om innvandring til Haugenstua sier denne kvinnen med norsk bakgrunn i 40-årene:

> *Det har ødelagt hele miljøet her. Det er ikke trygt for ungene her ute. Når jeg sier at det er fint for ungene så er det fint i den grad at du har akebakker, du har ingen bilveger som er kjempeskumle tett innpå. Men det er ikke trygt for ungene her, de ødelegger heiser, de ødelegger vaskeriet. De ødelegger oppganger. De ødelegger alt som blir satt opp og lagd til ute. Det er masse tjuveri og narkotika og hærverk på biler og sånne ting.*

Denne informantens stedsbilde utrykker på mange måter det motsatte av hva vi så over, i alle fall med hensyn til innvandring. Dette er et moment vi skal gå litt dypere inn i nedenfor. Informanten fremhever det hun opplever som et trygt oppvekstmiljø, særlig med tanke på at det ikke er biler tett innpå der folk bor og der barn leker, mens hun kobler innvandring til noe utrygt. Også andre nevner historier hvor kriminalitet og vold er en ingrediens, og lar det bli en del av deres bilde av Haugenstua. Noen savner mer politi til stede som

kan gjøre stedet tryggere. Likevel er ikke dette det dominerende bildet vi sitter igjen med når det gjelder hva de vi har snakket med vektlegger. Derimot er det en rekke mennesker som mener det er "kjedelig" og "dødt", og enkelte unge sier "nesten alt" når vi spør hva som mangler på Haugenstua.

Et gjennomgående trekk i stedsbildene er en tilfredshet knyttet til stedet som oppvekstmiljø. En annen dimensjon er stedet som tjenestested. Stedet fremheves både som et sted som har "alt", men også som et sted som mangler "det meste". Vi ser at en del av forskjelligheten og spennet i stedsbildene, særlig knyttet til oppvekst og tjenestetilbud, kan relateres til ulike livssituasjoner og livsfaser beboerne er i. Mange forstår seg selv som å være i en gitt situasjon, som for eksempel småbarnforeldre, og har et positivt stedsbilde og ønsker å bli værende. Særlig en del eldre mennesker savner ulike tjenestetilbud og lar det bli særlig synlig i sine stedsbilder. Atter andre igjen har personlige erfaringer med vold og kriminalitet, enten direkte eller indirekte, og lar det komme særlig fram i sine stedsbilder. Et annet trekk som vi ser former stedsbildene er den historiske erfaringen, som her vil si Haugenstua før versus Haugenstua i dag. Vi skal derfor se litt ekstra på denne dimensjonen.

5.2.1 Det gamle Haugenstua versus det nye

Vi har i arbeidet med stedsanalysen lagt vekt på at ulike grupper og ulike type individer og livssituasjoner skal være representert. Alder og botid på Haugenstua har vært et slikt kriterium i valg av informanter. For mange, særlig eldre og/eller mennesker som har noe lengre botid på Haugenstua, har det vært relevant å sammenligne Haugenstua slik det var med slik det er blitt, når stedet skal evalueres. Noen sammenligner over et langt tidsspenn, gjerne tilbake til 60- og 70-tallet, mens andre nøyer seg med å gå 5-10 år tilbake i sine historier.

> *Jeg har bodd her siden 1970 og da var det nesten nytt. Det var et veldig fint sted for ungene å vokse opp da. Ikke noe gjennomgangstrafikk, fine utearealer og alt sånt noe. Mye aktiviteter for ungene som borettslaget gjorde i stand. Men jeg vil nok si at det har vært veldig store forandringer. At jeg synes på en måte at det skulle vært en grense for hvor mange innvandrere som skal inn i ett borettslag. Vi er et kjempe stort borettslag. Fordelt det litt mer kan du si. Ikke bare samle alle på ett sted. Vi er jo ikke så veldig mange norske igjen her. Så det synes jeg sånn. Fordi selv om du prøver å komme i kontakt med dem… Mange er jo ikke interessert i å ha kontakt med norske. Verken barn eller vokse kan du si. Det er veldig vanskelig.*

Denne kvinnen i 60-årene med norsk bakgrunn trekker opp et langt tidsspenn. Sitatet ovenfor er et svar på spørsmålet om hvordan hun vil beskrive Haugenstua til en som ikke har vært der. Innvandring representerer for henne kanskje den største endringen på Haugenstua, noe også andre trekker fram som et viktig endringstrekk. Det å referere til historien for å fortelle om egne erfaringer og opplevelser forekommer hyppig i vårt materiale, men det er ikke gitt hvordan historien brukes. En mann i 60-årene med innvandrerbakgrunn tar i bruk sin egen historie på en noe annen måte enn informanten over:

> *Jeg bodde litt utenfor Oslo tidligere, i […]. Rett utenfor Oslo. Og da jeg bodde utenfor Oslo hadde jeg veldig negative tanker om Haugenstua, hele Groruddalen kan du si. Men jeg flyttet fra […]til hit fordi min familie bodde i dette strøket tidligere. Vi hadde vært på besøk til dem veldig ofte. På det grunnlaget flyttet jeg på grunn av familien min. Men etter at jeg har bodd her så synes jeg ikke at den tidligere tankegangen min var riktig. Det er et veldig bra sted å bo.*
> Hva gjorde at du hadde det litt negative bildet på forhånd?
> *Jeg hadde små barn, og på grunn av de små barna. For meg gjorde det ikke noe, jeg er en voksen person og jeg kan justere meg etter forholdene. Men jeg var veldig bekymret for barna mine. Begge to var i barneskole og ungdomsskole, og jeg var veldig redd for at barna mine skulle havne i en kultur eller miljø der jeg var veldig skeptisk. Men jeg tok sjansen, og vi flyttet inn og barna begynte[…]. Etter hvert har jeg funnet ut at det er ikke et så vanskelig sted som jeg hadde tenkt. Og det har gått veldig fint. Og barna har gått på skolen og likte seg veldig godt. I begynnelsen var det litt overgang, men de kom seg fort i skolen og ble kjent. Og gikk videre uten noe problem. Så det var det som bekymret meg før jeg flyttet inn på Haugenstua. Barna var veldig viktig for meg og det var vellykket. […]Da er det jo, det bildet som jeg hadde en tiår tilbake på Haugenstua, det stemte ikke.*

I denne historien er det ikke Haugenstua som endrer seg, men ens egne forestillinger. Erfaringen med stedet ble ikke som fryktet. Som påpekt i forrige avsnitt, ser vi at livssituasjon spiller en vesentlig rolle i stedsbildene, både ved at de former stedsbilder og ved at stedsbildene også påvirker ens egen situasjon og egne valg. For denne informanten var trygghet et formende element – det vil si hvorvidt det var trygt for barna eller ikke. Dette er generelt et svært viktig formende element i stedsbildene på Haugenstua, også med referanse til hvorvidt Haugenstua er blitt mer eller mindre trygt med årene, og om det er blitt mer vold eller mindre vold. Noen fremhever at det er blitt

mindre vold i løpet av de siste årene, mens andre påpeker at det er blitt mer vold. Særlig gjelder den siste forestillingen blant norske med lang botid.

Et annet forhold som er relevant med hensyn til hvordan historien former stedsbildene, er det vi kan relatere til funksjonstapping og Haugenstua som et funksjonelt sted med tanke på visse tjenester og tilbud.

> *På søndager er det jo så dødt her at en ikke skulle tro at det bodde et eneste menneske her. Ingenting. Ikke en kiosk, ikke noe som helst.*

Denne informanten, en kvinne med norsk bakgrunn, sammenligner Haugenstua som *var* med hva det er *blitt*. Det er blitt et dødt sted uten tilbud. Mens vi ser at noen fremhever at nye tilbud er kommet til, er det også mange som savner tilbud som var. Dette går delvis på tvers av generasjon. Også unge savner møtesteder, slik vi vil vise i neste kapittel. En kvinne i 50-årene med norsk bakgrunn sier det slik:

> *Nå bor jeg i Haugenstua borettslag. Men jeg bodde på den andre siden av jernbanelinjen, Nedre Haugen. Du kan se de blokkene herfra. Men vi hørte jo på en måte til her. Det var her vi var og handlet. Her var det postkontor og bank. Det er nok sånn som veldig mange føler, at det er veldig mye som blitt borte. At det betyr ikke noe. At de legger ned. Postkontor, ja det er blitt post i butikk, det er ikke akkurat det samme. Vi hadde jo post ved siden av her. Det var et lokalpostkontor og vi kjente alle, hadde noen glemt bankkortet sitt så bare lo de, og det gikk likevel. Det bar akkurat som på landsbygden der alle kjente… Kan ikke si at alle kjenner alle, men… I butikken og sånn så visste de hvem du var.*

Haugenstua som *var* blir i dette bildet som tegnes et aktivt sted med mange tilbud og tjenester, mens bildet som tegnes av *dagens* Haugenstua er preget av fravær av dette. Det som målbæres her er at Haugenstua ikke har opprettholdt sin gamle viktige funksjon som senter, og flere sier at andre steder som for eksempel Stovner har overtatt en slik funksjon, også for dem selv. Noen tolker dette også som om stedet ikke lenger er så viktig for dem som bestemmer.

De ulike stedsbildene vi her har vist et innblikk i, representerer svært ulike oppfatninger av hva Haugenstua er. Mye av denne forskjellen kan relateres til personlige erfaringer og historie, og til livssituasjonen som den enkelte står oppe i. Vi skal i neste underkapittel gå inn på et nytt forhold som vi ser

former stedsbildene, nemlig ideer og forestillinger av hva et samfunn er mer generelt, og hva Haugenstua som samfunn er spesielt.

5.3 Forestillinger om samfunn som basis for stedsbilder

Som det fremgår i kapittel 2 og 3 er befolkningen på Haugenstua svært sammensatt med hensyn til etnisk og nasjonal bakgrunn, stor aldersmessig spredning og spredning hva gjelder sosial bakgrunn.

Ofte representerer stedsbilder en utfordring ved at de ikke reflekterer et slikt mangfold. Stedsbilder har en tendens til å velge ut, innsnevre og forenkle slik at variasjonen ikke reflekteres i så stor grad og at stedet fremstår med en felles identitet (Shields 1991, Hidle 2004; 2007a). Derfor står ofte det intime fellesskap, felles historie, felles identitet og felles interesse, ikke minst blant aktører som ønsker å bruke stedsbilder som grunnlag for mobilisering for utvikling i en eller annen retning, i fokus (Amin 2004, Hidle 2004; 2007b). En slik enhet blir også ofte nedfelt i politisk-strategiske plandokumenter hvor det kan være særlig viktig å fremstå som samlet hvis perspektivet er at steder konkurrerer med hverandre (McGuirk 2007), eller der en ønsker å markedsføre stedet for en eller annen hensikt. Den sosiokulturelle virkeligheten er som regel likevel en annen, hvor flere virkelighetsoppfatninger konkurrerer.

På Haugenstua er det imidlertid ikke slik at mangfoldet og forskjelligheten underkommuniseres eller overses i stedsbildene blant befolkningen. Her er det mange eksempler på at mangfoldet, hva gjelder sosial, etnisk og nasjonal bakgrunn, reflekteres. Det er imidlertid ulikt hvordan mangfoldet på Haugenstua fremstilles. I det følgende skal vi drøfte hvordan samfunnsforståelser kan være med å belyse ulike stedsbilder.

5.3.1 Forskjellighet som del av samfunnsforståelsen på Haugenstua

En samfunnsforståelse som legger likhet, enstemmighet og enhet til grunn vil antakeligvis tegne et problematiserende bilde av Haugenstua som et segregert sted. Vi skal i kapittel 5.3.2 vise at en slik forståelse virker tydelig forankret blant enkelte av de etnisk norske vi har snakket med. Men denne forståelsen er langt fra den eneste forståelsen av samfunn og fellesskap som eksisterer på Haugenstua, heller ikke blant de etnisk norske. Et spørsmål vi kan reise er om stedsbilder som ikke behandler mangfold, diversitet og forskjellighet som en trussel mot lokalsamfunn og nabolag, men snarere som en mer uproblematisk del av Haugenstua, også fordrer en annen samfunnsforståelse. En kvinne med pakistansk bakgrunn forteller om Haugenstua:

> *Ja veldig sosialt. De som bor her… alle kjenner meg. Uansett om de er utlendinger eller norske så sier de hei.*
> Er det viktig for deg?
> *Ja det er viktig at man kjenner de som bor rundt.*
> Hvordan er det i blokka i borettslaget?
> *Det er helt greit. Vi passer på hverandre. Fordi… en norsk dame bor rett over meg. Hun bor i 3-roms og jeg bor i 4-roms, og når hun skal reise så sa hun "pass på avisene og at det ikke skjer noe". Så vi gjør sånn.. og deler mat og sånn. Hvis jeg lager så går jeg til henne og hvis hun lager så kommer hun til meg. Det er koselig.*

Når denne kvinnen forteller om hvordan hun synes de sosiale forholdene på Haugenstua er etter å ha bodd der i over 20 år, så legger hun vekt på samholdet mellom beboere, at alle hilser på hverandre, også på tvers av etniske skillelinjer. En annen kvinne, med afrikansk opprinnelse, som har bodd på Haugenstua i 10 år vektlegger det flerkulturelle i sin beskrivelse av hva hun liker særlig godt med Haugenstua:

> *Jeg liker å bo her på Haugenstua, fordi jeg treffer folk fra mange forskjellige land og blir kjent med dem. Jeg synes det er koselig. At det er sånn flerkulturelt.*
> Har du mange du kjenner på Haugenstua?
> *Kanskje ikke så mange da, men vi hilser og står og prater litt... kanskje om barna og litt sånn... kanskje spesielt, barna de har fått mange venner, og vi prater vi foreldrene når vi treffes. Og av og til når vi har god tid så kan vi stå og prate litt om barna og de morsomme ting de gjør og sier.*

Også i sitatet nedenfor fra en mann med innvandrerbakgrunn legges det vekt på atmosfæren og de gode relasjonene mellom beboerne når Haugenstua skal evalueres:

> *Hva som er bra med Haugenstua? Atmosfæren kanskje. Alle menneskene her, de er hyggelige mot hverandre selv om man ikke kjenner hverandre. Sett hverandre i mange år, vet ikke hva man heter, men hilser. Det er liksom den atmosfæren. Den er veldig bra. Hva som er dårlig? Nei si det. Nei, det er ikke mye som er dårlig her. Vi har egentlig ikke noe å klage på. Vi har det veldig bra her.*

I disse beskrivelsene målbæres det en historie om Haugenstua hvor mangfoldet og diversiteten blant beboerne ikke problematiseres, men snarere tas

inn som en svært positiv verdi, og som en kilde til trygghet og hyggelig atmosfære. I neste kapittel skal vi komme tilbake til en samfunnsforståelse som problematiserer diversitet, mangfold og forskjellighet – det vil si en samfunnsforståelse som altså gjør det motsatte. Spørsmålet vi stiller her er imidlertid om et slikt bilde vi her tegner formes av en særegen samfunnsforståelse? På en måte gjør det det. Her er det ikke likhet og nødvendigvis felles kulturelle referanserammer, eller mangelen på slike, som står i fokus for stedsbildet. Det er snarere de mer nære relasjonene og de daglige møtene det trekkes på når stedsbildet artikuleres. Disse møtene og relasjonene går til dels på tvers av etnisk bakgrunn, og det er ikke diversitet forstått som uorden, kriminalitet og avvik som vektlegges. Dette kan muligens i større grad kalles en *kosmopolittisk* samfunnsforståelse eller innstilling. Kosmopolitisme definerer for eksempel Hiebert (2002: 212) som *"a way of living based on an 'openness to all forms of otherness', associated with an appreciation of, and interaction with, people from other cultural backgrounds"*. En slik innstilling er også med på å danne grunnlaget for stedsbildene på Haugenstua. Et slikt stedsbilde står likevel ikke i motstrid til forestillingen om det tette og nære som sentrale elementer i en samfunnsforståelse, som vi skal komme tilbake til i neste kapittel, snarere tvert i mot. Informanten fra siste sitat ovenfor forteller om folk han kjenner på Haugenstua, og om tilhørighet:

> *Ja, det er vel noen som vil flytte til et større sted. Men han som jobbet her før, han sluttet fordi han fikk familie. Han flyttet bare en oppgang bort, ved siden av der han bodde før. Han bodde her og flyttet til en større leilighet. Jeg tror ikke han kommer til å flytte herfra i det hele tatt. Men man blir sånn.*
> Blir man sånn av å bo her?
> *Ja, det tror jeg. Det er noen som bor i en oppgang som har en tante i blokken ved siden av, en onkel i andre blokken og en kusine som bor rett under seg. Skjønner du hva jeg mener?*

Det er de nære og tette relasjonene mellom mennesker som her skildres. Konklusjonen ut fra dette stedsbildet kan kanskje være følgende: *Det å bo på Haugenstua er med på å forme deg og føre deg inn i gode, trygge og langvarige relasjoner*. Disse nære relasjonene mellom samlokaliserte mennesker er noe som vektlegges som en svært så god kvalitet med det å bo på Haugenstua.

Likevel finnes det en problemforståelse av den demografiske utviklingen, og den er blant annet knyttet til hva som er nødvendig for å skape nettopp slike nære relasjoner. Dette blir tydelig i for eksempel referanse til at det nå er en

utfordring å lære det norske språket skikkelig på Haugenstua, slik en kvinne med pakistansk opprinnelse her uttrykker.

> *Jeg vil gjerne at det skulle komme litt flere norske folk her.*
> Hvorfor det?
> *Fordi det er da du blir mer kjent med hverandre. Det er da vi kan mer… det kan bli forskjell på språket og man kan lære mer norsk av dem og… Og man bor sammen… vi bor jo i Norge.*

Språk blir i denne sammenhengen en nødvendig betingelse for å kunne danne og holde ved like nettopp de nære relasjonene og forestillingen av Haugenstua som et lokalsamfunn med gode relasjoner på tvers av ulike former for tilhørighet. Samtidig blir språket ansett som en nødvendig betingelse for å kunne delta i storsamfunnet Norge. Flere informanter er utrykker også i denne sammenhengen bekymring for den demografiske utviklingen på Haugenstua.

5.3.2 Mangfold som uorden og desintegrasjon

I mange stedsbilder blir et mangfold av virkelighetsoppfatninger og ikke minst ulikhet fremhevet som vanskelig å forholde seg til, samtidig som det fremstilles som problematisk med referanse til et forestilt fellesskap.

> *Jeg har sett det mye i forbindelse med arrangementer på skolen og sånn, de blander seg ikke med de norske. De sitter for seg selv og prater. De kommer ikke bort. Selvsagt ikke alle, men flesteparten gjør det. Og da får du heller ikke noe kontakt. Du sitter jo der og føler at vi ikke har kontakt, mange av dem. Vi lever vårt liv, og de lever sitt liv. Noen hilser og… Det er dem som bor i oppgangen kan du si, som jeg føler…*

Kvinnen i 60-årene, som står for sitatet ovenfor, har bodd på Haugenstua i nærmere 40 år. Hun har norsk bakgrunn, og tar utgangspunkt i at befolkningen på Haugenstua i løpet av hennes botid er blitt stadig mer sammensatt med hensyn til nasjonal og etnisk bakgrunn. Hun målbærer en sosial distanse og et skille mellom de etnisk norske og de som ikke er det. Ofte er referansen til historie viktig i et slikt problematiserende stedsbilde, som tar opp tematikken og opplevelsen av et samfunn som ikke henger sammen.

> *… nå skal man jo være forsiktig hva man sier og... ja hva skal man si a... det var veldig rolig og fredelig på Haugenstua før. Det har blitt mer tull og tøys nå, pga at det er kommet veldig mange fler innvand-*

> *rer her… og det er... nå er ikke jeg en sånn slags rasehater sånn sett... men det blir veldig mye med de innvandrerne som ikke var her før. For en syv, åtte, ni år siden, på 17. mai da så var det... ALLE balkonger var fulle av norske flagg. Vi møttes ute, hadde med leker til unger, og det er det helt slutt med.*

Referansen til historien og opplevelsen av endring som følge av innvandring brukes ofte i stedsbildene, slik også denne mannen i 40-årene gjør. Informanten har etnisk norsk bakgrunn og har bodd på Haugenstua hele sitt liv. Ut fra et individuelt perspektiv kan vi tolke slike utsagn som utrykk for en tapsopplevelse, som man forsøker å håndtere. Opplevelsen av at endringer i ens omgivelser og nærmiljø er store kan slik sett ha betydning for hvordan man tolker og forstår seg selv. Slik som i tilfellet over, er det nærliggende å sette utsagnet inn i en sammenheng hvor nærmiljøet er en viktig referanseramme for tilhørighet. Når denne da endres kan det bli problematisk.

På Haugenstua er referansen til historien med på å definere samfunn og fellesskap blant enkelte av våre informanter. Det utfordrende i disse referansene og i denne forståelsen av samfunn er at mangfoldet representeres i negative termer og blir problematisert som en uorden. Ved siden av at det kan ligge en grunnleggende skepsis og delvis utrygghet i forståelsen av dagens mangfold på Haugenstua, ligger det også en særskilt samfunnsforståelse til grunn som vi kan lese ut av disse to sitatene. Denne er til dels dypt forankret i måter å tenke samfunn og integrering på (Glick Schiller 2007). En slik samfunnsforståelse kan relateres til begrepet sosial kapital (Putnam 1995; 2000). Til grunn for en slik samfunnsforståelse er geografisk nærhet, lokale sosiale systemer og samhandlingsarenaer basert på lokale institusjoner (Larsen et al. 2006). Slike sosiale systemer som dette bygger på tette personlige bånd, tilhørighet, likhet og felles referanserammer og en sterk følelse av plikt mellom de ulike medlemmene av samfunnet (ibid.). Det teoretiske rammeverket som en slik samfunnsforståelse bygger på er også dypt forankret i mer folkelige måter å forstå sitt eget fellesskap generelt, men kanskje likevel spesielt i hvordan vi forstår økende grad av opplevd mangfold. I et slikt samfunnsbilde ledes ofte blikket hen mot etniske grupper og etniske forskjeller som noe som representerer uorden og desintegrasjon. Parallellsamfunn er et begrep som da tas i bruk for å beskrive hva slags situasjon vi er kommet opp i hvor vi lever hver våre liv som grupper uten kontakt med hverandre. I denne delen av rapporten skal vi ikke ta stilling til om det er en realitet eller ikke, eller om et slikt begrep har noe for seg her. Vi nøyer oss med å påpeke at dette er ett av flere stedsbilder av hva Haugenstua er.

Vi har her lagt vekt på å få frem to noe ulike samfunnsforståelser som er med på å strukturere stedsbilder på Haugenstua. Begge forståelsene av samfunn legger vekt på de tette og nære relasjonene mellom mennesker i et fellesskap i kraft av å bo på samme sted. Men det er en vesentlig forskjell i hvordan de behandler diversitet og forskjellighet. I det ene bildet av Haugenstua er mangfoldet på stedet nærmest å betrakte som en uorden og det problematiseres i stor grad. Nære relasjoner, tillit og fellesskap fremstilles dermed som en *mangel* på Haugenstua. Teoretisk finner vi, som tidligere påpekt, paralleller til en slik forståelse i begrepet *sosial kapital* (Putnam 1995; 2007). I dette begrepet står samhandlingsarenaer, nære ansikt-til-ansikt relasjoner i tette personlige bånd, pliktfølelse, likhet og felles referanserammer sterkt som verdier. Det er dette som er limet som holder samfunnet sammen. Diversitet og *fraværet* av felles historie, interesser og referanseramme kan dermed bidra til at samfunnet ikke holdes sammen.

I den andre forståelsen er ikke diversitet tematisert som et problem. Det å være samlokalisert i et nabolag og på et sted er i seg selv en kilde til fellesskap, nærhet og innsikt. Spørsmålet er så om dette stedsbildet bygger på en annen samfunnsforståelse. Svaret på spørsmålet er både et ja og et nei. Svaret er et ja fordi der diversitet og forskjellighet ikke i seg selv er tematisert som et problem står ikke felles kulturelle referanserammer som en betingelse for en fellesskapsfølelse. Svaret er et nei fordi begge disse to samfunnsforståelsene er basert på geografisk nærhet, nære ansikt-til-ansikt-relasjoner og fellesskap i kraft av samlokalisering.

Forskjellene vi finner i stedsbilder når det er snakk om samfunnsforståelser som strukturerende elementer, handler i stor grad om tolkninger av den sosiale konteksten på Haugenstua. Slike ulike tolkninger kan igjen ha med ulike erfaringsbakgrunner som kan være svært individuelle å gjøre, som for eksempel botid, nettverk, venner osv, og det kan ha med en rekke andre etnografiske forhold å gjøre. Den lokale problematiserende diskursen vi ser på Haugenstua kan imidlertid også relateres til diskusjonen om innvandring og integrering i den norske offentlighet, som også har elementer i seg som i utgangspunktet ser mangfold og kulturell diversitet som et potensielt problem, fordi det bryter med måter vi tenker identitet på (se feks. Gressgård 2005).

5.4 Tilhørighet og stedsbilder

I stedsbildene som vi har diskutert er tilhørighet et viktig strukturerende element. Steder knyttet til vår identitet, og meningsaspekter ved stedet vi bor vil ofte ha betydning for hvordan vi definerer oss selv. Når man føler tilhørighet til et sted, kan man si at aspekter ved hvordan man definerer seg selv

er knyttet til ulike kvaliteter ved stedet eller til ulike stedsbilder (Massey og Jess 2000).

Når stedsbildene uttrykkes og stedet evalueres, brukes en rekke kategorier. Ofte er det slik at vi bruker kategorier vi antar det er en viss enighet om gyldigheten av. Ved å visualisere og forenkle situasjoner reduseres gjerne behovet for finjustert tolkning (Turner 1988). Kategorisering er en av mange måter, som vi former vår virkelighet og våre omgivelser etter. Strukturering er således noe vi gjør for å skape verden og omgivelser mer forutsigbare og umiddelbart forståelige for oss selv på, og imøtekommer gjerne ønsker om det som ofte kalles ontologisk sikkerhet (Giddens 1991). Med ontologisk sikkerhet siktes det til følelsen av kontinuitet og orden. I lys av dette kan stedsbilder da sies å være en måte å lage kategorier som også er et uttrykk for tilhørighet, eller de kan være en måte å lage orden i vår forståelse av og erfaring med sted som problematiserer nettopp vår egen tilhørighet. I det følgende skal vi drøfte hvordan dette gjøres på Haugenstua.

Engebrigtsen og Fuglerud (2007) viser i sin undersøkelse av ungdom i flyktningefamilier at ungdom i Groruddalen har et sterkt positivt stedsbilde av sine lokalsamfunn, og at tilhørigheten er sterk. Lokalsamfunnene fremstår som trygge og gode. Det er et sted hvor viktige behov innen fritid, vennskap og familiekontakt dekkes. Ungdommen fremhever at de får respekt der de bor, og ingen opplever eget område som farlig. På mange måter harmonerer resultatene fra undersøkelsen til Engebrigtsen og Fuglerud vedrørende stedstilhørighet med resultatene fra vår stedsanalyse av Haugenstua. Vi ser en sterk tilhørighet og en stolthet over Haugenstua blant mange beboere. Det varierer imidlertid hva tilhørigheten kobles til. For noen har vi allerede sett at stedsbilder kobles til "slik det var". Dette er kanskje ikke det mest dominerende stedsbildet og den mest dominerende form for stedstilhørighet i vårt materiale, men det uttrykkes med stor kraft. En kvinnelig respondent i 70-årene med norsk bakgrunn sier følgende:

> *Vet du hva som plager meg? Før i verden, da hadde vi bussholdeplass på Smedstua som het Haugenstua, det hadde vi. Ikke nå. Skal dem radere ut hele Haugenstua? Til og med på bussholdeplassen?*
>
> *[…] kanskje folk som skal til Haugenstua med bussen og så er det ingen plass som sier Haugenstua og da går dem ikke av… egentlig så er det kjempedumt. Er det en busstur så skal dem stoppe på Haugenstua. "Ja, hvor er den da?". Jo, da må man jo se på ruten – i hvilken retning – og de som er kjent her. Men jeg synes at de kunne gjort den lille tingen der.*

> *Men her burde den jo hete Haugenstua – eller i hvert fall der. Men og så har jeg lagt merke til en annen ting – ser du på et lokalkart over Groruddalen – dem har jo radert ut Haugenstua – du finner jo ikke det noe mer. Jeg skjønner ikke – hva i all verden – og derfor er det ikke noe rart at Haugenstua blir glemt hele tiden.*

Denne informanten målbærer særlig Haugenstua som en symbolsk størrelse som før eksisterte, men som nå ser ut til å være utradert, i alle fall symbolsk. Informanten har bodd på Haugenstua hele sitt voksne liv og synes å merke en nedgradering av området. Slik sett fremstår hun med en sterk tilhørighet til det som hun oppfatter at Haugenstua en gang var. Også for andre informanter er dette med tjenestetilbud som har falt fra et viktig element i tilhørigheten, som formes av at det var bedre på Haugenstua før enn nå.

For andre igjen har vi vist at Haugenstua nettopp har en slik funksjonell betydning og tilbyr det man faktisk er på jakt etter. Særlig gjelder dette blant mange barnefamilier i vårt materiale, som vi skal se i neste kapittel. Og som vist knytter mange sterk tilhørighet til det de oppfatter som tette bånd og nærhet mellom beboere. En kvinne med innvandrerbakgrunn i 30-årene med barn i skolealder forteller at hun opplever stedet som svært trygt og at alle kjenner hverandre. Men likevel valgte hun og familien å flytte bort fra Haugenstua for en tid tilbake, for så å flytte tilbake igjen:

> *Det var ikke svømmebasseng og det ble for mange utlendinger. Selv om jeg er utlending selv, så ville jeg gjerne at ungene mine skulle gå i en klasse der det var litt flere norske og… for språkets skyld. Jeg har alltid lagt veldig stor vekt på språk. Det ville jeg gjerne ha, men jeg klarte ikke å være der[på det nye stedet]. Jeg ble for ensom. Så vi bare kom tilbake.*

For denne kvinnen ble det å bo borte fra Haugenstua for ensomt og vanskelig. De flyttet fordi de ville gi barna sine en annen type oppvekst enn det de kunne få på Haugenstua, men valgte altså å flytte tilbake. Når det gjelder tilhørighet legger denne kvinnen vekt på nærheten til venner, bekjente, de tette sosiale båndene også på tvers av etniske skillelinjer, turene hun går i nærområdet osv. Hun sier videre at bare de hjelper barna og er seg bevisst språkutfordringen, så går det bra med barna i skolen.

Den sterke tilhørigheten som denne kvinnen målbærer er også tilstede hos mange unge på Haugenstua. Også blant unge knyttes tilhørighet til stedsbil-

der som understreker mangfoldet og samholdet og refererer ofte til venner, familie og fritidsaktiviteter.

Som vi har sett over, knytter stedstilhørighet seg til de mange positive stedsbildene på Haugenstua. Det er likevel ikke gitt hva slags tilhørighet vi her snakker om, og heller ikke hva tilhørigheten bygger på. Analysen så langt viser at tilhørighet kan knytte seg til en rekke forestillinger, og at referansene til stedsbildene gjerne varierer mellom folk med lang og kort botid, unge, eldre, barnefamilier, enslige osv. Tilhørighet på Haugenstua er derfor svært sammensatt, ikke bare ut fra et individuelt perspektiv, men også ut fra et mer aggregert perspektiv. Praksis på stedet, funksjonalitet, biografi, sosiale relasjoner og symbolikk er alle forhold som veves sammen og blir en del av tilhørigheten.

Tidligere i dette kapitlet har vi sett hvordan samfunnsforståelser er en viktig dimensjon i stedsbildene. Når det gjelder tilhørighet ser vi at både en kosmopolitisk samfunnsforståelse og en forståelse vi har kalt for sosial kapital gjør seg gjeldende som basis for tilhørighet. Begge vektlegger de tette sosiale båndene som kan oppstå mellom beboere på et sted, men mens kosmopolitisme gjerne kan leve med uenighet og forskjellighet, vektlegger gjerne den andre enighet og likhet som en sentral verdi. Tilhørighet kan i så måte både være forankret på tvers av forskjellighet og den kan være forankret i tette familiebånd, knyttet til sosiale grupper eller til felles historisk erfaring. Flere sosiale arenaer som vi har observert og intervjuet folk om, slik som Kaffekroken, Parsellhagelaget, Internasjonal Kvinneklubb, Cricket, og annen idrettsaktivitet, samt ulike nasjonale og kulturelle foreninger, Haugenstua ungdomsklubb, Frivillighetssentralen osv, er alle foreninger og arenaer som også representerer ulike tilhørighetsformer. Det varierer i hvilken grad vi kan si de bygger på en kosmopolitisk tilhørighet, eller på en tilhørighet mer rotfestet i det vi har kalt sosial kapital. I neste kapittel skal vi se nærmere på noen av disse arenaene og på hvordan stedet tas i bruk på ulike måter for ulike mennesker og sosiale grupper.

6 Stedsbruk

Når man beveger seg inn i Haugenstua fra områdene rundt, åpner det seg et landskap som ikke er synlig utenfra. I beskrivelsene av Haugenstua blant dem som bor der, vektlegges nettopp dette at Haugenstua er mer enn det man kan se fra transportårene rundt området. I dette kapittelet vil vi se nærmere på dette området, og på hvordan det brukes. Hvilke bruksverdi har Haugenstua for folk som bor der?

I forrige kapittel beskrev vi ulike forestillinger om Haugenstua. Slike forestillinger og stedsbilder er alltid nært knyttet opp til hvilken bruksverdi et sted har for oss. Vår erfaring av et sted kommer gjennom vår bruk av det, og de materielle omgivelsene har betydning for hvilke stedsbilder vi danner oss. Det er dette vi kan kalle den romlige organiseringen av hverdagslivet. Teoretisk kan det sies at det er en sammenheng mellom det vi gjør, altså handlingene våre, de materielle omgivelsene vi gjør handlingene våre i og de stedsbilder vi danner oss (Hidle 2004; Werlen 2005). Skal vi få innsikt i hvilken betydning og funksjon steder har for oss, er det ikke tilstrekkelig kun å analysere for eksempel materielle objekter sin fysiske lokalisering – la oss si butikker, veier, underganger, parker, torg osv. Den meningen disse materielle objektene har for menneskene må også med i analysen.

Haugenstua består av et sentrumsområde i tilknytning til togstasjonen, et nærings- og lagerområde (nord-vestlig), og et boligområde med tilhørende skoler og uteområder (lekeplasser, plener, idrettsplasser). Samtidig viser kartet at det er store grøntområder på og rundt Haugenstua. I beskrivelsen av stedsbruk på Haugenstua er det hensiktsmessig å skille mellom bruken av Haugenstua senter på den ene siden og bruken av områdene knyttet til Haugenstua som boligområde, samt de omliggende grøntområdene på den andre siden. Disse områdene brukes ulikt, og har ulikt meningsinnhold knyttet til seg. Samtidig bærer de preg av ulik grad av vedlikehold: Mens de kommunalt eide bygningene delvis er preget av forfall og mangel på vedlikehold, er uteområdene ved borettslagene godt vedlikeholdt.

I dette kapittelet vil vi analysere stedsbruken på Haugenstua (6.1, 6.2 og 6.3), før vi ser litt nærmere på stedbruken til ungdommen som en egen gruppe (6.4). Deretter ser vi litt nærmere på møteplasser på Haugenstua (6.5). Når det gjelder stedsbruk, ser vi at det er ulikheter i behov og interesser mellom ulike kategorier av beboere. Overordnet er det særlig tre ulike dimensjoner av forskjell som viser seg å være relevante her: Forskjell mellom yngre og eldre mennesker, forskjellen mellom nykommere og de som har bodd

lenge i området og forskjell i etnisitet. Disse tre forskjellsdimensjonene deler gjerne folk inn langs en akse: Nykommerne er gjerne yngre og tilhører en annen etnisk gruppe enn de eldre som har bodd lenge i området. Som Cars (2007) sier ”sosial diversitet skaper forskjell langs skillelinjene generasjon, botid og/eller etnisitet. Den svekkede (antatte) solidariteten fra “de gode gamle dager” kan ofte ikke bli reparert, utvidet eller bygget opp på nytt over disse skillelinjene” (vår oversettelse). Vi ser at disse skillelinjene også delvis reflekterer ulike ønsker og behov når det kommer til stedsbruk. Analysen vil prøve å reflektere dette mangfoldet av bruk, behov og ønsker.

6.1 Haugenstua senter

> Bruker dere Haugenstua i dag?
> *Vi går tur. Så kommer vi hit – og så er det ikke noe her. Om jeg kan få stille spørsmålet andre veien: Hvorfor skulle vi det?* (Fra fokus-gruppeintervju, Høybråten).

Rett nord for jernbanestoppet på Haugenstua ligger Haugenstua senter (se kapittel 2). Senterområdet ble bygget parallelt med at de tre borettslagene vokste frem. Det består av et torg som er delvis omkranset av bygningsmasse på tre sider (se figur 12 og 13). Fra senterområdet er det direkte tilkomst til Haugenstua og Smedvollen borettslag, Ole Brumm Barnehage, Høybråten- og Haugenområdet.

Figur 12: Kiwi og Haugenstua Scene

Figur 13: Torget på Haugenstua senter

Senteret på Haugenstua har tidligere hatt et rikt og variert tilbud, og fungerte lenge som et aktivt nærsenter. Det har de siste 20 årene imidlertid skjedd en gradvis nedbygging av tilbudet, og det er i dag få tilbud igjen. Flere av informantene viser til ulike tilbud som fantes før, som Jens Evensen, apotek, bank, post og ulike offentlige tjenestetilbud, og utrykker et savn etter disse.

Mange av lokalene i bygningene som omkranser torget står tomme. På Haugenstua senter er det i dag igjen to matbutikker, Ugur og Kiwi, som også har post i butikk. Ugur er en liten, lokal matvarebutikk, som selger friske grønnsaker, frukt og diverse varer en ikke finner i de store kjedebutikkene. I tillegg ligger Rema 1000 og noen andre butikker i "Konelabygget", et senterområde nærmere Østre Aker vei (se figur 14).

Figur 14: Konelabygget – her finnes de fleste butikkene på Haugenstua

I forbindelse med Groruddalssatsingen har bydelen gjennomført en fysisk opprustning av senterområdet. Dette har blant annet resultert i flere nye benker og blomster på torget, samt i enkel oppussing av noen av fasadene som vender inn mot torget. Samtidig har det blitt anlagt et bordtennisbord utenfor nærmiljøsenteret. Noen av disse endringene åpner også for en ny bruk av torget.

6.1.1 Bruken av Haugenstua senter i dag

Beboere på Haugenstua bruker nærbutikkene i hverdagen, og nærheten til butikkene fremheves som en viktig kvalitet ved Haugenstua som bosted. Samtidig er Stovner senter en viktig og reell konkurrent for dem som har bil. Nærbutikkene på Haugenstua er særlig viktig for dem som er mindre mobile.

I dag har Haugenstua torg først og fremst karakter av å være et sted folk "går over" som en informant forteller oss. Likevel er det enkeltmennesker og grupper som bruker torget mer aktivt. Vi ser at torget endrer karakter gjennom døgnet, ettersom ulike mennesker tar det i bruk på ulike måter.

På dagen preges torget av eldre mennesker og småbarnsforeldre, som stopper opp for å prate eller sitter på benkene. Benkene brukes i forbindelse med handling eller bare som møteplass. En norsk kvinne i 50-60 årene sier:

> *Benkene på torget er jeg veldig glad i. Jeg kjøper meg en kaffekopp og sitter her og koser meg i solen.*

Særlig rundt kafeen "Kaffekroken" genereres det aktivitet på torget på soldager. Enkelte bruker benkene rundt kafeen som en utvidelse av dette kaféområdet. Kaffekroken er den eneste kafeen på Haugenstua i dag, og vi vil komme nærmere tilbake til denne nedenfor.

Torget synes også å være et viktig oppholdssted og møteplass for mennesker som av ulike grunner tilbringer store deler av dagen på Haugenstua. Dette er gjerne folk som er mindre mobile og/eller har få andre arenaer utenfor nærmiljøet. Det ligger en blokk med kommunale boliger for eldre og rehabiliteringsboliger for rusavhengige nær torget. På dagtid møtes grupper av folk, både beboere i disse blokkene og andre, ved benkene for å være sammen.

Utover dagen, når skolen slutter, blir torget i større grad preget av barn og unges tilstedeværelse. De handler på Kiwi og bruker bordtennisbordet utenfor Nærmiljøsenteret, eller datamaskinene inne på Nærmiljøsenteret. Bordtennisbordet kan også brukes på kvelden, og det er etablert en ordning med utlån av utstyr som fungerer svært godt i praksis.

Det genereres således en del aktivitet i tilknytning til Nærmiljøsenteret. Senteret ble etablert på Haugenstua i 2007, som en del av Groruddalssatsingen. Senteret skulle være en møteplass og forsamlingssted på Haugenstua. Det er åpent på dagtid, og brukes i tillegg til ulike kurs, møter og studiesirkler på kveldstid. Ulike organisasjoner bruker det som møteplass. I tillegg arrangeres det i samarbeid med Frivillighetssentralen åpen lunsj på senteret en gang

i uken. Dette tilbudet har en stor betydning for mange på Haugenstua. Særlig etter at frivillighetssentralen ble flyttet til Stovner sommeren 2009, har tilbudet hatt en viktig funksjon.

På kvelden er det også små grupper av ungdom som bruker benkene utenfor Kiwi. På ettermiddagen/kvelden genereres det videre noe liv på torget i forbindelse med aktiviteter på Haugenstua scene, når grupper av ungdom og voksne går til og fra. Disse stopper imidlertid i liten grad opp på torget, men beveger seg over det for å nå sine mål. Når kvelden kommer fremstår derfor Haugenstua torg, til tross for at enkelte grupper bruker det, i stor grad som tomt og forlatt.

Kaffekroken

Kaffekroken er en kafé som ligger på Haugenstua senter, i samme bygning som Haugenstua scene. Den er åpen på dagtid på hverdager og er mye brukt. Mange av de som bruker den kommer daglig og tilbringer mye tid der. Om sommeren plasserer kafeen kafébord utover torgplassen utenfor slik man kan sitte ute. Kafeen har en svært viktig funksjon som møteplass for de som bruker den. Dette er særlig eldre etnisk norske, med lang botid på Haugenstua. Dette er en gruppe mennesker som opplever at mulighetene for sosialt samvær på Haugenstua har endret seg dramatisk. Slik vi beskrev i forrige kapittel, synes det gode sosiale liv å være knyttet til en forståelse av likhet. Kaffekroken synes å være et sted å trekke seg tilbake, i et boligområde som er sterkt preget av forskjell.

Formelt sett er tilgangen til kafeen regulert kun gjennom at du har penger til å kjøpe noe som selges der. Samtidig synes det imidlertid å virke inn mer uformelle tilgangsreguleringer, som gjør at mange ikke bruker kafeen En beboer på Nedre Haugen, en kvinne med innvandrerbakgrunn forteller:

> Føler du deg velkommen på kaffekroken?
> *Nei det gjør du ikke. Det gjør du rett og slett ikke. Det har blitt bare en gruppe. Det er stort sett pensjonister. Så det er ikke noen plass å gå.*

Dette skillet i hvem som bruker Kaffekroken og ikke blir særlig tydelig på fellesarrangementer på torget, som for eksempel torgdagene. Likevel må den viktige sosiale betydningen Kaffekroken har for de som faktisk bruker den understrekes. Det er her en dobbelthet som preger dette eneste åpne kafétilbudet på Haugenstua.

6.1.2 Bortfall av funksjoner

Til tross for at Haugenstua senter brukes aktivt av enkelte grupper, har nedbyggingen av handles- og servicetilbudet gjort at Haugenstua senter i dag i mindre grad har en funksjon som et attraktivt og levende bydelssentrum. Historiene om senteret er for mange preget av den endringen i funksjonalitet som har funnet sted. Særlig gjelder dette for eldre beboere, som har bodd en stund på Haugenstua. Noen sitater kan illustrere dette:

> *Vi hadde egen frisør, urmaker og blomsterforretning. Og alt er borte.*

> *Lite miljø der nå, lite som skjer. Jeg husker Haugenstua fra den gang det var butikker der, hvor det var mye aktivitet rundt et senter, som ble veldig dødt etter hvert. Så det har vært en død periode egentlig.*

Endringen er også et referansepunkt for informantene som bor utenfor Haugenstua. Nedbyggingen synes å ha ført til at de bruker Haugenstua senter mindre enn før. Sitatene under, fra to norske menn bosatt henholdsvis på Høybråten og Stover illustrerer dette:

> *Jeg bruker dette senteret svært lite. Som jeg har sagt tidligere; det er ikke noe innbydende og jeg får ikke det jeg skal ha. Dessverre bruker jeg da heller bilen og kjører til Stovner senteret. Selv om jeg hater å gå i senter.*

> *Nei, jeg finner ingen grunn til at jeg skulle bruke Haugenstua sånn sett. Fordi det er såpass lite. Når posten forsvant tror jeg mye av trafikken på Haugenstua forsvant, i alle fall for de som bor på Høybråten.*

Nedbyggingen av tilbud, samt nærheten til Stover senter, synes særlig å ha gjort Haugenstua senter mindre relevant som handelssted for beboere i omliggende områder.

I sitatene fra beboerne på Haugenstua, fremgår det en tapsfølelse. Denne følelsen er også knyttet til Haugenstua senter sin betydning som en *sosial arena* – som et sted å oppholde seg og møte andre. Nedleggingen av private og offentlige funksjoner har ført med seg at det i dag er mindre aktivitet på torget, og generelt synes det å gjelde at torget i dag lite relevant som oppholdssted utover den daglige handleturen. Her er det imidlertid viktige unntak som for eksempel brukerne av Kaffekroken, de som bor i eldreboligene og ung-

dom. Fraværet av liv og aktivitet er i seg selv en faktor som gjør at det oppleves mindre attraktivt å bruke senterområdet. Noen sitater kan illustrere dette:

> *Jeg handler på butikkene, matbutikkene som ligger der. Ellers er det lite jeg bruker det.*
>
> *Jeg føler at det var litt mer liv på senteret før, fordi det har blitt mere dødt.*
>
> *Vi har hatt Haugenstuadager før og da har det vært veldig fint. Men det har blitt borte, og det er blitt kjedelig. Alle jeg møter, norske damer også, gamle og unge sier: 'Det er blitt kjedelig', når de skal sitte der [torget], fordi det skjer ikke noe. Det må skje noe hele tiden.*

6.1.3 Opplevelsen av Haugenstua senter som et utrygt sted

Steder som Haugenstua Senter, som har vært preget av nedbygging av tilbud, som igjen har bidratt til tomme lokaler, mangel på vedlikehold og fravær av mennesker, får ofte et negativt meningsinnhold knyttet til seg (Hartshorn 1992). I hvilken grad gjelder dette også for Haugenstua senter?

Vi spurte alle informantene våre om det er steder på Haugenstua som de opplever som utrygge. Hovedtendensen er at informantene svarte benektende på dette. Haugenstua blir gjennomgående beskrevet som et trygt sted. Senteret er imidlertid et sted som noen assosierer med utrygghet. Informanten under, en etnisk norsk, voksen kvinne mener at opplevelsen av senteret som utrygt gjør at folk unngår å bruke det:

> Føler man seg uttrygg her på Haugenstua?
> *Ja, inne på senteret. Jeg vet at folk har sagt det, at de ikke tør å gå inn på senteret. Så de går rundt når de skal til toget.*

I beskrivelsene av torget som et utrygt sted er det særlig en referanse til åpenlys rusbruk som går igjen. Informanten under, en barnefar med innvandrerbakgrunn, forteller at han opplever senteret som utrygt på grunn av rusbruk, og derfor unngår å kjøre forbi det:

> Du har barn… er det noen steder du ikke liker at de går?
> *Ja, denne bygningen her (nærmiljøsenteret). Det bor en del mennesker her som har problemer i livet. De har det vondt i livet. Og de bor her. Og det er ofte politi utenfor her, og det gir meg en følelse av...*

> *angst. Jeg sier ikke at det er deres feil, de har hatt det vanskelig i livet, men det gir meg… en følelse inni meg... Det er ofte jeg tenker jeg skal kjøre forbi, men så kjører jeg en annen vei fordi jeg ikke vil kjøre forbi her. Jeg vil ikke at ungene mine skal se politibilene. Jeg liker ikke at ungene mine er her.*

I sitatet knytter informanten opplevelsen av angst til menneskene som bor i de kommunale rehabiliteringsboligene, som ligger i samme bygning som nærmiljøsenteret. Tilstedeværelse av politibiler tolkes som en markør for truende stedspraksiser. Andre knytter utrygghetsfølelsen til andre grupper. Flere ungdom på Haugenstua assosierer for eksempel rusbruk på torget i større grad til miljøet rundt kafeen Kaffekroken. Vi kan påpeke at observasjoner gjennom døgnet på torget ikke gir grunnlag for å knytte slike rushandlinger til miljøet rundt kafeen. Det interessante i denne sammenhengen er uansett *assosiasjonen* mellom torget og åpenlys rusbruk. Det at et sted er i bruk og at det er "øyne som ser" er to helt sentrale elementer for å skape sosial kontroll og trygghet på et sted. Disse elementene er til en viss grad fraværende på Haugenstua senter ettermiddag og kveld i dag. Selve torget er innrammet av tomme bygningsfasader på flere sider, og dette kan forsterke opplevelsen av torget som et lukket område, avstengt fra innsyn og mulighet for visuell overvåking. Man vil ofte forsøke å unngå steder man opplever som utrygge, slik informantene er inne på her. Forestillingen om Haugenstua senter som utrygt synes å bidra til at det blir mindre aktivitet på torget, noe som igjen opprettholder en utrygghetsfølelse.

Det er interessant at mens det er en tendens til at for eksempel småbarnsforeldre med innvandrerbakgrunn opplever Haugenstua som et trygt sted, er det først og fremst eldre, norske beboere som opplever Haugenstua som utrygt. I tillegg er det ungdom som opplever at Haugenstua senter er et utrygt sted, og knytter dette til at voksne på senteret har en ruspraksis som gjør dem utrygge.

6.2 Haugenstua boligområde: Grøntarealene mellom blokkene

Som vi var inne på innledningsvis i dette kapittelet, er det en sammenheng mellom det vi gjør, de materielle omgivelsene der vi utfører våre handlinger og forestillingene vi danner oss om et sted. Når folk formidler sine forestillinger om Haugenstua som bosted, er referansen til hvordan de bruker boligområdet, og til bruksverdien i de fysiske omgivelsene sentral. Vi kan si at området til en viss grad får verdi ut ifra hvilken funksjonell verdi eller *bruksverdi* det har. For eksempel er tryggheten ved å kunne slippe barna ut i

et bilfritt og oversiktlig område med på å forme forestillingen om Haugenstua som et "godt sted" for mange småbarnsforeldre.

Samtidig er det ikke slik at de fysiske omgivelsene gjør at alle bedømmer et sted likt. Også når det gjelder hvordan informantene bruker og beskriver områdene rundt blokkene, går det et skille mellom opplevelsen til informanter med innvandrerbakgrunn, og eldre, etnisk norske beboere som har bodd lenge på Haugenstua. For enkelte som har bodd lenge på Haugenstua og knytter kvalitetene ved stedet til "slik det var før", er fortolkingen av boligområdet annerledes enn for småbarnsfamilier med en annen tilknytning til og bruk av stedet. Noen av de etnisk norske informantene som har bodd på Haugenstua siden 70-tallet forteller i større grad en historie om et sted som har fått mindre bruksverdi, for eksempel som arena for sosiale fellesskap. Dette knytter de til interessekonflikter over bruk mellom norske og innvandrere. En del yngre, norske tilflyttere, refererer til at de har kjennskap til denne konflikten, men at den i mindre grad har relevans for dem.

Vi prøver i avsnittet å få frem mangfoldet i stedsbruken i dette området av Haugenstua. Samtidig har vi særlig vektlagt å formidle hvilken bruksverdi boligområdene på Haugenstua har for barnefamilier. Her gir materialet noen innsikter som kan være svært nyttige i det videre arbeidet med områdesatsingen. Vi ser derfor først på Haugenstua som oppvekstområde, før vi ser på Haugenstua som sosial arena. Her blir konfliktene over stedsbruken mer tydelige.

6.2.1 Haugenstua som oppvekstområde: Trygghet og oversiktlighet

Mellom blokkene i de to borettslagene Haugenstua borettslag og Smedvollen borettslag er det store grøntarealer og lekearealer for barn. Også ved Smedstua er det store grøntarealer. Samtidig er området omgitt av et nett av turstier og gangveier. Bildet under viser grøntområder mellom og foran blokkene i Haugenstua borettslag.

Figur 15: Uteområdene til Haugenstua borettslag.

Området mellom blokkene er preget av yrende aktivitet og liv, særlig etter skoletid. Grupper av barn i ulike aldrer og ungdom leker og driver med ulike aktiviteter spredt utover de store arealene. Disse områdene har en stor bruksverdi for mange. To kvinner med innvandrerbakgrunn i 30-årene sier dette:

> *Om sommeren sitter jeg mest ute, og så er vi i skogen ved Smedstua og griller der og sitter der. Bruker å sitte mest ute om sommeren, men om vinteren da bruker jeg bare å gå.*

> *For eksempel sommertida, juli... jeg hadde fri fra jobben i juli, jeg pleier å være sammen med barna ute, eller treffe min venninne, og bare gå rundt... Enten barna leker så sitter vi og prater og nyter været og litt sånn. Jeg er ikke mye ute. Eller når jeg er ute så går jeg. Jeg pleier å gå. Den bakken som går opp mot SFO, pleier jeg å gå opp og ned hvis jeg skal trene.*

Som det fremgår av sitatene, har stedet kvaliteter som gjør at det kan benyttes året gjennom.

For småbarnsforeldre er det særlig områdene mellom blokkene på Haugenstua og mellom Haugenstua og Smedvollen borettslag som brukes hyppig og har stor verdi. En informant, en mor med innvandrerbakgrunn, sier:

> *Jeg føler at det området i midten der [mellom blokkene i Haugenstua borettslag]... jeg føler at det er trygt for barn, at barna leker der. Det er ikke så mange biler som kjører der. Og du ser at det området er veldig fint, fint gress ikke sant. Fine lekeplasser. Jeg føler at det er trygt at barna leker der. Du ser barn overalt, barna blir kjent med hverandre og litt sånn, og leker sammen med andre barn; Jeg synes at det er så utrolig godt at det er så åpent med grøntarealer, men likevel så kort veg til det meste. Og datteren min var liten, og klart... bilfri vei til skole, og barnehage og skolefritidsordning… hvor finner du det hen ellers?; De [barna] kan leke ute. Uten at vi liksom må holde tilsyn hele tiden. Og dårlig og bra mennesker er det jo overalt… så det kan være farlig overalt… men likevel så kan de leke ute aleine og sånn…*
> Du synes det er trygt?
> *Ja, veldig trygt! Og alle kjenner hverandre. Nesten hele Haugenstua kjenner hverandre her.*

I sitatene ser vi en vektlegging av kvaliteter som *oversiktlighet* og *trygghet*. Oversiktlighet er knyttet til muligheten til å ha visuell kontroll over det som skjer. Dette skaper trygghet. Som en annen mor sier:

> *De [barna] også trenger å være aleine ute, der man kan se dem da. For eksempel blokka mi, når de er ute så kan jeg se dem gjennom… Når jeg står på balkongen ser jeg at de er der og leker. Så du har oversikt, ikke sant. Det er sånn at du føler 'jahh!', ikke sant.*

Mulighet for visuell kontroll er ofte særlig viktig for foreldre i deres vurdering av hva som er et godt bomiljø (Rånes 1992). Oversiktlighet er knyttet til det som Christie (1974) kaller primærkontroll – den daglige kontrollen man utøver når man for eksempel titter ut av vinduet og følger med, og samtidig vet at andre gjør det samme. Som Rånes (1992) skriver, er en rådende forestilling om "det gode nærmiljø" i Norge i dag en forestilling som handler om oversiktlighet, stabilitet og trygghet. Det er nettopp slike verdier som preger historiene om Haugenstua som et godt nærmiljø. Dette kommer til utrykk i vektleggingen av at det ikke er lov å kjøre bil, at man kan se barna fra vinduet, av at man har et sosialt fellesskap som foreldre, og av at det er mange andre barn ute og derfor andre foreldre som også følger med. Samtidig er det jo nettopp *tapet* av slike fellesskapsverdier som preger noen av forestillinge-

ne om negativ endring på Haugenstua for eldre, etnisk norske beboere, slik vi var inne på i forrige kapittel.

6.2.2 Området mellom blokkene som en sosial arena

Området mellom blokkene er en viktig sosial arena for mange beboere på Haugenstua i dag. Særlig gjelder dette for barn, ungdom og barnefamilier. Området gir gode muligheter for foreldre til å være sammen som voksne mens barna leker. Som en informant sier om hvordan hun bruker området: ... *griller og leker, vi sitter der på benkene og barna leker rundt.*

De fysiske og materielle kvalitetene i området har stor betydning for hvordan foreldre opplever at de kan praktisere foreldrerollen i hverdagen på Haugenstua. Nettopp dette, mulighetene for et godt hverdagsliv som forelder, er dermed også en viktig referanse for hvordan mange beskriver sin tilknytning til Haugenstua. Området gir mulighet til å møte andre gjennom felles barnepass, og dette bidrar til en oppfatning om Haugenstua som et "koselig" sted å bo. En mann og en kvinne med innvandrerbakgrunn forteller dette:

> *Det er et trivelig sted å bo. Det er koselig for det første. Skolen er i nærheten og barnehage. Og så føler du deg trygg. Jeg har ikke opplevd noe skummelt. Noe som foreldre kan være bekymret for. Selv om verden er blitt som den er i dag. Det er et sted som jeg kan anbefale dersom noen har tenkt å kjøpe leilighet. At det er et sted der man kan se frem til å bo lenge.*

> *[Haugenstua er] stille, rolig. Bra for barnefamilier. Det er ikke noe bråk om kveldene. Stille og rolig. Det er veldig koselig. Veldig alright. Folk har et skrekkbilde av Haugenstua, at det er så mange innvandrere her, men det er veldig koselig. Ikke noe bråk, veldig rolig.*

I to rapporter om bomiljø, inkludering og deltakelse viser Unstad (2001) og Ruud (2001) at bruken av uteområder ofte er gjenstad for interessekonflikter mellom familier med og uten barn. I et av borettslagene i Unstad (2001) sin studie opplever de som ikke har barn at barnefamiliene legger beslag på området, og at de selv ikke er velkomne. Denne typen interessekonflikt synes også å være til stede på Haugenstua. Flere informanter referer til interessekonflikter mellom familier med barn og dem som ikke har barn. En etnisk norsk far reflekterer over dette:

> Er det noen konflikter, bruker folk stedene forskjellig?

> *Vi bruker dem forskjellig. Og det var ganske tydelig for oss at konfliktene i borettslaget går egentlig ikke så mye på innvandrer kontra norske - det går på om folk har barn eller ikke. Fordi at de norske stort sett ikke har barn, men fordi vi har barn… Og det har jeg tenkt på mange ganger, at fordi vi har barn så har vi mer til felles med en pakistansk familie i oppgangen, enn norske som er pensjonister. Jeg vet at det var underskriftliste i oppgangen vår fordi ungene sparket fotball litt seint om kvelden. Men jeg nektet å skrive under, og det var en dame som jeg kjente godt.*

Informanten viser til at interessekonflikten mellom dem med og uten barn ofte tolkes som en konflikt mellom innvandrere og norske. Ruud (2001) peker nettopp på at interessekonflikten mellom folk med og uten barn kan bli ekstra konfliktfylt for innvandrerfamilier. Konflikten kan forsterke eksisterende konflikt og misnøye med innvandreres livsform hos etnisk norske. Enkelte av de etnisk norske, som har bodd lenge på Haugenstua, synes å målbære en slik fortolkning. I de to sitatene under kommer denne opplevelsen tydelig frem. Begge disse informantene er etnisk norske kvinner med lang botid på Haugenstua:

> *Mange av disse innvandrerne er flinke til å gå ut. Det er når de har besøk og går ut og griller og sånn. Men du ser aldri at noen norske gjør det lenger. Aldri.*

> *Før kunne vi oppholde oss ute alle sammen. Det går jo ikke nå. Nå er det bare den ene gruppen mennesker som er ute. For de overtar jo alle arealer. Og på en måte nekter oss å være der.*

Informantene føler seg presset bort fra et område de tidligere har brukt mye og som var en viktig sosial arena for dem. De fortolker dette som en interessekonflikt mellom innvandrere og nordmenn. De opplever at områdene mellom blokkene har fått mindre bruksverdi for dem mens det kanskje heller dreier seg om en konflikt mellom de med barn og de uten barn, altså en konflikt om endrede behov gjennom et livsløp.

6.3 Arenaer for sport, rekreasjon og fritidsliv

Når det gjelder muligheter for sport, rekreasjon og annen fritidsaktivitet har Haugenstua noen viktige kvaliteter og bruksverdier. Nedenfor vil vi se nærmere på:

i) Haugenstua som turområde

ii) Akebakken
iii) Parsellhagene

I fremstillingen av disse arenaene har vi valgt å legge særlig vekt på deres funksjon og verdi som møteplasser – dette gjelder særlig for parsellhagene og akebakken.

6.3.1 Haugenstua som turområde: Sport og rekreasjon

Grøntområdene på og rundt Haugenstua benyttes hyppig til turgåing. Her er det ikke mulig å se tydelige forskjeller i bruk med hensyn til etnisk bakgrunn, botid på Haugenstua eller kjønn. Også informantene i tilliggende områder, som Haugen, Høybråten og Stovner, oppgir å bruke dette området jevnlig til turområde.

Figur 16: Gangveger skaper gode turmuligheter

Variasjonene i turmulighetene synes å være en kvalitet folk verdsetter. Dette gjelder for eksempel mulighetene for å variere lengden på turen. En informant sier for eksempel:

> *Vi bruker hele Haugenstua og går gjennom… Det er veldig fint. Det er forskjellige turer; lange turer og korte turer. Og du kan bare gå litt, og når det er seint når du skal på tur så går du bare rundt her da, blokkene og sånn. Jeg synes det er bra.*

Mens mange bruker området til turgåing og rekreasjon er det også flere som fremhever viktigheten av at man kan bruke området til å trene og mer sportslige aktiviteter. En kvinne i 20-årene med innvandrerbakgrunn sier at:

> *Den bakken som går opp mot SFO, jeg pleier å gå opp og ned hvis jeg skal trene. Opp og ned flere ganger.*

Vi har i liten grad gått nærmere inn i motivasjonen informantene har for å gå på tur. Men når det gjelder innvandrerkvinnene sin bruk av området kan vi hente en del innsikt fra rapporten "Innvandrerkvinners bruk av utendørsområder i Groruddalen", som Norsk institutt for naturforskning gav ut i 2009 (Figari et al. 2009). Rapporten er basert på intervjuer med en rekke kvinner i Groruddalen. Figari (ibid.) viser til at *turgåing* peker seg ut som den viktigste aktiviteten kvinnene har utenom hjemlige og andre plikter. Motivasjonen for å gå på tur er både å være sosial og treffe andre, og delvis et ønske om mosjon, god helse og frisk luft. Samtidig handler det å gå på tur om å komme seg vekk fra en stillesittende, ensom innetilværelse. Rapporten peker også på at turgåingen først og fremst foregår i nærmiljøet. Kvinnene de har snakket med bruker helst turveier og foretrekker bebygde miljøer og tilrettelagte grøntstrukturer i boområdet. Analysen av stedsbruk på Haugenstua synes å bekrefte Figari et. al. sin påstand om at "hverdagsfriluftsliv i form av spaserturer fungerer som et lavterskeltilbud for innvandrerkvinner" (ibid: 4).

De varierte turmuligheten og mulighetene for uteaktiviteter fremheves som en grunn til å flytte til Haugenstua, i likhet med områdets verdi som oppvekststed. En kvinne med innvandrerbakgrunn, som flyttet til Haugenstua borettslag for fem år siden, sier:

> *Vi bodde i byen og så tenkte vi 'Åh, her er det skog, her er det turmuligheter, og det er masse man kan gjøre med barn'. Og ikke minst oss selv. Bare se på området, det er trær og grønt.*

Dette er en opplevd kvalitet ved Haugenstua som er lite kjent utenfor Haugenstua. Dette blir tydelig i analysen av Haugenstua sitt omdømme (kap. 7). Samtidig er dette en kvalitet som er viktig for området sin attraktivitet, og noe å ta tak i gjennom det videre omdømmearbeidet.

I tillegg til turveiene, kan de ulike gangveiene som beboerne bruker for å komme seg mellom ulike tjenestefunksjoner på Haugenstua, som barnehage, tog og butikk, nevnes spesielt. Disse er en viktig arena for uformell sosial kontakt. En eldre mann med innvandrerbakgrunn sier at:

> *Eldre personer som jeg treffer på veien. Jeg sier 'hei, hei, hei, og vi prater og står sammen. Mange eldre personer. Så alle kjenner meg her.*

En stor andel av veiene i området er bilfrie, noe som bidrar til en god turopplevelse.

6.3.2 Akebakken

Gressbakken, som går ned fra skolefritidsordningen til Haugenstua borettslag, er en viktig arena for uformell sosial kontakt, både om vinteren og om sommeren. Folk på Haugenstua kaller denne gressbakken for "Akebakken". Om sommeren brukes akebakken som et sted for grilling og samvær i solen, mens den om vinteren brukes som nettopp akebakke. Noen sitater viser til den varierte bruken av akebakken:

> *Ja, det er veldig mange som bruker den om vinteren. Står på ski og aker.*
>
> *Det kan være tusen unger med akebrett.*
>
> *Det er en svær gressbakke, vi kaller den akebakken. Der er det veldig deilig om sommeren. Der pleier det å være masse folk på toppen som griller. Som har utsikt ned til Haugenstua. Det er veldig fint her. På skolen pleier vi å møtes, der møtes vi masse folk (...) Det [Haugenstua] har blitt fornyet, og folk bare er veldig glad. God atmosfære.*

Om vinteren synes akebakken først og fremst å være en viktig møteplass for barn og ungdom og deres foreldre, i forbindelse med ski- og akeaktiviteter. Om sommeren synes akebakken å ha en viktig funksjon som møteplass for et større spekter av befolkningen.

6.3.3 Parsellhagene

Haugenstua har flere parsellhager. Det er to felt som tilhører Haugenstua borettslag, og to felt som ligger like ved Haugenstua skole. Et av feltene ved Haugenstua skole har vært der over lengre tid, men det andre ble etablert i 2008 som en del av Groruddalssatsingen. I denne studien har vi i hovedsak konsentrert oss om denne siste parsellhagen.

I en statusoversikt om parsellhagedyrking i Oslo fra 2001 gir Haavie (2001) noen nøkkeltall om parsellhagedyrkingen i Oslo:

- I 2001 var 63 prosent av parselldyrkerne kvinner
- 13 prosent av kvinnene og 30 prosent av mennene hadde ikke-vestlig bakgrunn

- 9/10 parselldyrkere bodde i blokk eller bygård.
- 3/4 besøkte parsellen flere ganger i uken og tilbrakte mer enn en time der.

Vi vil trekke veksler på Haavie sitt arbeid i vår analyse av parsellhagens betydning som møteplass.

Det er i overvekt personer med innvandrerbakgrunn som har en parsell på Haugenstua. Parsellhagen er mye brukt i sommerhalvåret (april-oktober). En rekke ulike grønnsaker, urter og blomster dyrkes der. Særlig er det imidlertid dyrking av mat som gjelder. Haavie (ibid.) viser til hvordan matauk særlig synes å være viktig for innvandere i deres bruk av parsellhager.

Parsellhagen på Haugenstua har videre en viktig funksjon ved at den er et sted å dra til, invitere venner og familie til eller et sted der det bare er godt å være og ”*se på grønnsakene som vokser”,* som en informant sier. Parsellhagen er både sted for avkobling, aktivitet og sosialt samvær. Haavie (2001) sin undersøkelse viser at de viktigste grunnene til at folk har parsell er gleden ved å se at det gror, psykisk og fysisk velvære og den sosiale betydningen av hagen. Blant de som har innvandrerbakgrunn er det særlig muligheten til å komme seg ut i frisk luft, ha noe å gjøre på fritiden, samt det sosiale aspektet som peker seg ut som motivasjon.

Figur 17: Parsellhagen er en viktig arena for mange

Parsellhagen er en viktig sosial arena på Haugenstua på ulike måter. For det første er det en arena der man kan invitere og familie og venner til grilling og samvær. Haavie (ibid.) viser nettopp til at det er et gjennomgående trekk i hennes studie at innvandrere bruker parsellen til middagslaging og sosiale sammenkomster. Parsellhagen er i større grad et familieprosjekt for dem enn for mange av de norske parsellistene hun har intervjuet. Dette at parsellhagen er et familieprosjekt ser vi også i vårt materiale.

Samtidig er parsellhagen en møteplass der møter finner sted mellom de menneskene som har parsell i samme hage. Nærmiljøsenteret arrangerte høsten 2009 et møte for å diskutere ny inndeling av parseller i den gamle parsellhagen i forbindelse med oppgradering av hagen. På dette møtet var et hovedankepunkt fra de tilstedeværende at de måtte få beholde parseller ved siden av dem de hadde parseller ved siden av fra før. Parsellhagens betydning som møteplass for dem som driver parseller ble understreket av de tilstedeværende. Samtidig understreket informantene at det er viktig at bydelen ved ny utforming av parsellhagen vektlegger gode *felles* møteplasser, der man kan møtes utenfor egen parsell på en felles arena.

I denne sammenhengen fortalte de parsellistene vi intervjuet at parsellhagen også fungerer som en arena der man kan utveksle erfaringer og er på nikk med, eller også blir kjent med folk man ikke kjente fra før. Språket holdes her imidlertid frem som en barriere. Informantene vektlegger at kjennskap til et felles språk er en faktor som er med på å forme hvilke relasjoner som dannes i parsellhagen. I noen tilfeller er dette språket norsk, i andre tilfeller andre felles språk.

Videre kan det nevnes at parsellhagen har muligens en særlig viktig funksjon som sosial arena for en del mennesker som ellers i liten grad er med på aktiviteter. Flere av informantene fremhever i denne sammenhengen særlig parsellhagens betydning for eldre mennesker med innvandrerbakgrunn. Med tanke på Haavie (2001) sin studie av motivasjonsfaktorer for bruk av parsellhager, kan vi anta at parsellhagen for disse er særlig viktig fritidsarena og arena for sosial kontakt. En av initiativtakerne til parsellhagen fremhever dette:

> *Noen liker idrett, mens andre trimmer og løper og går. Men det var en gruppe som bare satt hjemme og ikke hadde noen aktiviteter. Og da har disse folkene fått en aktivitet. Og det er vellykket og de liker den.*

Haavie (ibid.) viser samtidig at nettopp muligheten til å velge *grader av fellesskap* er noe som de som har parsell verdsetter høyt. Parsellen er et sted der en "kan treffe mennesker hvis en ønsker" (Haavie 2001: 21). De ulike valgene våre informanter tar med hensyn til sosial kontakt med medparsellister, samtidig som de alle understreker parsellhavens potensial som møteplass, gjenspeiler Haavies funn.

Parsellhagen legger til rette for en type aktivitet som er svært etterspurt i deler av befolkningen. Dette er gjerne personer som har erfaring med landbruk fra før og som opplever en slik form for aktivitet som spesielt meningsfylt. Oppslutningen rundt parsellhagen vitner også om et stort engasjement. En viktig forutsetning for den store oppslutningen er at prosjektet bygger på reelle ønsker i befolkningen. Prosjektet startet på grunnlag av initiativ fra en beboer, som igjen hadde fått signaler fra andre beboere om at dette var ønsket.

6.4 Ungdommens stedsbruk

Her vil vi forsøke å si litt nærmere om hvilke steder og tilbud som ungdommen på Haugenstua bruker (6.4.1). Vi vil også se litt spesifikt på ungdom-

mens oppfatning av Haugenstua torg, (6.4.2). Deretter ser vi på møtesteder for ungdom (6.4.3), før vi til sist ser litt nærmere på hvilke tilbud ungdommen savner (6.4.4).

6.4.1 Hvilke steder og tilbud bruker ungdommen?

Blant de av ungdommene som bor på Haugenstua er det særlig butikken som peker seg ut som stedet de bruker. Det er uvisst her om de mener Kiwi på Haugenstua torg, eller Rema 1000. Observasjoner på torget viser imidlertid at en del ungdom bruker benkene utenfor Kiwi om ettermiddagen og kvelden. To av ungdommene skriver:

> *Jeg går til butikken der og henger med andre venner der.*
>
> *I fem-tida drar jeg til venner. Vi er ute ved butikken og har det kult.*

Vi gjorde også et dybdeintervju med en ung mann i begynnelsen av 20-årene. Han også forteller om Kiwi som en møteplass:

> *Det pleier å være masse folk utenfor Kiwi. Der er det venner fra Haugen som har tatt toget og venner fra Haugenstua. Det at Haugenstua ligger der det ligger tror jeg er veldig bra. Som et møtested.*

Bortsett fra bruken av butikken svarer ungdommen at de er med på idrett på Haugenstua, særlig fotball, og bruker ungdomsklubben i Haugenstua borettslag. De av ungdommene som ikke bor på Haugenstua svarer at de i liten grad reiser dit, hvis de ikke skal besøke venner, ta toget eller gå til legen/tannlegen.

Figur 18: Flere av guttene forteller at de spiller fotball.

6.4.2 Utrygge og utrivelige steder

Et av spørsmålene i arbeidsboken var: ”Hva er dårlig med Haugenstua?”. Et svar som utpeker seg på dette spørsmålet gjelder torget og opplevelsen av dette som et sted preget av alkohol. Svarene til tre jenter illustrerer dette:

> *Det jeg synes er dårligst ved Haugenstua er miljøet rundt Kaffekroken, siden det er mange som sitter ute der og drikker seg fulle (Jente).*
>
> *Dårligst med Haugenstua er kaffekroken, fordi det er bare menn som er der og skriker (Jente).*
>
> *Kaffekroken. Der alle eldre folk blir fulle og skriker til barn er det dårligste (Jente).*

Jentene knytter rushandlingene til miljøet rundt Kaffekroken. Deres opplevelse er at kaffekroken representerer noe truende. I hvilken grad rushandlingene de reagerer på faktisk er knyttet til miljøet rundt Kaffekroken er mer uvisst, men det sentrale er deres assosiasjoner til dette stedet og til torget.

Observasjoner gjort på torget kan tyde på at rushandlinger i større grad skjer på benkene på torget, enn i tilknytning til selve Kaffekroken. Som Ruud og Brattbakk et. al (2005) skriver i en sosiokulturell stedsanalyse av Jessheim, er ungdom mer sårbare for farer enn voksne, og det er viktig å legge vekt på slike situasjoner og steder som ungdom opplever som truende.

I feltsamtaler med 7 ulike gutter i alderen 13 til 19 år på ulike tidspunkt på Haugenstua, understreket ungdommen at de ser på Haugenstua som et trygt sted. En av informantene som er i tyveårene, og som selv er oppvokst på og bor på Haugenstua, viser til at det har skjedd en endring når vi spør om det er utrygt på Haugenstua:

> *Nei, uttrygt har det aldri vært. Men man så at det var noen som holdt seg for seg selv, som ikke likte andre som holdt seg for seg selv. Men nå er det helt annerledes her. Ungdommen som bor her nå driver med masse sport, spiller fotball hele dagen. Når de er ferdig på skolen så spiller de fotball helt til de går og legger seg. Så sånn sett er det mye roligere her. Og de har pusset opp vegene. Togstasjonen er helt ny. Så de som hadde hørt om Haugenstua før og hvordan det var før, hadde de kommet hit nå og sett åssen det er nå så hadde de fått et helt annet inntrykk.*

Denne forståelsen av Haugenstua som et trygt sted stemmer overens med den dominerende oppfatningen av nærmiljøet i vår studie.

6.4.3 Tilrettelagte møteplasser for ungdom

Benkene utenfor Kiwien er en viktig møteplass for ungdom. I tillegg finnes det en del mer tilrettelagte tilbud på Haugenstua, som har en intensjon om å være en møteplass for denne gruppen. I denne forbindelse vil vi se nærmere på Haugenstua ungdomsklubb, Haugenstua scene og motorsenteret og skatehallen.

Haugenstua ungdomsklubb

Den kommunale fritidsklubben på Haugenstua holdt før til på det som nå er Haugenstua scene, men ble lagt ned i 2001. Ildsjeler på Haugenstua har de siste årene drevet en ungdomsklubb i et gammelt bomberom i Haugenstua borettslag. Denne klubben er en viktig møteplass for de ungdommene som bruker den. Dette er først og fremst gutter.

Stedet har imidlertid begrensede fasiliteter og plass. Utstyr mangler, og brukerne må for tiden spleise på nye dataspill. Både lokaliseringen og lokalet

bidrar nok også til at klubben i mindre grad fremstår som et offentlig og åpent sted. For eksempel må brukerne ringe på for å komme inn. Dette gjør antakeligvis terskelen for deltakelse større. En ungdomsklubb er et av de tilbudene som mange fremhever mangler på Haugenstua i dag (se 6.3). Intervjuene tyder på at det er mange som ikke vet om det tilbudet som i dag finnes i bomberommet i Haugenstua borettslag.

Haugenstua scene

"Haugenstua Scene-opp og frem" er reetablert som et nytt møtested for barn og unge på Haugenstua. Lokalene, som bydelen leier av OBOS, var tidligere områdets samfunnshus. Haugenstua Scene brukes i dag til forskjellige formål. Først og fremst er huset et aktivitetshus for ungdom i alderen 13-18 år, og tilbyr lokaler til en rekke aktiviteter for denne aldersgruppen. Men også andre aktører bruker huset. Internasjonal kvinneklubb bruker den til trening, enkelte foreninger, som Lions Cricket klubb, har kontorer her, det er bordtennisklubb i kjelleren og det er gratis norskkurs.

I arbeidsboken vi gjennomførte med ungdom på Haugenstua skole, var det lite referanse til Haugenstua scene. Materialet er imidlertid for lite til at vi kan trekke noen slutninger om Scenen sin betydning som møteplass for ungdom. Aktivitetene som finner sted på Scenen er godt besøkt, og vi kan derfor gå ut fra at dette er et viktig tilbud til barn og unge.

Haugenstua Scene er utbedret med midler fra områdeløftet på Haugenstua, og profileres som "torgets møtested" (www.husbanken.no). Scenen synes imidlertid i liten grad å ha denne funksjonen i dag. Det er i liten grad en referanse i informantenes beskrivelse av sin stedsbruk på Haugenstua. Det genereres også lite aktivitet på torget gjennom bruken av Scenen i dag. Det er få attraktive og tilrettelagte sitteplasser ved inngangen til huset, og inngangspartiet har et noe forfallent utrykk som ikke innbyr til å bli og oppholde seg der. Informasjonstavlen utenfor bygget har få og flere gamle plakater, og bidrar ikke til å skape et inntrykk av et aktivitetshus i aktiv bruk. Selve Scenen bærer til tross for utbedringer fortsatt preg av forfall. Man kan spørre seg hvilke signaler dette sender til brukerne av stedet.

Osloungdommens motorsenter og skatehall

Osloungdommens motorsenter har vært lokalisert til Haugenstua siden 1980-tallet. Dette er et tilbud til motorinteressert ungdom, og motorsenteret har medlemmer fra hele Oslo. I tilknytning til motorsenteret er det også en skatehall. Som en del av områdeløftet i Groruddalssatsingen, er denne hallen blitt oppgradert og pusset opp. Resultatet stod ferdig i 2008. Skatehallen er

den eneste døgnåpne skatehallen i Oslo, og i 2008 hadde den over 60 000 besøkende fra hele Norge. En av ildsjelene bak skatehallen, en aktiv skater som er oppvokst på Øvre Haugen, sier om skatehallen:

> *For barn og unge er jeg sikker på at det er det beste som har skjedd. Ikke bare på Haugenstua, men hele Grorud… Når du går inn der så ser du barn og unge som trener, og de trener så hardt at de svetter og t-skjorten er fullt gjennomsvetta.*

Skatehallen ligger litt i utkanten av Haugenstua, men brukerne av hallen fra andre steder beveger seg gjennom Haugenstua når det kommer med tog eller buss. Slik setter de sitt preg på stedet.

6.4.4 Hvilke tilbud savner ungdommen på Haugenstua?

Hva synes ungdommen mangler på Haugenstua? Først og fremst etterlyser ungdom et møtested for ungdom, og flere aktiviteter for ungdom. Mer konkret ønsker ungdommen:

- Ungdomsklubb
- Steder der ungdom kan henge sammen
- Fotballbane, bedre/flere steder å spille fotball
- Svømmehall
- Et sted å drive med dans
- Treningssenter
- Shoppingsenter/flere butikker

For en av ungdommene, som er en ildsjel i forbindelse med ungdomsklubben, oppleves det paradoksalt at det er så mange tomme lokaler på Haugenstua, samtidig som ungdomsklubben i Haugenstua borettslag er liten, har dårlige fasiliteter og dårlig luft. Denne ungdommen er opptatt av at ungdomsklubben, i motsetning til tilbud som er basert på spesielle interesser, er åpent for alle:

> *Jeg har ikke sagt at hvis du er jente så kan du ikke komme. Hvis du ikke skal trene, så kan du ikke komme. Men sånn er det på scenen [Haugenstua scene]; 'hvis du vil danse så kan du komme hit, men hvis du ikke skal danse så kan du gå og spille fotball eller gjøre noe annet'. 'Hvis du ikke skal drive med søm og design kan du ikke kommer her'. Eller sånne ting. Sånn sett er det her veldig åpent for alle.*

Til tross for at ungdomsklubben i prinsippet er åpen for alle, reflekterer informanten over at terskelen for å delta på ungdomsklubben kan være høy i dag. Han ønsker seg et lokale som er mer inviterende og der barrieren for å komme inn er mindre. Blant annet er han bekymret over at det ikke finnes gode tilbud som benyttes av både jenter og gutter samtidig. På ungdomsklubben i dag kommer i praksis bare gutter.

6.5 Møtesteder på Haugenstua

Ovenfor har vi vært inne på hvilken betydning ulike steder på Haugenstua har som sosial arena. Et sentralt element i stedsanalysen er nettopp dette med møteplasser og sosiale relasjoner i nærmiljøet.

I litteraturen er det ulike tilnærminger til viktigheten av møteplasser i nærmiljøet (se feks. Nordahl 1996; Ganapathy og Søholt 2000). Overordnet handler vektleggingen av møteplasser om å skape en viss form for "naboskapsånd". Ideen er at en slik naboskapsånd har betydning for å skape eierskap til et sted, og for å skape en viss grad av fellesskapsfølelse og sosial kontroll som gir trygghet i et nabolag. En viss grad av kontakt mellom naboer er også en forutsetning for å legge til rette for felles handling (Unstad 2001). Med utgangspunkt i Granovetter (1983) er det også flere som har skrevet om møteplassenes betydning i dannelse av *svake bånd* (se for eksempel Unstad 2001). Svake bånd viser til de uforpliktende relasjonene som finnes mellom bekjente, som for eksempel naboer. Disse svake båndene har begrenset betydning for den enkelte, men er et viktig lim i samfunnet, fordi de binder sammen mennesker som ellers har forskjellige sosiale nettverk.

På steder med stor forskjell kan møtesteder ha en viktig funksjon som brobygger mellom ulikhet. Haugenstua er, som vi har vært inne på, i høy grad et slikt sted. Møtesteder der folk treffer hverandre på tvers av grupperinger og kategorier kan ha en viktig funksjon for å redusere usikkerhet og fordommer på slike steder.

Tilnærmingen til temaet møteplasser og naboskapsrelasjoner er ofte normativt ladet. Selve begrepet om naboskapsrelasjoner/nærmiljørelasjoner bygger ofte på forestillinger om tette, integrerte samfunn. Det er derfor viktig å peke på at mange har sin primære sosiale forankring andre steder enn i nærmiljøet, uten at dette nødvendigvis kommer i konflikt med lokal tilhørighet og engasjement (Schiefloe 1985; Hidle 2004). Også våre informanter fremhever dette i intervjuene. For flere er det i en travel hverdag fravær av behov for mye og tett sosial kontakt i nabolaget, mens dette kanskje er desto viktigere for dem med liten mobilitet. Møtesteder i nærmiljøet er spesielt viktig for

mennesker som tilbringer store deler av dagen i nærheten av boligen, og som har få andre arenaer for sosial interaksjon. På bakgrunn av statistisk materiale og de gjennomførte intervjuene kan vi slutte at dette gjelder for en del mennesker på Haugenstua.

Møtesteder handler i stor grad om ulike tilbud. Disse kan være formelle/uformelle og/eller organiserte/uorganiserte (Ruud et al. 2005). Mens noen tilbud er åpne for alle, retter andre seg mot spesielle grupper. Noen tilbud er mer kommersielle tilbud som igjen genererer møter. I tillegg finnes fysiske lokaliteter for ulike typer møter i nærmiljøet (Gehl 1980). Her tenker vi på for eksempel uteområder som gir mulighet for felles sosial aktivitet, eller til å stoppe opp og utveksle noen ord. I dette delkapittelet vil vi gi en mer systematisert fremstilling over møteplasser på Haugenstua, og skille mellom:

i) fysiske møteplasser ute i nærmiljøet
ii) tilrettelagte tilbud
iii) arrangementer

Møteplassene ute i nærmiljøet åpner først og fremst for uformell sosial samhandling. De tilrettelagte tilbudene er organisert i ulik grad, og mens enkelte åpner for formell samhandling, åpner andre for mer uformell samhandling. Vi vil nedenfor systematisere møtestedene på Haugenstua (6.5.2), med utgangspunkt i diskusjonen så langt. Først vil vi imidlertid skrive litt om hva som former ulike forestillinger om Haugenstua som sosial arena (6.5.1).

6.5.1 Forhold som former forestillingene om Haugenstua som sosial arena

Som vist i kapittel 5 eksisterer det i dag flere konkurrerende forestillinger om Haugenstua som sosial arena, og om graden av og kvaliteten ved nabokontakten på Haugenstua.

Det går an å peke på noen forhold som former disse ulike forestillingene:

- livssituasjon
- forestillinger om mangfold og forskjell
- referanse til og identifisering med andre steder
- tilgang til andre sosiale arenaer

For det første er ulike forestillinger om nabokontakt og sosiale relasjoner på Haugenstua knyttet opp til *livssituasjon*. Som Rånes (1992) skriver i sin studie av nærmiljøet på Disen, vil det ofte være slik at naborelasjoner kommer lettere for barnefamilier. Dette var vi også inne på tidligere, i beskrivelsen av

hvordan barnefamilier tar i bruk området mellom blokkene. Vi ser at fremfor alt at det er en tendens til at småbarnsforeldre og ungdom utrykker at de er tilfreds med det sosiale nærmiljøet på Haugenstua i dag. To småbarnsforeldre med innvandrerbakgrunn sier blant annet:

> *Det er som en liten landsby, nesten alle kjenner hverandre. Og hilser på folk og snakker på veien, 'Hvordan går det med deg'. Det er et sted folk kjenner hverandre. Særlig inne på Haugenstua, sommer og folk griller og du går forbi og 'Kom her og sitt sammen med oss. Så kan vi ta en kopp kaffe eller te'.*
>
> *De som bor her, alle kjenner meg. Uansett om de er utlendinger eller norske, så sier de hei.*

Også blant ungdommen er det en generell tilfredshet med naboskapsånden på Haugenstua. En ung mann sier:

> Hva er det som er bra og hva er dårlig med Haugenstua?
> *Hva som er bra? Atmosfæren kanskje. Alle menneskene her, de er hyggelige mot hverandre selv om man ikke kjenner hverandre. Sett hverandre i mange år, vet ikke hva man heter, men hilser. Det er liksom den atmosfæren. Den er veldig bra. Hva som er dårlig? Nei si det. Det er ikke mye som er dårlig her. Vi har egentlig ikke noe å klage på.*

Informantene fremhever, som også vist i kapittel 5, det at "alle kjenner alle" som en kvalitet ved Haugenstua. Andre informanter fremhever nettopp muligheten til å velge å ikke ha mye og nær sosial kontakt med sine naboer som en kvalitet de verdsetter. I Unstad (2001) sin studie av bomiljø og inkludering i ulike borettslag i Oslo, var flere av de eldre menneskene opptatt av å avgrense kontakten til naboene. Dette synes også å være en tendens på Haugenstua, når det gjelder enkelte av de eldre, etnisk norske beboere. For en del av de unge voksne på Haugenstua, som ikke har barn, er det derimot mangelen på tilbud og møtesteder som fremheves

For det andre er forestillingene formet av de ulike perspektivene på mangfold og fellesskap, som vi viste til i kapittel 5. Flere informanter mener at befolkningssammensetningen på Haugenstua i dag har ødelagt det sosiale miljøet. Og nettopp dette sosiale miljøet fremheves som noe av det som har vært det viktigste momentet i deres tilknytning til Haugenstua. Vi spurte en informant, som hadde flyttet vekk fra Haugenstua, om hvorfor han flyttet tilbake:

> *Vennene mine. At du bare kan gå ut og sette deg bak blokka og så kommer det folk og så blir vi sittende der til langt på kvelden. Det var det jeg savnet. Så jeg dro hit etter jobb og var her og dro hjem igjen på kvelden. Den sosiale biten… at alle vennene samles utenfor på krakken.*

Haugenstua har fortsatt disse kvalitetene for informanten, men han opplever at de i dag er truet på grunn av befolkningssammensetningen på Haugenstua. Mangfold fortolkes som noe som fører til desintegrasjon, samtidig som "de andre" fortolkes som en gruppe med sammenfallende interesser som presser de norske ut.

For det tredje henger forestilinger om de sosiale kvalitetene i nærmiljøet på Haugenstua sammen med hvilke andre steder man sammenlikner med. Vurderingen av Haugenstua som sosial arena gjøres ofte med referanse til steder beboerne har bodd før eller kjenner tilknytning til av andre grunner. Hvilke erfaringer informantene har fra før er med å forme deres forestillinger om Haugenstua.

For det fjerde er forestillingene om Haugenstua som møtested knyttet til tilgang til sosiale netteverk og arenaer andre steder. Dette kan være arbeidsplass, venner, familie og deltagelse i foreninger og lag utenfor nærmiljøet. I hvilken grad behovet for sosiale relasjoner dekkes andre steder vil ha betydning for hvordan Haugenstua blir forstått som møtested. Det er store variasjoner mellom hvor mye informantene bruker Haugenstua. Enkelte av informantene forteller at de i liten grad bruker uteområdene på sommeren fordi de drar til andre steder for rekreasjon og fritid; "*Jeg bruker min fritid på skog og mark og har egen hytte".* Dette gjelder først og fremst etniske nordmenn, og kan være en forklaring på hvorfor parsellhagene i mindre grad fremstår som et attraktivt tilbud for dem.

6.5.2 Møtesteder på Haugenstua: Møteplasser ute i nærmiljøet

Som det går frem av de to sitatene i forrige avsnitt, om Haugenstua som et "sted der alle kjenner alle", knyttes disse beskrivelsene til at det finnes steder der man kan passere hverandre og man si 'hei', steder der man kan samles og der det er mulig å gå forbi og kanskje bli invitert med på aktivitet.

Den danske arkitekten Gehl (1980) betoner viktigheten av myke overgangssoner mellom private og offentlige steder. I slike soner er mer uformell sosial samhandling mulig. Dette er steder der naboer møtes, kanskje i forbifarten, eller hvor man møtes til for eksempel felles lek. På Haugenstua er områ-

dene mellom blokkene slike steder. Gehl (ibid.) kaller livet mellom husene for en "selvforsterkende prosess". Dette referer til hvordan aktivitet skaper og legger grunnlaget for mer aktivitet. Det er flere møtesteder ute på Haugenstua, som i ulik grad fungerer som sosiale arenaer. Særlig kan vi nevne:

- Akebakken
- Gangveiene i området
- Kiwi
- Torget
- Områdene mellom blokkene (Haugenstua og Smedvollen borettslag)

Disse stedene brukes delvis av ulike grupper mennesker, slik diskusjonene så langt i dette kapittelet har vist. Mulighetene til sosialt samvær ute fremheves av mange som en av de store kvalitetene ved bomiljøet på Haugenstua. Samtidig synes de i mindre grad å fungere som steder der man møtes på tvers av de interessekonfliktene som er på Haugenstua i dag. For eksempel er det slik at mens småbarnsforeldre og unge mennesker i dag møtes på grøntarealene mellom blokkene, er dette i mindre grad enn før et sted etniske nordmenn med lang botid i området bruker i dag. Kiwi på sin side er et møtested først og fremst for ungdom.

Tilgang til arealer ute der det kan gjennomføres arrangementer er imidlertid en ressurs. Under slike arrangementer ute, kan man i større grad tilrettelegge for at grupper av mennesker møtes på tvers av skillelinjer. Dette har man også forsøkt på Haugenstua, slik vi viser under (se 6.5.4).

Mange av de viktige sosiale møteplassene ute er knyttet til borettslagområdene. Dette gir noen spesielle rammebetingelser for møter på Haugenstua.
Ved at de sosiale møteplassene ligger i tilknytning til boligene, får slike områder en annen funksjon som møteplass, enn for eksempel torg og andre offentlige plasser som i mindre grad er knyttet til en slik type halvoffentlig bruk som man utfører utenfor boligen. Som en offentlig arena er Haugenstua senter og torget et mer nøytralt rom enn områdene rundt borettslagene. Det har en høyere grad av kollektivitet og er et sted alle i utgangspunktet har like stor rett til. Forskjeller og interessekonflikter kan få en annen håndtering i slike fellesrom. Slike gode og funksjonelle kollektive fellesrom mangler i dag på Haugenstua.

6.5.3 Møtesteder på Haugenstua: Ulike tilbud

Det finnes en rekke tilbud på Haugenstua, som har funksjon som møteplasser. Disse tilbudene er av ulik karakter. Mens noen er rettet inn mot spesielle grupper, slik som ungdom eller grupper med spesielle interesser eller en spesifikk nasjonal eller etniske bakgrunn, er andre mer åpne. Tilbudene er organisert i ulik grad. Vi har hatt fokus på de åpne tilbudene. Følgende tilbud er blitt fremhevet som særlig viktige møteplasser på Haugenstua i våre intervjuer:

- Parsellhagene
- Kommersielle tilbud: Kaffekroken
- Tilbud for ungdom: Haugenstua ungdomsklubb, motorsenteret, Skatehall og Haugenstua scene, fotballbanen
- Arrangementer: Mini Mela, torgdagene
- Nærmiljøsenteret
- Internasjonal kvinneklubb

Både parsellhagene og internasjonal kvinneklubb er møtesteder der folk møtes på tvers av etnisk og nasjonal bakgrunn. Felles for begge er imidlertid at det er få etnisk norske som deltar. Også når det gjelder tilbudene for ungdom så fremheves disse som møtesteder på tvers av etnisk og nasjonal bakgrunn. Her synes det å gå et større skille langs kjønnsdimensjonen, der det særlig synes å være få tilrettelagte møtesteder som benyttes av jenter.

Kaffekroken er i en særstilling ved at dette er det eneste åpne kommersielle kafétilbudet på Haugenstua. Samtidig er det som vi har vært inne på en rekke uformelle barrierer, som gjør at kafeen fremstår som lukket for andre enn etnisk norske som kjenner noen der fra før.

Nærmiljøsenteret har en særlig viktig funksjon som møtested for beboere på Haugenstua, som trenger et ekstra tilrettelagt sosialt tilbud. Her er det en rekke ulike aktiviteter som finner sted som kurs, møter og seminarer. I tillegg kan man komme innom å bruke datamaskiner eller bare ta en kopp kaffe. Onsdagslunsjen som gjennomføres i samarbeid med Frivillighetssentralen er svært godt besøkt, og et viktig tilbud.

Folk oppsøker de ulike tilbudene på bakgrunn med utgangspunkt i en egeninteresse eller behov. For en del barnefamilier synes det som om det først og fremst er uteområdene som tas i bruk og som har en funksjon som møteplass, og i mindre grad de ulike tilbudene på Haugenstua. Dette forklares med et travelt hverdagsliv som kretser rundt jobb og familie.

6.5.4 Møtesteder på Haugenstua: Arrangementer

Gjennom nærmiljøsenterets arbeid har det blitt gjennomført ulike arrangementer på Haugenstua de siste årene. Slike arrangementer kan være en viktig arena for mer uformell sosial kontakt i nærmiljøet (se Ruud 2001). De viktigste arrangementene som er blitt gjennomført med tanke på å skape møteplasser er "torgdagene" og "Mini-mela".

Nærmiljøsenteret og Bydel Stovner tok i 2009 initiativ for å gjennomføre "Torgdager" på Haugenstua torg. Torgdagene har funnet sted en lørdag i måneden mellom mai og september. På torgdagene kan ulike aktører leie bodplass på torget og selge forskjellige artikler. Samtidig arrangeres det hver gang forskjellige aktiviteter som vaffelsalg, musikk, appeller og diverse aktiviteter for barna.

Torgdagene på Haugenstua har vært godt besøkt. Observasjoner på torget under torgdagene viser et torg fylt av yrende liv fra tidlig formiddag til ettermiddag. Hele torget og alle benkene tas i bruk av folk som sitter og observerer livet. Det er imidlertid ingen steder som i praksis er åpne for alle til å sette seg ned å ta en kopp kaffe for eksempel. Selv om Kaffekroken holder åpen og er godt besøkt, er det også på torgdagene et tydelig skille mellom hvem som bruker kafeen og ikke.

Et annet viktig arrangement på Haugenstua er Mine-mela, som i 2009 ble arrangert for tredje året på rad på grusbanen inne på Haugenstua borettslag. Mine-mela er en kulturfestival der det er dans, musikk og mat.[3] Dette er også er arrangement som er godt besøkt, både av folk som bor på Haugenstua og omegn.

Mange av informantene besøker selv Mini-mela og fremhever at festivalen har en positiv betydning, slik som disse to, henholdsvis en kvinne med innvandrerbakgrunn og mann med etnisk norsk bakgrunn:

> *Jeg har vært der to ganger… Jeg synes det er fint, veldig fint. Og barna liker å være der. Kjempe forskjellig musikk og. Mange forskjellige mattyper fra mange ulike land.*

> *Vi har denne Mini-mela hvert år hvor vi ser at flesteparten av beboerne møter opp og snakker med hverandre.*

[3] Mini-Mela er en mindre variant av "store" Mela, en kultur- musikkfestival på Rådhusplassen med artister fra hele verden. Mela har årlig flere hundretusen besøkende.

Det er imidlertid også andre fortolkninger av betydningen av Mini-mela blant informantene. Noen fortolker Mini-mela i stor grad gjennom en referanse til en interessekonflikt mellom "utlendingene" og "de norske". Dette får også betydningen for stedspraksis, ved at arrangementet ikke blir besøkt. En fortolkning er at Mini-mela som noe som er kommet istedenfor og fortrengt fellesarrangementer som Sankthansbål og juletrefest, som tidligere ble arrangert på privat initiativ. Også noen av ungdommene, som selv bruker Mini-mela og er svært positive til dette arrangementet, reflekterer over forskjellen på denne typen arrangement og arrangementet på St.hansaften. En av guttene assosierer St.hansaften i større grad med et åpent arrangement som er for alle, enn det Mini-mela er. Dette er i seg selv interessant å tenke over hvorfor det er slik.

I sammenlikning med Mini-mela fortolkes markedet i større grad som et nøytralt arrangement, og det er mindre interessekonflikter rundt denne typen arrangement. Ulike grader av nøytralitet på sosiale arenaer er med på å forme variasjon i bruk (Unstad 2001). Ganapathy og Søholt (2000) peker på viktigheten av at det er noe som er felles for brukerne av et møtested. Dette kan være felles kjønn, interesser, eller verdier. På et sted som Haugenstua som på mange måter preges av forskjell og diversitet kan det være viktig å finne frem til slike fellesnevnere, som går på tvers av ulikhetene. Markedet er bygd opp rundt en nøytral aktivitet (i denne settingen); handling. Samtidig kan det være grunn til å spørre: Hva ville skjedd med markedets funksjon som "nøytral" møteplass dersom man valgte å spille musikk fra Ghana i stedet for swingjazz, og selge tyrkisk godteri istedenfor vafler? Uten at vi vil gå nærmer inn i det her kan det synes som om nøytralitet er knyttet opp til majoritetens standarder (Gressgård 2005b).

6.5.5 Hvilke tilbud savner befolkningen?

Når det gjelder hvilke tilbud befolkningen savner, så peker mangel på tilbud av en sosial karakter seg ut.

Dersom man ønsker å legge til rette for møter i lokalsamfunnet, er det essensielt at det finnes lokaler og steder der samhandling kan finne sted. Situasjonen på Haugenstua fremstår delvis som paradoksal i så måte. Haugenstua senter er preget av tomme lokaler som ikke tas i bruk, samtidig som nettopp mangelen på lokaler der en kan møtes og arrangere ulike sammenkomster fremheves som et av de største utfordringene på Haugenstua i dag blant dem som bor der.

Tre tilbud peker seg ut som tilbud det er et generelt savn etter på Haugenstua:

- Samfunnshus, forsamlingslokaler
- En kommersiell, åpen møteplass på kveldstid (pub, kafé)
- Tilbud til ungdommen, ungdomsklubb. Både ungdom og voksne etterlyser sterkt et mer åpent og velegnet møtested for ungdom.

Kommersielle tilbud

Flere informanter peker på at de savner et sted der voksne kan møtes i en mer uformell setting på kveldstid. Vi snakket med en ung, etnisk norsk mann som akkurat hadde flyttet til Haugenstua. Hovedgrunnen til dette var at flere av hans kamerater hadde flyttet dit. Han savnet et sted å møtes på kveldstid, for eksempel en pub:

> *Som for eksempel å få en sånn pub, et sånt samlingssted, ville for meg vært et kjempe pluss, liksom. Ikke sånn at jeg ville sitte der nede hver dag, men det ville vært veldig fint å kunne gå der akkurat når jeg hadde lyst. Tenker jeg. Eller man går innom der når man kommer sliten fra jobb. Masse sånne ting som jeg kunne tenkt meg. Eller gått ned der og sett en fotballkamp eller sånne ting.*

En ung mann av pakistansk opprinnelse peker nettopp på fraværet av tilbud som er åpne for alle:

> *Sånn som på Stovner, der har du et stort senter. Så har du idrettshaller og så har du treningsstudier og alle typer ting på stedet. Så det blir litt mer attraktivt og sitte der, enn å være på Haugenstua. Fordi de eneste stedene vi kan være egentlig … det må være avtalt.*
> Så du kan ikke gjøre noe sånn spontant?
> *Nei, det er veldig vanskelig. Altså hvis vi, visst jeg skulle få gjort det på Stovner ville det gått mye kjappere. Du har stedene, du kan møtes, du har idrettsbanene, du har fotballbanen, du har ditten og datten. Men her så blir det veldig mye motorvei og mye vei.*

En eldre mann med pakistansk bakgrunn etterlyser også et møtested for eldre mennesker, der man kan komme sammen, spille kort eller bordtennis, lage kaffe og prate sammen. Det å ha *muligheten* til å møtes på Haugenstua, er det informantene etterlyser og savner i dag.

Akkurat hva slags tilbud man ønsker seg varierer, men fellesnevneren er et tilbud der voksne mennesker kan møtes og være sammen på ettermiddag og kveldstid. Tilbud som involverer alkoholservering vil være mindre attraktive

for en del innvandrergrupper, mens slike tilbud etterspørres av en del etniske nordmenn.

Behovet for et kommersielt møtested i nærmiljøet vil nok være størst for yngre mennesker uten familie, og eldre, mindre mobile mennesker. Blant småbarnsforeldre i jobb på Haugenstua, synes behovet å være mindre. Her er det en orientering mot familien og jobben. Det er et behov for skole, barnehage og andre offentlige tilbud, men utover det å kjøpe mat er det i liten grad behov for andre lokale, kommersielle tilbud på Haugenstua for denne gruppa.

(For)samlingslokaler

Det opplevde behovet for et forsamlingslokale, et samfunnshus, går igjen på tvers av alle skillelinjer på Haugenstua.

For det første er det et utrykt ønske om lokaler til ulike møter, arrangementer og aktiviteter i regi av foreninger og lag. For det andre utrykker også informantene et ønske om et lokale, et samfunnshus, som kan leies til private fester som bursdager, bryllup, barnedåp og feiring av ulike høytider. Sitatene under illustrerer dette:

> *Det trengs to ulike typer lokaler. Vi trenger et stort lokale til arrangementer. Det kan være et lokale vi kan ha felles med ulike foreninger i Oslo eller bydelen. Og vi trenger også lokaler til små arrangementer for eksempel for kvinner og barn. Vi må ofte leite masse, masse for å finne lokaler.*
>
> *Vi trenger et lokale som alle kan bruke.*
>
> *Vi trenger et kontor. Det kan gjerne være noe vi deler med andre. Det er vanskelig fordi alt gjøres på frivillig basis og vi har ikke noe kontor […]Jeg har fått svarbrev der de sier vi skal bruke skolene og at skolene er til disposisjon til foreningene. Men dette funker ikke i praksis. Vi ringer og ringer og ringer og vi får nei.*
>
> *Vi trenger for trening for kvinner og andre ting som kvinner kan være opptatt av, og svømming eller sånt kan være veldig lurt for de som ikke har lyst til å gå ut fra Haugenstua.*
>
> *Vi mangler et samfunnshus som kan leies ut, der folk kan ha brylluper etc etc.*

Smedstua borettslag har et slikt lokale, Smia, som både brukes til fellesarrangementer i regi av borettslaget og som kan leies til private arrangementer. Dette tilbudet er svært populært og som en informant sier ”*nesten utleid en gang hver helg, om ikke to ganger hver helg”*. Et samfunnshus, et der man kan samles og ha ulike arrangementer synes å være noe av det som beboerne på Haugenstua savner mest.

I neste kapittel skal vi gå inn på Haugenstua sitt omdømme. Oppfattningen og omtalen av Haugenstua blant folk bosatt utenfor området og i media er også med på å forme Haugenstua som sted. Og hvordan opplever beboerne på Haugenstua stedets omdømme? Et viktig spørsmål er også om det er et sprik mellom hva befolkningen selv tenker om området og omverdenens oppfattning.

7 Omdømme

De foregående kapitlene viser at et sted formes av de som bor der, av deres forestillinger og handlinger. Samtidig vil et sted alltid formes av hvordan de utenfor tenker om stedet – av stedets omdømme.

I litteraturen om omdømme og sosial stedsutvikling er det ofte fokus på tre hovedårsaker til at omdømme er viktig (Allen et al. 1998). For det første fremheves omdømme som viktig med hensyn til beboernes trivsel, tilhørighet og identifikasjon med området. For det andre fremheves omdømme som viktig fordi dette henger nært sammen med hvilke holdninger de utenfor møter beboerne fra et område med. For det tredje handler omdømme om attraktivitet. Dersom målsettingen er at ulike grupper skal ønske å flytte til et område, vil det være viktig å jobbe med et område sitt omdømme.

I dette kapittelet vil vi undersøke og analysere Haugenstuas omdømme. Vi vil se på hvordan de som bor i naboområdene tenker om stedet (7.1), og også gå litt inn på forestillinger om Haugenstua som vi finner i lokal media (7.2). Videre vil vi se på hvordan de som bor på Haugenstua forholder seg til stedets omdømme (7.3).

For å forstå omdømmet til Haugenstua, bør man ha kjennskap til to forestillinger om denne typen steder som verserer i offentligheten. For det første må Haugenstuas omdømme ses i sammenheng med forestillinger om drabantbyer, som vi kjenner fra for eksempel toneangivende arkitekter som Norberg-Schulz (1992). Helt siden 1970-tallet har det vært pågående kritiske debatter om drabantbyene i Norge. En ofte utrykt kritikk mot drabantbyene er at mennesket forsvinner og anonymiseres i blokklandskapet, og at slike områder er preget av desintegrasjon. Dette er imidlertid forestillinger som gjentatte ganger er blitt kritisert av både beboere og forskere (se feks. Gullestad 1996; Gullestad 2002). For det andre må omdømme til Haugenstua forstås i kontekst av forestillingen om "den farlige innvandrergettoen". Denne har fått en sterk posisjon i Europa og også i Norge de siste årene (se feks Drangsland 2007). Noen momenter som går igjen i denne sammenhengen er forestillingen om innvandrergrupper med samme bakgrunn, som lever i tette fellesskap med lite kontakt med majoritetssamfunnet, barn med dårlige norskkunnskaper og høye kriminalitetstall. Disse to forestillingene preger den offentlige debatten om steder som Haugenstua, og må derfor ses som et bakteppe når vi skal analysere omdømmet til slike steder.

7.1 Haugenstua sett fra naboområdene

> *Hvis noen skulle spørre meg; 'Haugenstua, hva er det?'. Da ville jeg svare at det er noen svære flotte blokker med pene områder rundt, men at det er et sted hvor det er veldig mye sosialklienter og det er veldig, veldig mange innvandrere av ikke-vestlig bakgrunn.*

Vi gjennomførte intervjuer med folk bosatt andre steder på Stovner, og spesielt på Høybråten, eneboligområdet nord for Haugenstua, for å finne ut hvilke forestillinger de har om Haugenstua og hva som former deres syn på Haugenstua. Sitatet ovenfor er fra en mann bosatt på Høybråten.

Det synes som om det er særlig tre forestillinger som former oppfatningen av Haugenstua til de som bor i naboområdene. Den første er knyttet til Haugenstua som et innvandrerdominert område. Den andre er knyttet til tradisjonelle forestillinger om drabantbyer vs. eneboligstrøk, mens den tredje er knyttet til torget og mangelen på liv og aktiviteter på Haugenstua.

Mange informanter i naboområdene referer til at Haugenstua i dag er et innvandrerdominert område, og at dette har endret Haugenstua sin karakter de siste årene. Dette synes i overveiende grad å virke negativt inn i vurderingen av Haugenstua sin attraktivitet.

I et fokusgruppeintervju med beboere på Høybråten er dette et sentralt tema. Her assosieres den store andelen innvandrere på Haugenstua med problemer med bomiljøet, men også med desintegrasjon og mangel på sosialt miljø. Samtidig er det ikke bare etisk norske som knytter negative assosiasjoner til steder med en høy andel innvandrere En mann med innvandrerbakgrunn, bosatt på Stovner sier:

> *Det [Haugenstua] ser litt spesielt ut, fordi det er nesten litt for mange utlendinger, på en måte. Jeg er utlending selv, så jeg har ikke noe imot det, men du ser at det er nesten bare et sånt sted for dem. Et samlingssted for dem.*

Skepsisen mot at Haugenstua blir et "samlingssted for utlendinger" forklares med at mange innvandrere i samme boområde gjør at de i liten grad får kontakt med resten av samfunnet. Informanten over fortsetter:

> *Det er et stort problem med så mange folk som bor tett på hverandre og kjenner hverandre fra før. Fordi de tenker at de trenger ikke å blande seg inn i andre folk. Andre folk som bor andre steder og sånt.*

> *De har sine egne sosiale forhold, som de ikke bryter ut av. Og det er litt dumt. Fordi man burde gå litt ut og ikke stenge seg inn i et lite område. Og ikke kjenne hvordan andre folk er og tenker og hvordan andre kulturer er.*

I beskrivelsene av Haugenstua er det videre en klar referanse til forskjellene mellom Høybråten og Haugenstua. De to stedene får en identitet gjennom å fremstilles som motsetninger til hverandre. En informant fra Høybråten beskrev blant annet forskjellen mellom Haugenstua og Høybråten slik:

> *Nei, det [Høybråten] er jo en sikker del av byen ikke sant. Der er det jo samhold. Vi kjenner hverandre. Vi har våre små hageflekker de aller fleste der. Og til tross for at det ikke er så mange som bor der så har vi kanskje en av landets mest aktive og veldrevne Lionsklubber. Det er et foreningsliv på Høybråten som er ganske sterkt. Blant annet Høybråten og Stovner idrettslag (...) Og det er sånne ting som holder oss sammen.*

Haugenstua nevnes ikke direkte i sitatet, men gis mening ved å være en motsetning til Høybråten. Mens Høybråten tilskrives kvaliteter som sikkerhet, gode sosiale relasjoner og samhold, og aktivt foreningsliv og engasjement, tilskrives Haugenstua det motsatte. Her trekkes det veksler på tradisjonelle forestillinger om nærmiljøet i eneboligstrøk vs. drabantbyer, slik vi var inne på ovenfor.

Haugenstua senter er et referansepunkt i forestillinger om Haugenstua som et lite attraktivt sted, preget av forfall. Flere av informantene forteller at de tidligere brukte Haugenstua senter og tilbudene som fantes der, men at senteret i dag fremstår som lite attraktivt og at de ikke bruker det mer. I et fokusgruppeintervju med beboere fra Høybråten sier en informant at:

> *Bare for å si det! Haugenstua var, eller før, hadde de en veldig bra kolonialbutikk. Det var en kiosk, du kunne gå hit på en søndag og kjøpe en avis. Nå er alt sammen borte! Det er liksom helt dødt. Det er igjen en Kiwibutikk! Så det har gått så aldeles gale veien altså.*

Analysen tyder på at den materielle og fysiske situasjonen på Haugenstua senter er en fortolkingsramme og referanse for stedsbilder der Haugenstua blir fremstilt som et sted det går dårlig med. En annen måte å nærme seg dette på er å si at den fysiske og materielle situasjonen på Haugenstua senter leses som en bekreftelse av slike stedsbilder.

Det synes videre som om assosiasjonen ”innvandrere = uorden/desintegrasjon” forsterkes gjennom informantenes oppfatning av Haugenstua senter. På den måten at et lite funksjonelt og attraktivt senter bekrefter oppfattelsen av innvandrerdominerte bydeler som problemområder. Dette blir synlig når vi ser hvordan beboerne på Høybråten sammenlikner Haugenstua med Furuset. I fokusgruppeintervjuet på Høybråten ble det sagt:

> *De [Furuset] har jo et senter som fungerer og hvor folk samles og det er mye aktivitet der. Det er det! Du kan si hva du vil: Det er kanskje få nordmenn og veldig mye av våre nye landsmenn der også, men det er i hvert fall et senter.*

En annen tilføyer:

> *Ikke sant! De har treningsstudio og de har egen hall med fasiliteter som gjør at folk bruker stedet – på alle måter.*

På Furuset er det et velfungerende senter, som gjør at folk bruker stedet. For informantene bidrar dette til at Furuset kommer positivt ut i omdømmesammenheng sammenliknet med Haugenstua, til tross for informantene oppfatter at begge stedene er steder med ”mange av våre nye landsmenn”.

Problemforståelsen av Haugenstua som en innvandrerdominert bydel bygger på en forestilling om at folk har sine viktigste sosiale nettverk på stedet de bor og ”stenger seg inn i et lite område”. Flere forskere har kritisert en slik forståelse, og peker på hvordan folks nettverk ofte strekker seg ut over området de bor (Hiebert 2002). I intervjuene fra Haugenstua fremgår det at de sosiale nettverkene til beboerne på stedet strekker seg utover Haugenstua til andre bydeler, Oslo, resten av Norge og verden. Det synes her å være en viss avstand mellom stedets omdømme og Haugenstua beboernes vurdering av egne sosiale nettverk og de lokale nettverkens betydning.

7.2 Haugenstua i lokal presse

Vi har gjennomgått 2008-årgangen av Lokalavisen Groruddalen. Dette er en lokalavis for bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner. Avisen utkommer hver torsdag til alle husstander i disse bydelene. Gjennomgangen vil si en lesning av 2008-årgangen med den hensikt å få et inntrykk av hvordan Groruddalen generelt og Haugenstua spesielt omtales, hvilke type stoff som prioriteres og hvordan artiklene vinkles. Vi har valgt å legge rapporteringen fra gjennomgangen på et mer generelt nivå, fremfor å gå inn i enkeltreportasjer. Dette for å kunne gi et mer overordnet blikk på omdømme og omdømmeproduksjon.

Lokalavisen Groruddalen vektlegger å få frem de gode historiene og de initiativrike beboerne. Dette bekreftes også av en journalist i avisen. Det er et bevisst valg avisen har tatt. Dette valget betyr også at det er et relativt lite problemfokus, og skiller seg fra det inntrykk vi har av Groruddalen i nasjonale medier hvor vold og kriminalitet tilsynelatende dominerer. Avisen produserer det vi typisk kan kalle lokalsamfunnsstoff. I 2008-årgangen er Haugenstua imidlertid ikke et særlig fremtredende sted i dekningen. Det er mer Groruddalen som sådan som kommer frem, og da med de større stedene som Stovner, Furuset og Grorud.

Det er mange eksempler på hvordan stoffet vinkles rundt forholdet mellom Groruddalen og resten av Oslo, mer spesifikt om forholdet til Oslo-byråkrater og politikere, som ikke alltid gjør de riktige tingene for Groruddalens ve og vel. Det kan virke som om avisen griper tak i en sterk tilhørighetsånd i Groruddalen og til ulike steder i Groruddalen. Denne tilhørigheten kommer frem både i stoffet som produseres hvor folk uttrykker nettopp en slik tilhørighet, og det kommer frem mer indirekte i sammenhenger der avisen spiller på nettopp en slik tilhørighet og tar den for gitt i måten stoffet vinkles på. Dette gjelder særlig når saker som angår Groruddalens fremtid og prioriteringer i Oslo-politikken tas opp.

Når det gjelder Haugenstua er det enkelte små historier som kommer frem, slik som når borettslagene på Haugenstua kives om å være best på miljø, eller protesten mot ny blokk i Garver Ytterborgs vei. Det er ellers et sterkt fokus på idrett, både sommer- og vinteridretter og ute- og inne-idretter, i hele Groruddalen. Særlig ski (langrenn), men også friluftsliv generelt, ser ut til å være et viktig stofftilfang. Reportasjene beskriver aktive og flinke beboere som gjør det sterkt innen idretten, og som står på for frivilligheten. Ski og vinter behandles nærmest som noe rituelt som kommer år etter år (”endelig vinter og snø”). Omtalen av det frivillige arbeidet i Groruddalen gir inntrykk av at det er et stort mangfold av frivillige organisasjoner og lag i Stovner bydel, og dette synes også igjen når Haugenstua omtales.

Selv om det er de gode historiene om initiativrike mennesker som vektlegges og som dominerer, er det også stoff om levekårsproblemer og om folk i vanskelige situasjoner, blant annet som følge av vold. Det er også eksempler på leserinnlegg som på ulike måter målbærer et noe dårlig stedsbilde og omdømme. For eksempel er det en leser som skriver noe slikt som at han bor der (i Groruddalen), men at mange andre (les bedre stilte mennesker) hadde aldri orket det (på grunn av kriminalitet, trafikk, innvandring, ikke fint nok etc).

I det redaksjonelle stoffet i avisen bringes ofte det flerkulturelle Groruddalen frem som tematikk, men det er ikke et dominerende trekk i stoffet som produseres. Når det trekkes frem er det imidlertid ofte i svært positive termer. Mer spesifikt er det transnasjonale en viktig tematikk i stofftilfanget, og mange mennesker og aktiviteter omtales i en slik kontekst. Mini Mela slås stort opp med overskriftene ”Fantastisk folkefest!”.

Lokalavisen Groruddalen fremstår som en viktig omdømmeprodusent, og som en motvekt til nasjonale medier, uten at vi har gjort noen systematisk analyse av dem. Særlig viktig er dette i måten avisen beskriver de aktive og initiativrike beboerne på, noe som også kan være med på å styrke og holde ved like en tilhørighet til bydelen. Det flerkulturelle i Groruddalen omtales primært som en ressurs i lokalsamfunnet, og som noe som står for en rekke konstruktive og viktige innslag hva gjelder kulturtilbud. Også på det mer mellommenneskelige plan, som i vennskap og i andre mer tette relasjoner, omtales det flerkulturelle som en ressurs og en mulighet.

7.3 Haugenstua-beboernes opplevelse av omdømme

Som beskrevet, er det i omdømmelitteraturen et fokus på at et negativt omdømme kan bidra til mindre tilhørighet og mindre stolthet over stedet man bor (Gilroy og Speak 1998).

Når det gjelder i hvilken grad kunnskap om negativt omdømme har betydning for beboernes identifikasjon og tilhørighet til området, kan vi peke på noen tendenser som viser seg i studien. Den dominerende tendensen er at omdømme i liten grad er et referansepunkt for informantene når det gjelder deres tilhørighet til og identifisering med Haugenstua. I den grad informantene refererer til et negativt omdømme, skjer det først og fremst en identifisering *mot* slike forestillinger. Dette poenget kan illustreres gjennom de to sitatene under, fra henholdsvis en norsk kvinne med lang botid på Haugenstua, og en mann med innvandrerbakgrunn som er noe mer nylig tilflyttet:

> *Du kjører forbi med toget og du kjører forbi på Østre Aker veg. Men du ser ikke mellom blokkene hvordan det er det. Og alle tror at det bare er de svære steinblokkene. Så de blir positivt overrasket når de kommer og ser hvordan det er mellom blokkene. Med arealer og sånn ute. For de tror at det bare er de svære blokkene. Og det at blokkene ligger sånn og at du ikke har noen naboer foran deg. Mange tenker sånn ”Blokker, huff nei”. Men som sagt, de blir ganske positivt overrasket når de ser hvordan det ser ut her.*

> *Folk har et skrekkbilde av Haugenstua. At det er mye innvandrere. Jeg hører det fra vennene mine, når jeg snakker med dem. De sier: 'Bor du på Haugenstua? Det er jo så masse innvandrere der'. Jeg greide å overtale en kamerat til å flytte hit. Han bodde på Torshov. Han trodde det bare ville være bråk her hele natten, og at han ville merke det veldig godt at han var flyttet hit. Men nå er han veldig fornøyd, veldig fornøyd).*

I sitatene posisjonerer informantene sine forestillinger om Haugenstua som en motsats til negative forestillinger om stedet og utfordrer disse. Omdømme har likevel en betydning i identitetsarbeidet, og det blir tydelig i informantenes forhandlinger om hvordan Haugenstua skal avgrenses. Som vi har vært inne på, er mange opptatt av at negative episoder som skjer utenfor Haugenstua likevel knyttes til Haugenstua og utfordrer dette. Dette viser at kvaliteter som tilskrives stedet oppleves som noe som "smitter", og at det å jobbe mot dette er en del av beboernes identitetsarbeid.

Flere av informantene vi snakket med hadde imidlertid selv negative forestillinger om Haugenstua før de flyttet til stedet. En mann med innvandrerbakgrunn forteller (også vist i kapittel 5):

> *Da jeg bodde utenfor Oslo hadde jeg veldig negative tanker om Haugenstua, hele Groruddalen kan du si. Men etter at jeg har bodd her så synes jeg ikke at den tidligere tankegangen min var riktig. Det er et veldig bra sted å bo.*

I sitatet ovenfor peker informanten på at omdømmet til, eller forestillingene om, stedet endrer seg ved botid.

Et relevant spørsmål i denne sammenhengen er hvorfor folk velger å flytte til Haugenstua til tross for at de har negative forestillinger om stedet. Sannsynligvis er pris og tilgang til selveiermarkedet den viktigste årsaken, men dette har vi ikke gått nærmere inn på her. I materialet fremheves pris og kjennskap til folk som bor der, som viktigste årsaker.

I neste kapittel vil vi trekke ut noen viktige tendenser i materialet og se på ulike konkurrerende virkelighetsoppfatninger.

8 I hvilke retning går Haugenstua?

En sosiokulturell stedsanalyse beskriver først og fremst forestillinger og stedsbruk på stedet *slik dette er i dag*. Dette er på mange måter et stillbilde av situasjonen. Samtidig har vi i denne sosiokulturelle stedsanalysen hatt som utgangspunkt at steder er i endring, og at meningsinnholdet ikke er gitt. Både som en del av et slikt utgangspunkt og som en del av en fremtidsrettet byutviklingsstrategi, er det viktig også å tenke fremover. Derfor spør vi: Er det mulig med utgangspunkt i vår studie å si noe om i hvilken retning Haugenstua går langs de dimensjoner vi her har beskrevet?

Før vi svarer på spørsmålet er det viktig å understreke, som vi har vært inne på i kapittel 1 og 2, at det er noen tunge økonomiske og sosiale drivere på Haugenstua. Her sikter vi blant annet til lave boligpriser, generell levekårsproblematikk og en relativt sett lav kjøpekraft. Samtidig ser vi frafall av en del offentlig og privat tjenestetilbud gjennom de siste årene. Disse forholdene inngår som en del av tunge strukturer vi i denne rapporten har nøyd oss med å beskrive og påpeke, men som vil legge sterke føringer fremover på hvilken retning Haugenstua vil utvikle seg i.

En annen måte å nærme seg spørsmålet om hvilken retning Haugenstua nå utvikler seg i, er imidlertid gjennom en analyse av informantenes betraktninger om dette. I og med at stedsanalysen er et *kvalitativt* orientert arbeid er det ikke mulig å peke på tydelige, målbare faktorer som kan angi en spesifikk, klar og tydelig retning. Vi kan heller peke på noen elementer som synes å forme stedet, og som vi kan anta vil gi stedet mening fremover. Vi kan derimot peke på noen virkelighetsoppfatninger om Haugenstua som konkurrerer med hverandre. Disse forestillingene og spenningen mellom dem er med å forme Haugenstua som sted. Dette kapitlet er en refleksjon rundt spørsmålet om endring og konkurrerende virkelighetsoppfatninger på Haugenstua.

8.1 Konkurrerende virkelighetsoppfatninger på Haugenstua

Vi kan tenke oss at når handlinger fra ulike individer kobles sammen i rom og tid så skjer det en *formgivende* prosess på et sted, som også skaper mening på stedet (Hidle 2004). Hvordan dette meningsinnholdet er, har betydning for hvilke forestillinger om stedet som får mulighet til å fremstå som sanne, og hvilke handlinger på et sted som fremstår som riktige og passende.

Ulike forestillinger om Haugenstua står mot hverandre og flere virkelighetsoppfatninger konkurrerer, slik vi var inne på i kapittel 5 og 6. Diskusjonen i de ulike kapitlene har vist at ulike måter å forholde seg til for eksempel mangfold på er med å forme stedsbruk og forestillinger om stedet. Måten disse virkelighetsoppfatningene brynes mot hverandre vil være med å forme Haugenstua.

I intervjuene med beboere på Haugenstua er det to hovedforestillinger om Haugenstua som bosted som kan identifiseres.

i) *Haugenstua er et godt sted å bo*: Haugenstua beskrives her med referanse til at stedet er trygt, barnevennlig, har gode naborelasjoner etc.. I denne forestillingen ligger det også en oppfattelse av at det var verre før, og at Haugenstua har utviklet seg fra å være et utrygt område preget av kriminalitet og rus til å bli et roligere og tryggere boligområde.
ii) *Haugenstua er blitt et dårligere sted å bo*: Haugenstua beskrives her som utrygt, preget av kriminalitet og av mangel på gode naborelasjoner. Det var bedre på Haugenstua før, og "før" i denne sammenhengen fortolkes som før det ble en høy innvandrerandel

Disse ulike fortolkningene av Haugenstua er i stor grad formet av ulike måter å forstå mangfold på. En annen måte å beskrive dette på er at forestillingene er formet av det Unstad (2001) kaller ulike fortolkninger av "møtet mellom det tradisjonelle og det moderne". For en del av de eldre etnisk norske som har bodd lenge på Haugenstua, erfares dette møtet som en form for tap og marginaliseringsfølelse. De opplever at deres historie, ønsker og stedsbruk i liten grad har relevans i dag. Rask endring på et sted kan oppleves som et tap og som å bli frarøvet identitet for mennesker som har vært sterkt knyttet til et sted og et gitt meningsinnhold dette stedet har hatt (Mai i Öncü og Weyland 1997). For en del, særlig eldre etnisk norske mennesker på Haugenstua, er det nettopp en slik opplevelse av at det meningsinnholdet de kjenner på Haugenstua har blitt borte. Dette preger deres fortellinger om stedet. Samtidig opplever en del eldre etniske nordmenn det Unstad beskriver som et "tap av egen problemløsningsevne" (Unstad 2001).

En etnisk norsk ung mann, som flyttet til Haugenstua for to år siden, adresserer konflikten han opplever finnes mellom eldre etnisk norske og minoritetsbefolkningen:

> Hva er det du ikke liker med Haugenstua da?

> *Det er kanskje, vet ikke helt hva jeg skal si at jeg ikke liker for jeg har vondt for å mislike noe, da skal det hvert fall være at noen behandler meg dårlig […] Og jeg synes vel at den dårlige stemningen og polariseringen som er mellom etnisk norske, særlig de som er mye eldre enn meg, og nye landsmenn, den liker jeg ikke. Jeg synes det er altfor dårlig fokus på liksom hvordan kan vi alle få det bedre. I stedet for å fokusere på dette er vi uenige om eller dette er dårlig eller… Det skulle jeg ønske at det hadde vært mer sånn at man prøvde å plukke opp en ide som gjorde at alle fikk det mye bedre her da.*

Sitatet illustrerer hvordan denne spenningen har betydning for hvordan nærmiljøet oppleves, også for dem som selv ikke ser seg selv som deltakere i konflikten. Samtidig er det lite i materialet som tyder på at dette er en artikulert konflikt med klart definerte ulike parter. Det er først og fremst en gruppe nordmenn som er misfornøyd og uttrykker frustrasjoner over det de ser som upassende livsførsel hos beboere med etnisk minoritetsbakgrunn. Dette er også et syn som utfordres av andre nordmenn, med en annen forståelse og tilnærming til mangfold og flerkulturelle bomiljøer.

Det er vanskelig å peke på hvilke av de to hovedforestillingene om Haugenstua som i dag i størst grad definerer og former stedet. En måte å nærme seg dette på er å se i hvilken grad de ulike historiene gjenspeiler seg i omdømme til Haugenstua og i planleggingsdiskursen om Haugenstua. Her ser vi at historien om Haugenstua som et godt sted å bo i liten grad er hørbar eller synlig. Den erfarte virkeligheten som for eksempel mange småbarnsforeldre på Haugenstua formidler, er i mindre grad hørbar. Slik fremstår historien om det "gode Haugenstua" til en viss grad som en marginalisert forestilling på Haugenstua. Dette er en utfordring i og med målsettingen om omdømmeendring på stedet.

8.2 Noen tendenser i materialet

Med utgangspunkt i informantenes betraktninger om dagens Haugenstua og fremtidens Haugenstua skal vi i det følgende antyde og reflektere rundt noen tendenser vi ser i det empiriske materialet.

<u>Nordmenn flytter ut</u>
En bekymring som deles på tvers av alder, kjønn og etnisk bakgrunn er bekymringen over at mange nordmenn flytter ut av området. Dette er en bekymring som også går på tvers av ulike forståelser av mangfold og kulturell forskjell. Uroen er gjerne knyttet til en bekymring for skolemiljøet og barnas

muligheter for et læringsmiljø der de kan lære norsk av hverandre. For mange synes dette å være den største bekymringen knyttet til det å bo på Haugenstua.

Trygghet og nærmiljø på Haugenstua

Når det gjelder den generelle trygghetsfølelsen på Haugenstua, er det flere som peker på at miljøet har blitt bedre de siste årene. En mann i begynnelsen av 20-årene, som er oppvokst på Haugenstua, og en dame i begynnelsen av 30-årene, som flyttet dit for 20 år siden, forteller:

> *Før var det veldig dårlig. Ikke dårlig, men mye som skjedde. Det var en generasjon, ett par generasjon som gjorde dårlige ting. Det var mye kriminalitet her. Det var bare. Ikke veldig urolig, men liksom… Ikke sant, det var litt mye bråk […] Men nå er det helt annerledes her. Ungdommen som bor her nå driver med masse sport, spiller fotball hele dagen. Når de er ferdig på skolen så spiller de fotball helt til de går og legger seg. Så sånn sett er et mye roligere her. Og de har pusset opp veiene. Togstasjonen er helt ny.*

En ung mann med norsk bakgrunn forteller:

> *Når jeg sammenlikner nå med den tiden jeg bodde sammen med pappa, så kan jeg si at det er blitt mye mer rolig når ene før. Fordi før pleide jeg å se mange politibiler, som kjørte rundt og mange ungdommer på et sted og å.. den tiden 99 og 2000, du så mange ungdommer som kanskje bråker og sånn. Og når du kommer til postkontoret så er kanskje vinduet knust og sånn. Men nå, jeg ser ikke så mye.*

Den unge mannen knytter den positive utviklingen til noen av de fysiske endringene som har blitt gjennomført på Haugenstua. Også en kvinne i 30-40-årene peker på endringene som har skjedd de siste årene:

> *Per i dag så er det veldig bra, i forhold til hvordan det var for 3-5 år siden så er det veldig bra. Man har gjort det koselig her, og ungdom spiller tennisball og forrige lørdag var det barneaktiviteter og ansiktsmaling. Det er kjempe fint. Og du ser ungene kommer og koser seg og får malt ansiktet. Det er kjempe fint.*

Vi ser en generell optimisme på stedet, knyttet til erfaring med en utvikling som har gått i riktig retning.

Samtidig er det en parallell oppfatning av at Haugenstua er et dødt sted, preget av mangel på aktiviteter. En kvinne med innvandrerbakgrunn, som er bosatt på Nedre Haugen sier for eksempel:

> *Jeg vil si at Haugenstua er et spennende sted å være. Det er jo det. Det er masse forskjellige folk. Folk fra alle verdensdeler. Men samtidig er Haugenstua veldig ensidig synes jeg. Med at man får ikke gjøre så mye i Haugenstua. I tillegg så skjer det så lite av hele stedet forsvinner jo.*

Denne opplevelsen av et "sted som forsvinner" er også tydelig i materialet, samtidig som vi ser at denne forestillingen utfordres av endringer som har skjedd de siste årene. For en del av beboerne synes det også å være mindre relevant at det skjer lite – de knytter i mindre grad bomiljøets kvalitet til dette.

Vil folk bli på Haugenstua?
Vi spurte alle informantene om de kunne tenke seg å bli på Haugenstua. For dem som ønsker å flytte ut er det særlig utfordringer knyttet til mangfold, som holdes frem som den sentrale grunnen til at de ønsker å flytte.

Det dominerende inntrykket er at det er en sterk tilhørighet til Haugenstua og en tilfredshet med bomiljøet, materielt og sosialt, som virker som en motivasjonsfaktor for å bli på stedet.

8.3 Oppsummering

Med bakgrunn i den sosiokulturelle analysen har vi pekt på to ulike hovedforestillinger som er med på å forme Haugenstua som sted. En hovedforestilling er at Haugenstua er et godt sted å bo, mens en annen hovedforestilling er at Haugenstua har blitt et dårligere sted å bo. Det er spesielt barnefamilier som er tilfreds med Haugenstua, mens etnisk norske beboere med lang botid i større grad har en opplevelse av at "det var bedre før". Begge forestillingene er med på å forme Haugenstua som sted, men det er kanskje fortellingen om at Haugenstua har blitt et dårligere sted å bo som i størst grad blir hørt. Blant annet i omdømmesammenheng er denne fortellingen svært dominerende. Den er også til dels dominerende i planleggingsdiskursen. Dette er verdt å merke seg, i og med den sterke *tilfredsheten* med livet på Haugenstua vi finner særlig hos barnefamilier.

Vi ser ellers en tendens til bekymring over at nordmenn flytter vekk fra Haugenstua. Denne bekymringen deles av både etniske nordmenn og personer med innvandrerbakgrunn, og er spesielt knyttet til skolesituasjonen. En annen tendens er en opplevelse av at det har blitt mer trygt å bo på Haugenstua. I denne sammenhengen pekes det spesielt på mindre kriminalitet og rusproblematikk og den opprustningen som har skjedd de siste årene. I kontrast til denne optimismen står oppfattelsen av Haugenstua som et dødt sted der alt forsvinner.

I det siste kapittelet vil vi på bakgrunn av den sosiokulturelle analysen komme med anbefalinger til den videre stedsutviklingen på Haugenstua.

9 Konklusjoner og anbefalinger

Dette kapitlet summerer opp den sosiokulturelle stedsanalysen av Haugenstua ved å komme med noen anbefalinger. Vi vil igjen understreke at det er begrenset hvilke anbefalinger til plangrep på Haugenstua det er mulig å komme med på bakgrunn av en sosiokulturell stedsanalyse.

Makromekanismene på boligmarkedet vil være en rammebetingelse som planleggere må forholde seg til, men som denne analysen ikke har mulighet til å gå nærmere inn på. Det er en målsetting i områdesatsingen å gjøre Haugenstua til et sted ulike typer mennesker synes det er attraktivt å flytte til. I dette ligger det også et ønske om å påvirke beboersammensetningen på stedet. Bosettingsmønsteret på Haugenstua har endret seg i takt med inntektsutvikling og boligkarrierer i befolkningen. Mens Haugenstua i de første årtiene var et sted for den typiske norske arbeiderklassefamilien, har disse i dag i større grad flyttet ut. I dag fremstår Haugenstua som et attraktivt og også tilgjengelig boligområde for andre grupper – herunder i stor grad innvandrere. I arbeidet for å gjøre Haugenstua attraktivt for ulike typer mennesker må en ta inn over seg Haugenstuas posisjon i boligmarkedet i dag. Oslo har et av landets mest segregerte boligmarkeder. I Stovner får du i dag en av de laveste inngangbillettene til boligmarkedet (se kapittel 2). Dette vil reflektere hvem som bosetter seg på Haugenstua. Som det fremgår i kapittel 2, er inntektsforskjellene mellom Groruddalen og resten av Oslo høy. Samtidig kan man ikke se bort fra store ulikheter i boligpreferanser – tallene viser ikke nødvendigvis at Haugenstua i dag ikke et attraktivt sted. I stedsanalysen er høy grad av tilfredshet med bomiljøet og trivsel et slående funn.

Også andre eksterne rammebetingelser vil ha stor betydning for noen av de områdene der vi kommer med anbefalinger. Dette gjelder for eksempel fremtidige trafikkplaner for Oslo, som direkte vil påvirke Haugenstua. Betydningen av slike ulike rammebetingelser blir tydelig for eksempel i forbindelse med Haugenstua senter, som er et viktig moment i analysen. Det er i dag delvis knyttet en utrygghetsfølelse til torget, samtidig som torget har et dårlig rykte blant de som bor utenfor Haugenstua. Samtidig ser vi at kjøpekraften på Haugenstua er lav. I hvilken grad er det dermed realistisk at det vil kunne lokaliseres nye tilbud til Haugenstua senter? Eller: Hvorvidt vil de grepene som må tas for å få dekket de kommersielle aktørenes behov til inntjening være i overensstemmelse med befolkningens behov og ønsker på Haugenstua? Dette er forhold en er nødt til å reflektere over og ha et bevisst forhold til i gjennomføringen og lesingen av den sosiokulturelle stedsanalysen.

Dette bringer oss også videre til et annet viktig poeng. Anbefalingene våre vil alltid i større grad støtte opp noen typer stedsbruk og noen stedsbilder om Haugenstua enn andre. Derfor må det også komme eksplisitt fram hvilke interesser som blir tilgodesett gjennom våre anbefalinger. Analysen viser for eksempel at det er ulike typer ønsker og behov for (kommersielle) tilbud i nærmiljøet. Her er det et skille mellom for eksempel barnefamilier, og eldre, mindre mobile mennesker. Det er en tendens til at barnefamilier i større grad vektlegger Haugenstua sine kvaliteter som boområde, og at de bortsett fra nærbutikken synes det er ok å ta den ukentlige storhandelen på Stover senter. Eldre, mindre mobile mennesker er derimot mer avhengig av de tilbudene som finnes lokalt.

Videre er det viktig å være klar over at denne rapporten inngår som en del av en formell stedsutviklingsprosess, og at den derfor er farget av den offisielle definisjonen av hva som utgjør "et godt sted å bo". På Haugenstua eksisterer det i dag ulike meninger om dette. Mens en overordnet tendens synes å være at innvandrerfamilier i stor grad er tilfreds med nærmiljøet og bomiljøet på Haugenstua, tegner det seg et annet bilde særlig for eldre, etnisk norske beboere. Her går et hovedskille. Mange av de eldre, etnisk norske beboerne, som har bodd lenge på Haugenstua, bærer med seg en samfunnsforståelse knyttet opp til sosialdemokratiets tradisjonelle likhetstankegang. De opplever endringene i beboersammensetningen på Haugenstua som dramatiske, og opplever seg til en viss grad som en marginalisert gruppe i dag. Samtidig synes det som om denne gruppens stemme i større grad reflekteres i planleggingsdokumentene så langt, enn de stemmene som forteller om høy grad av tilfredshet. I plandokumenter ser man ofte en slik "etnisk skjevhet", der stemmene til dem som tilhører majoritetsbefolkningen tillegges mer vekt enn de etniske minoritetene sin stemme (Cars 2007). Vi har forsøkt å få frem mangfoldet i stemmer på Haugenstua.

Vi vil avslutte denne rapporten med å lansere og diskutere noen mer konkrete anbefalinger. Rapportens analyse har vært organisert etter stedsbilder, stedsbruk og omdømme. Disse tre områdene henger sammen, og vi ser de er med på å forme hverandre, og glir delvis over i hverandre. Vi har derfor valgt å dele anbefalingene våre inn i henholdsvis anbefalinger for stedsbruk og anbefalinger for omdømme og har latt stedsbildene være et viktig overordnende tema for anbefalingene.

9.1 Anbefalinger knyttet til stedsbilder

Stedsbilder er noe som sjelden kan planlegges eller styres. De utvikles i samspill med stedsbruk, omdømme, media, politikk og en rekke andre faktorer og prosesser som inngår i alle typer sosiale relasjoner og kommunikasjon. Analysen av stedsbildene gir likevel noen interessante innspill til det å skulle planlegge et sted som Haugenstua - om enn ikke direkte, så indirekte.

Tenk fellesskap på ulike måter:
Analysen demonstrerer at det finnes ulike måter å tenke fellesskap på Haugenstua. Mange informanter vektlegger de nære fellesskapene på Haugenstua, som en har gjennom familie- eller vennerelasjoner. Noen tolker de fellesskap som utvikles særlig rundt familier eller særskilte etniske grupper som ikke å være i harmoni med det tette og nære nabofellesskapet som kanskje eksisterte tidligere. For mange eldre med norsk bakgrunn og lang botid på Haugenstua er felles referansepunkter og den opplevde likheten gjennom mange år viktige dimensjoner ved livet på Haugenstua, som nå oppleves som mer eller mindre tapt. Blant denne gruppen står likhetsideologien fra 50- og 60-tallet sterkt. I vår analyse har vi vist at det til en viss grad kan sies å være to typer samfunns- eller fellesskapsforståelser på Haugenstua, og at stedsbildene formes blant annet av dette. Planleggerne på Haugenstua bør være seg bevisst dette skillet og at det former beboere sine forestillinger av Haugenstua, og plangrepene som tas må forholde seg bevisst til disse typene forestillinger. Samtidig må en unngå å bygge opp om konkurranseforholdet mellom dem. Denne tematikken gjelder særlig forholdet mellom majoritet og minoritet. Planleggingen bør legge til rette for kontakt på tvers av slike skillelinjer, men hvor ikke alle nødvendigvis deltar på samme premiss, men snarere ut fra egne referanserammer. På bakgrunn av dette vil vi også stille spørsmålet til planleggerne: *Er det vel ambisiøst å skulle bygge bro mellom et 60-tallsideal om fellesskap og likhet, og over til dagens befolkning på Haugenstua?* Vi tror at skal dette lykkes, så krever det noen spesielle idsjeler som evner å arbeide særskilt inkluderende og engasjerende. Noen av disse har vi møtt på Haugenstua.

Se forskjellighet og fellesskap samtidig:
I forlengelse av punktet over ser vi behovet for å se forskjellighet og fellesskap samtidig. Med det mener vi at det vil være viktig å prioritere tilrettelegging og styrking av åpne sosiale rom som attraktive møteplasser som inkluderer alle, noe vi i analysen har kalt et kosmopolitisk fellesskap. Samtidig må planleggingen se de individuelle behov som ligger i forskjelligheten og diversiteten på Haugenstua, slik at ulike gruppers sosiale liv tilfredstilles. Dette kan være aldersbestemte grupper, særskilte interessegrupper, etniske grupper, religiøse grupper, idrett og en rekke andre grupper. Disse forholde-

ne er særlig viktig med tanke på det mangfold av tilhørighetsformer som eksisterer på Haugenstua. Haugenstua består av mange ulike interesser og mange ulike grupper.

Se ulike behov gjennom et livsløp, ikke bare konflikt mellom majoritet og minoritet:
I analysen av stedsbildene har det kommet frem en konfliktdimensjon knyttet til synet på innvandring og integrering. Vi ser imidlertid at stedsbildene også har i seg en rekke andre dimensjoner vi kan knytte til ulike interesser. I stedet for å fokusere på tilsynelatende interessekonflikter mellom majoritet og minoritet, mener vi man i planleggingen bør kunne se disse konfliktene også i lys av andre dimensjoner som for eksempel særlig behov knyttet til livsløp. Eldre uten barn vil for eksempel ha andre behov enn barneforeldre, men kan i visse tilfeller fortone seg som en interessekonflikt mellom majoritet og minoritet.

9.2 Anbefalinger knyttet til stedsbruk

9.2.1 Diversiteten i stedsbruken

Analysen viser at det er noen konflikter over stedsbruk på Haugenstua i dag. En fremtredende fortolking, særlig blant en del eldre etnisk norske beboere, er at dette er en konflikt mellom to ensartede grupper; nordmenn og innvandrere. For planleggere er det viktig å skille mellom interessekonflikter over stedsbruk og *fortolkningen* av slike interessekonflikter. Dersom man istedenfor å se noe som en konflikt mellom nordmenn og innvandrere (eller langtidsboende og tilflyttere) ser noe som en konflikt over stedsbruk; for eksempel grilling vs. barnelek, vil man kunne treffe mer virkningsfulle tiltak.

9.2.2 Haugenstua senter

I handlingsplanene for satsingsområdet Haugenstua er endring og oppgradering av Haugenstua senter et viktig moment.

I arbeidet med oppgraderingen av senteret bør man tenke på hvem man planlegger for, og hvilke målsettinger man legger til grunn. Analysen viser at folk på Haugenstua har ulike behov i forbindelse med senteret. For noen er senteret i dag fullt ut funksjonelt – for eksempel ser vi at dette gjelder for flere travle småbarnsforeldre i jobb. For det andre er senteret preget av sine mangler og det er et savn etter andre typer tilbud og bruksmuligheter. I denne sammenhengen er det viktig å ha et bevist og avklart forhold til hvem man planlegger for. Planlegger man for å få unge tilflyttere til Haugenstua?

Planlegger man for småbarnsforeldrene? Planlegger man for å få tilreisende til å komme? Ønsker man å inkludere alle disse gruppenes behov? Vi vil ikke her ta stilling til dette. Vi vil imidlertid med utgangspunkt i analysen peke på tre momenter som kan legges til grunn i arbeidet med å endre senteret. Her viser vi til hvilke negative funksjoner man bør søke å endre, og hvilke potensial som finnes:

- *Utrygghetsfølelse knyttet til senteret:* Det er i dag er knyttet en viss utrygghetsfølelse til dette stedet. Den tomme bygningsmassen er med på å vedlikeholde en oppfatning av torget som et utrygt sted. På kveldstid fremstår dette et tomt sted, innlukket av bygninger med vinduer som ingen ser ut av og ingen passer på.
- *Omdømme*: Senteret er med på å vedlikeholde forestillinger om Haugenstua som et lite attraktivt sted. Det er en sentral referanse i negative forestillinger om Haugenstua – både for Haugenstuabeboere, men særlig for dem som bor andre steder. Få tilbud, tomme lokaler og slitne fasader er viktige referansepunkter.
- *En nøytral møteplass med høy grad av kollektivitet:* Torget har potensial til å være en møteplass med en litt annen funksjon enn de andre møteplassene som finnes på Haugenstua i dag. Som en offentlig arena, er det et mer nøytralt rom enn områdene rundt borettslagene. Det har en høyere grad av kollektivitet, ved at det er et sted alle i utgangspunktet har like stor rett til. Forskjeller og interessekonflikter kan få en annen håndtering i slike fellesrom.
- *Tapsfølelse knyttet til funksjonstapping:* Fra å ha et rikt tilbud av ulike funksjoner er det lite som er tilbake på Haugenstua senter. Befolkningen har en oppfattelse av at "alt forsvinner fra Haugenstua". Samtidig har det de siste årene dukket opp nye tilbud som Nærmiljøsenteret, Haugenstua Scene og torgdager. Opprettholdelse og videreutvikling av disse tilbudene blir viktig fremover. Tomme lokaler skaper muligheter for å tilfredsstille noen av ønskene som er kommet frem i denne studien. Spesielt med tanke på behovet for forsamlingslokaler både til arrangementer og møter i regi av privatpersoner og organisasjoner. Samtidig er det viktig å legge strategier for å bevare disse tilbudene sett i forhold til diskusjonene rundt utviklingen av Haugenstua senter.

Det ligger utenfor denne analysen sine rammer å gå inn på storstilte plangrep på Haugenstua senter. Det er en rekke rammebetingelser og langsiktige planer en her må forholde seg til. Vi vil likevel peke på noen endringer som det er mulig å gjennomføre uten de store ressursene – dersom målsettingen er å bidra til at Haugenstua senter blir en møteplass og et sted preget av aktivitet:

- *Haugenstua senter som "informasjonskanal"*. Bruk Haugenstua senter i større grad som et sted for informasjon og profilering av aktivitet på Haugenstua. Folk beveger seg over torget til og fra buss, tog, barnehage og butikk. Torget har dermed et stort potensial som et sted der det kan informeres om hva Haugenstua er og hva som skjer der.
- *Bruk potensialet i skatehallen*. Skatehallen representerer et stort potensial når det gjelder å skape arrangementer, som kan vekke interesse og få oppmerksomhet også utover Haugenstua. Det er flere ildsjeler som er engasjert i arbeidet med skatehallen, som man kan ta tak i. Skaterne representerer et utrykk man ikke umiddelbart forbinder med et sted som Haugenstua og kan derfor være med å gi et brudd med etablerte forestillinger om stedet. Hva med å få skaterne opp på torget en dag?
- *Torget som arena for arrangementer gjennom hele året*. Torget har en uforming som gjør at det er velegnet for arrangementer. Generelt kan det påpekes at arrangementer av ulike typer kan ha en betydning for å utfordre oppfatningen av Haugenstua som et "dødt sted".
- *Haugenstua Scene*: Ta tak i aktiviteten på Scenen og bruk den til å generere aktivitet utenfor på torget. Det er en diskrepans i dag mellom ønsket om at Scenen skal være et forsamlingssted for hele bydelen, og Scenes fysiske tilstand. Scenen sender i dag ikke ut signaler om å være et attraktivt forsamlingssted i aktiv bruk.

9.2.3 Møtesteder på Haugenstua

Møtesteder handler i stor grad om å skape bånd mellom mennesker. I et nærmiljøperspektiv er møtesteder spesielt viktig for personer som tilbringer stort sett hele dagen i tilknytning til boligen og som har tilgang til få andre arenaer utenfor nærmiljøet. På steder med stor forskjell kan også møtesteder ha en viktig funksjon som brobygger mellom ulikhet. På Haugenstua er begge disse forholdene i stor grad til stede. Dette understreker viktigheten av å ha gode møtesteder på Haugenstua. Det er samtidig viktig å vise til at det vil være ulike behov for møteplasser og sosial kontakt. Hvis man har sine viktigste sosiale nettverk utenfor stedet, eller hvis man har et veldig travelt hverdagsliv har man kanskje ikke like store behov for sosial kontakt i nærmiljøet. Anbefalingene våre blir gitt på den bakgrunn av et visst grad av relasjoner er viktig for å skape nødvendig naboskapsånd til å jobbe sammen for et godt nabolag. Samtidig har vi tatt høyde for at enkelte grupper har større behov for møteplasser lokalt.

Vi har sett at det i dag er en rekke gode møtesteder på Haugenstua, både i form av ulike fysiske steder, forskjellige tilbud og arrangementer. Videreføring av disse er viktig. Både på grunn av deres viktige funksjon som møtesteder, men også fordi bortfall av flere tilbud på Haugenstua kan forsterke tapsfølelsen som allerede er tilstede. Vi vil peke på noen anbefalinger når det gjelder det videre arbeidet med å skape gode møtesteder på Haugenstua:

- *Uteområdene mellom blokkene* på Haugenstua har en viktig funksjon som sosial arena i dag. Særlig gjelder dette for barnefamilier. Det er i dag noen samlingsplasser, men disse bør rustes opp og gjøres mer attraktive.
- *Parsellhagene* er et forholdsvis nytt tilbud som har fått svært stor betydning som møteplass, særlig for en del eldre mennesker som tidligere ikke hadde noe tilbud. Denne fremstår i høy grad som en nøytral arena. Fellesarealene her bør prioriteres. Det synes å være et uutnyttet potensial for fellesarrangementer i regi av parsellhagene.
- *Behov for tilrettelagte tilbud til enkelt grupper*. Det bor en rekke mennesker på Haugenstua som i større grad enn andre trenger tilrettelagte tilbud der de kan møte andre mennesker. Flyttingen av frivillighetssentralen fra Haugenstua til Stovner i 2009 var et stort tap. Tilbudet i regi av nærmiljøsenteret og Frivillighetssentralen som onsdagslunsjen, er svært viktig i denne sammenhengen.
- *For unge tilflyttere* til Haugenstua er fraværet av sosiale tilbud et uttalt savn. En bør ta høyde for hvordan en skal komme dette i møte i den videre stedsutviklingen.
- *Arrangementer* på Haugenstua har ulik funksjon som møteplasser avhengig av graden av nøytralitet på arrangementene. Samtidig har både Mini-mela og torgdagene en viktig funksjon som møteplass, og utfordrer også forestillingen om Haugenstua som et ”dødt sted”. Samtidig uttrykker flere et savn etter St.hansfeiringen som ble arrangert tidligere. Dette er et arrangement som for eksempel kan gjennomføres i samarbeid med borettslagene.
- *Haugenstua scene* har et uutnyttet potensial for å generere aktivitet også utenfor huset. På bakgrunn av intervjuene synes det videre som om det er grunn til anta at Scenen er lite kjent og oppleves som et lite relevant tilbud for en stor del av befolkningen. Hvis målsettingen er at Scenen skal være et samlingspunkt må det jobbes for å gjøre denne mer relevant, slik at det i større grad fremstår som ”bydelens hus”.

- *Ønsket om et samfunnshus* er nærmest unisont, uavhengig av bakgrunn, kjønn og alder.
- *Ungdomsklubb.* Både ungdom, voksne og eldre etterlyser et lavterskeltilbud til ungdommen på Haugenstua, i form av for eksempel en ungdomsklubb. Haugenstua ungdomsklubb som holder til i et bomberom i Haugenstua borettslag er et viktig tilbud til ungdom som bor på Haugenstua i dag, men ikke alle vet om dette tilbudet. Samtidig er ikke lokalene tilfredsstillende. Oppgradering av eksisterende lokaler eller flytting til nye kan være aktuelle tiltak. I tillegg bør det gis økonomisk støtte til innkjøp av nødvendig utstyr.
- *Skolen og torget som ressurser.* Skolene og barnehagene på Haugenstua er en ressurs. Torget har et stort potensial som et sted der arrangementer kan gjennomføres. Gjennom samarbeid med skolene kan torget brukes som scene for ulike typer aktiviteter i regi av skolen.

9.3 Anbefalinger knyttet til omdømme

Omdømmeendring er en viktig målsetting i det arbeidet som bydelen gjør på Haugenstua, som et ledd i Groruddalssatsingen. Et viktig arbeid her bør være å få en større harmoni mellom den selvtilskrevne identiteten og Haugenstuas omdømme. Stedsanalysen viser at det er en stor grad av diskrepans i dag mellom tilskrevet identitet (omdømme) og selvtilskrevet identitet på Haugenstua. Omdømmet fanger i liten grad opp den tilfredsheten med Haugenstua som bosted, som finnes blant beboerne.

Faren med promoteringsarbeid er at det blir en disharmoni mellom det opplevde stedet og det promoterte stedet. Omdømmearbeidet bør antakeligvis i større grad forankres i mangfoldet av positive forestillinger om Haugenstua som finnes der i dag.

Nedenfor vil vi peke på noen momenter vi mener er viktige i det videre omdømmearbeidet.

Få frem de positive historiene. Det er mye fokus den store andelen minoritetsspråklige elever ved skolene, og det er eksempler på foreldre som velger å flytte barna til skoler med lavere minoritetsandel. Samtidig deltok Haugenstua skole i den nasjonale KappAbel-konkurransen, en matematikkonkurranse for niendeklasser. De vant fylkeskonkurransen og ble nummer tre i den nasjonale konkurransen. Slike historier blir viktige å få frem som kontrast til den dominerende negative oppfattelsen av skolesituasjonen.

Formidle tilfredsheten. I analysen ser vi en stor grad av tilfredshet blant beboere på Haugenstua. Dette må komme frem i omdømmearbeidet, og formidling av de skjulte "gode historiene" bør være en strategi fremover. Formidle barnefamilienes Haugenstua, barnas Haugenstua og ungdommens Haugenstua for eksempel.

Ta utgangspunkt i de faktiske kvaliteter stedet har for beboere. Et steds attraktivitet springer ut av den bruksverdien stedet har/kan ha for de som bor der. Og det er disse bruksverdiene som må ligge til grunn i arbeidet for å formidle en historie om attraktivitet. Det er svært vanskelig å formidle/opprettholde en slik historie basert på promoteringsstunts/tiltak fra utenforstående. Man risikerer i større grad at slike tiltak opprettholder negative forestillinger om et "dysfunksjonelt sted som trenger en ekstra innsats". Man kan få en situasjon der omdømmetiltak kan usynliggjøre den faktiske bruksverdien stedet har for folk.

Forankring av omdømmearbeidet lokalt. Det er i regi av Groruddalssatsingen gjennomført en lukket utsmykkingskonkurranse for et kunstprosjekt der "Storstua på Haugenstua" ble plukket ut av juryen. Dette er en stor stålampe som skal plasseres mellom blokkene i Haugenstua borettslag, som skal skape lys og varmeseter på kalde vinterdager. Det har vært til dels sterke reaksjoner fra enkelte beboere i forbindelse med dette tiltaket, både på grunn av prosessen rundt og på grunn av selve tiltaket. I denne sammenhengen kan det være interessant å nevne et helt annet type belysningstiltak. I 2007 ble det hengt opp lys i den 30 meter høye pipen til varmesentralen, noe som bidro til å markere Haugenstua for reisende langs Østre Aker vei. Dette tiltaket ble godt mottatt av beboerne. Ulikheten i vurderingen av de to tiltakene synes delvis å henge sammen med i hvilke grad beboerne opplevde tiltaket som funksjonelt.

Innspill til kvaliteter å spille på i omdømmearbeidet: Hvilke funksjonelle kvaliteter har Haugenstua, som man kan spille videre på? Som analysen viser, er det konkurrerende oppfatninger av dette blant informantene. Det er likevel noen momenter som peker seg ut:

- et godt oppvekststed: bilfritt, trygt, oversiktlig, store lekearealer, gode foreldrefellesskap
- gode turområder: mulighet for rekreasjon og sport
- tilgjengelighet og nærhet til byen
- skatehallen. Dette tilbudet bør profileres i stor grad.
- parsellhagene

Redefinere Handlingsplanene. I målsettingene i handlingsplanen står det at "en viktig strategi er å redusere opplevelsen av utrygghet" (se kap to). Tendensen i den sosiokulturelle stedsanalysen synes å være at Haugenstua oppleves som et trygt sted i dag. Det er viktig at handlingsplanene stadig redefineres, slik at de ikke er med på å opprettholde et bilde av Haugenstua som et problemområde.

Betydningen av arrangementer. Mini-mela assosieres i media med noe positivt, og beskrives som en "Stor folkefest!". Slike arrangementer er viktig for å skape positive assosiasjoner til Haugenstua

Haugenstua senter. Analysen bekrefter viktigheten av endringer på Haugenstua senter, i det senteret er en sentral referanse i negative stedsbilder av Haugenstua.

Involver barn og ungdom. Prosjektet "Bilderflut" som ble gjennomført i Dortmund i Tyskland, kan være en inspirasjon når det gjelder arbeidet for omdømmebygging (se: http://www.bilderflut.org/). Dette prosjektet ble gjennomført med lokale barn og ungdom, som sammen med kunstnere malte ulik fasader i bydelen. Skiltet som i dag viser inn til Haugenstua trenger en rehabilitering – hva med å bruke barn og ungdom inn i dette arbeidet?

Identifiser hvilke forestillinger som former omdømmet og jobb opp mot disse. Når man jobber med omdømmetiltak må man kjenne til forestillingene som sirkulerer i offentligheten om den typen sted man jobber med. Vi har pekt på synet på drabantbyer og "innvandrerghettoer" som to slike forestillinger. Hvis man kjenner til innholdet i slike forestillinger, kan man lettere utfordre dem.

Perspektiv på mangfold. En av forestillingene som former omdømmet til steder som Haugenstua er et problemfokus på mangfold og ulikhet. Når man jobber med omdømme er det sentralt å også være bevisst eget perspektiv på mangfold, ulikhet og konflikt.

Litteraturliste

Allen, J., et al. (1998). Social Exclusion in European Cities. Processes, experiences and responses. London, Regional Studies Association and Jessica Kingsley Publishers.

Amin, A. (2004). "Regions Unbound: Towards a New Politics of Place." Geografiska Annaler **86B**(1): 33-44.

Brofoss, H. K. og A. Barstad (2006). Internasjonale erfaringer med områderettede tiltak i storbyer. En litteraturstudie. Notater 2006/56. Oslo, Statistisk sentralbyrå.

Cars, G. (2007). Neighbourhood governance - capacity for social integration. European Commision, Community Reserach. Luxembourg, EU.

Christie, N. (1974). Hvor tett et samfunn? Oslo, Universitetsforlaget.

Cresswell, T. (1996). In place/Out of place: geography, ideology, and transgression. Minneapolis, University of Minnesota Press.

Drangsland, K. A. K. (2007). Jungbusch i endring: Byplanlegging som integreringstiltak. Institut for geografi, Universitetet i Bergen. **Master i i geografi**.

Dzamarija, M. T. og T. Kalve (2004). Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Notater 2004/31. Oslo, Statistisk sentralbyrå.

Engebrigtsen, A. og Ø. Fuglerud (2007). Ungdom i flyktningfamilier. Familie og vennskap - trygghet og frihet? NOVA Rapport 3/2007, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Figari, H., et al. (2009). Friluftsliv som hverdagsliv. Innvandrerkvinners bruk av utendørsområder i Groruddalen. NINA Rapport 479, Norsk institutt for naturforskning.

Frykman, J. og N. Gilje (2003). Being there. New perspectives on Phenomenology and the Analysis of culture. Lund, Nordic academic Press.

Ganapathy, J. og S. Søholt (2000). Store møter - små steder. Møter og møtestedenes betydning i flerkulturelle bomiljø. Prosjektrapport 286, Byggforsk Norges byggforskningsinstitutt.

Gehl, J. (1980). Livet mellom husene. Udeaktiviteter og udemijløer. København, Universitetsforlaget.

Giddens, A. (1991). Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge, Polity Press.

Gilroy, R. og S. Speak (1998). Barriers, Boxes and Catapults. Social Exclusion in European Cities. Processes, experiences and responses. J. allen, G. Cars and A. Madanipour. London, Regional Studies Association and Jessica Kingsley Publishers**:** 95-113.

Glick Schiller, N. (2007). The Centrality of Ethnography in the Study of Transnational Migration: Seeing the Wetland Instead of the Swamp
Sociology of diaspora: a reader
A. K. Sahoo and B. Maharaj New Delhi, Rawat Publications.

Granovetter, M. (1983). "The strength of weak ties: a network theory revisited." Sociological Theory **1**.

Gressgård, R. (2005). Fra identitet til forskjell. Oslo, Scandinavian Academic Press.

Gressgård, R. (2005b). "Hva mener regjeringen med flerkulturellt mangfold." Nytt Norsk Tidsskrift **1**: 72-79.

Gullestad, M. (1996). I DAG mye bedre enn sitt rykte. Aftenposten Morgen 13.12.1996.

Gullestad, M. (2002). Kitchen-Table Society. A case study of the family life and friendships of young working-class mothers in urban Norway
Oslo, Universitetsforlaget.

Guttu, J., et al. (2008). Kartlegging av boligmassen i Groruddalen. NIBR-rapport 2008:7. Oslo, NIBR.

Hartshorn, T., Ed. (1992). Interpreting the city: An Urban Geography. New York, John Wiley & Sons, Inc.

Hidle, K. (2004). Migrasjon og stedsmyte. Sted, migrasjonserfaringer og romlige forståelser i Kristiansand. Institutt for Geografi. Bergen, Universitetet i Bergen. **dr. polit**

Hiebert, D. (2002). Cosmopolitanism at the local level: the development of transnational neighbourhoods. Conceiving cosmopolitanism. theory, context, and practice. S. Vertovec and R. Cohen. Oxford, Oxford University Press.

Høydahl, E. (2008). "http://www.ssb.no/ssp/utg/200804/15/ (Hentet: 13.12.09)."

Haavie, S. (2001). Parsellhagedyrking i Oslo - en statusoversikt. Rapport 1/2001, Osloforskning.

IMDi (2007). Fakta om innvandrerbefolkningen i Oslo. IMDi-rapport 5A-2007. Oslo, IMDi.

Larsen, J., et al. (2006). Mobilities, Networks, Geographies. Hampshire, Ashgate.

Levitt, P. og N. Glick Schiller (2007). Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society. Sociology of diaspora: a reader. A. K. Sahoo and B. Maharaj. New Delhi, Rawat Publications.

Massey, D. og P. Jess (1995). Place in the World? Places, Cultures and Globalization. New York, Oxford University Press.

Massey, D. og P. Jess (2000). A Place in the World.

Nadim, M. (2008). Levekår i Groruddalen. Fafo-rapport 2008:27. Oslo.

Norberg-Schulz, C. (1992). Mellom jord og himmel. Oslo, Pax Forlag AS.

Nordahl, B. (1996). Sosiale relasjoner mellom beboere. Prosjektrapport 199, Byggforsk Norges Byggforskningsinstitutt.

Norges Eiendomsmeglerforbund, et al. "Eiendomsmeglerbransjens boligprisstatistikk. http://www.nef.no/asset/2100/1/2100_1.pdf. (Hentet: 30.11.2009)."

OBOS (2009). "Bydelspriser oktober 2009: http://www.obos.no/arch/_img/9687944.pdf. (Hentet: 30.11.2009)."

Oslo kommune (2008a). Turkart Oslo Øst. Oslo, Oslo kommune.

Oslo kommune (2008b). Statistikkgrunnlag for Groruddalssatsingen og Hanlingsprogrammet for Oslo Sør. Oslo, Oslo kommune.

Oslo kommune (2009a). "Haugenstua skole: http://www.haugenstua.gs.oslo.no/skolen/ (Hentet 01.12.2009)."

Oslo kommune (2009b). "Stig skole: http://www.stig.gs.oslo.no/skolen/ (Hentet 01.12.09)."

Oslo kommune (2009c). "Haugenstua rehabiliteringssenter. http://www.rusmiddeletaten.oslo.kommune.no/tjenestetilbudet/rehabilitering/article28892-8847.html (Hentet 01.12.2009)."

Puntam, R., D (2007). "E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century The 2006 Johan Skytte Prize Lecture,." Scandinavian Political Studies **30**: 137-174.

Putnam, R. D. (1995). "Bowling Alone: America's Declining Social Capital." Journal of Democracy **6**: 65-78.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: the collapse and revival of American community. New York, Simon & Schuster.

Ruud, M. E. (2001). Hindringer for deltakelse i multietniske boligområder. Prosjektrapport 299, Byggforsk Norges byggforskningsinstitutt.

Ruud, M. E., et al. (2005). Jessheim i vekst - Ungdom, møteplasser og byutvikling Byggforsk og Civitas.

Røe, P. G. (2002). "Sosiokulturelle stedsanalyser - et supplement til de tradisjonelle stedsanalysene." Plan **4-5**.

Røe, P. G. (2006). "Utvikling av "levelige" steder - på hvilken måte kan sosiokulturelle stedsanalyser bidra+." Michael **3**.

Rånes, O. I. (1992). Som en liten landsby...? En studie av ulike forestillinger om nærmiljø. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Oslo, Universitetet i Oslo.

Sandercock, L. (2006). Cosmopolitan urbanism: a love song to our mongrel cities. Cosmopolitan Urbanism. J. Binnie, J. Holloway, S. Millington and C. Young. London/New York, Routledge.

Sandercock, L. (2009). Cosmopolitan urbanism: From Theory to Practice. Where Strangers become Neighbours. L. Sandercock and G. Attili, Springer.

Schiefloe, P. M. (1985). Nærmiljø i bysamfunn. Oslo, Universitetsforlaget

Simonsen, K. (2008). Place as encounters: practice, conjunction and co-existence. Mobility and place. enacting northern European peripheries. J. O. Bærenholdt and B. Granås. Aldershot, Ashgate.

Turner, J. H. (1988). A Theory of Social Interaction. Cambridge, Polity Press.

Unstad, M. (2001). Bomiljø og inkludering. Prosjektrapport 307, Byggforsk.

Vestel, V. (2004). A community of Differences. - Hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in "Rudenga", East side Oslo. NOVA-rapport 15/04. Oslo.

Werlen, B. (2005). Regions and Everyday Regionalisations. From a Spacecentred
Towards an Action-centred Human Geography. B/Ordering Space. H. van Houtum, O. Kramsch and W. Zierhofer. Ashgate, Aldershot.

Öncü, A. og P. Weyland, Eds. (1997). Space, Culture and Power: New identities in globalizing cities. London and New Jersey, Zed Books.

Vedlegg I: Intervjuguide

Bakgrunn
Alder
Kjønn
Landbakgrunn
Sivil status
Bosted
Flyttehistorie/botid på Haugenstua

Om stedsbilder (Inkl. tilhørighet)
Beskriv hva slags type sted Haugenstua er.
Hva kjennetegner/hva er typisk for Haugenstua? Hva forbinder du med Haugenstua?
For deg/for andre?
Er det noe spesielt med Haugenstua?
Hva forbinder du med en som bor på Haugenstua?
Er det viktig å være slik selv? Hvorfor/hvorfor ikke?
Hvordan mener du Haugenstua bør være som sted?
Er alle enige om det?
Er Haugenstua et sted for alle?
Hvordan/hvordan ikke?
Kjenner du deg som en naturlig del av Haugenstua?
Hvorfor/hvorfor ikke?
Hva betyr Haugenstua for deg?
Er det spesielle steder som betyr ekstra mye for deg? Hvilke/hvordan/hvorfor?
Hvordan vil du si Haugenstua er i forhold til andre steder du kjenner godt, eller som du har et forhold til?
Vet du hva andre mener om Haugenstua? Er det viktig for deg hva andre mener om Haugenstua? På hvilken måte er dette viktig/ikke viktig for deg?

Om bruk av Haugenstua (Inkl. tilhørighet)
Hvordan vil du si du bruker Haugenstua?
Hva gjøres hvor og med hvem?
Fritid, arbeid, dagtid, kveld/natt, årstid, hverdag, helger, ferier, venner, alene/sammen med andre, innkjøp/handling/shopping, offentlige tjenester, som møtested…
Er det spesielle steder på Haugenstua som du bruker særlig mye?

Hvor, når og til hva? Hvorfor? Hvor ofte og til hva? Sammen med andre?

Er det noen spesielt betydningsfulle steder for deg på Haugenstua? Hvilke/hvorfor?

Hvorfor bruker du/dere Haugenstua på denne måten? Er dere flere som bruker Haugenstua slik? Er disse personene viktige for deg? På hvilken måte?

Skulle du ønsket at du kunne bruke Haugenstua på en annen måte? Hvorfor? Til hva?

Har Haugenstua de tilbud du trenger, eller savner du noe?

Hvilke typer behov får du dekket andre steder?

Hvordan vil du si Haugenstua fungerer som møtested?

Hvilke steder, hva skjer der, for hvem, hvorfor fungerer det, eventuelt hvorfor/hvordan fungerer ikke Haugenstua som møtested?

Kontakt med mange andre? Hvem?

Hvilken betydning har nabolaget ditt som møtested?

Er det andre steder utenom Haugenstua som er av særlig stor betydning for deg? Er du mye på disse stedene, og med hvem?

Spesifikt om tilhørighet

Er Haugenstua viktig for samhold med andre? En arena for samhold?

Nettverk: Familie, venner, slekt: Hvor bor de? Ofte sammen med disse på andre steder enn Haugenstua? Nettverk også i andre land? Hvordan holder du kontakt med dem du kjenner (venner/familie) som bor andre steder/andre land?

Er disse særlig viktige personer for deg? Hvilken betydning har de for deg?

Vedlegg II: Informanter

Type informanter	Antall
Individuelle intervjuer	36
Feltsamtaler (ca)	17
Deltakere i fokusgrupper	11
Deltakere med arbeidsbok	26

Vedlegg III: Arbeidsbok

HVILKE TYPE STED ER HAUGENSTUA?

HVEM ER DU?

KJØNN

Gutt ☐ Jente ☐

Haugenstua Nærmiljøsenter

Skullcandy

HVA TENKER DU OM STEDET HAUGENSTUA?

a) Hva liker du best med stedet Haugenstua?

b) Hva synes du er dårligst med stedet Haugenstua?

c) Hva mangler på Haugenstua?

d) Hvordan vil du beskrive Haugenstua til en som ikke har vært her før?

e) Kunne du tenke deg å bo her/flytte hit når du blir voksen? Hvorfor/hvorfor ikke?

FORSKJELLIGE STEDER PÅ HAUGENSTUA

Se på bildene under. Kan du for hvert av bildene fortelle følgende:

1) Hva synes du om dette stedet?
2) Bruker du dette stedet selv? Hvis du bruker det, hva bruker du det til, og hvor ofte?

SKRIV HER:

SKRIV HER:

SKRIV HER

SKRIV HER:

SKRIV HER:

SKRIV HER:

FoU informasjon

Tittel	Sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua
Prosjekt nr	1611
Oppdragets tittel	Sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua
Prosjektleder	Knut Hidle
Forfattere	Kari Anne Klovholt Drangsland, Bente Beckstrøm Fuglseth og Knut Hidle.
Oppdragsgiver	Oslo kommune, bydel Stovner
Rapport type	FoU
Rapport nr	11/2009
ISSN-nummer	0803-8198
Tilgjengelighet til rapporten	Åpen
4 emneord	Sosiokulturell stedsanalyse, stedsbruk, stedsbilder, omdømme.

Sammendrag
Rapporten er en sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua i Stovner bydel i Oslo. Rapporten drøfter og analyserer stedsbruk, forestillinger om sted (stedsbilder) og omdømme. Rapporten legger vekt på å vise bredden langs disse dimensjonene som eksisterer på Haugenstua, samtidig som den også viser hvordan ulike stedsbilder, ulik stedsbruk og ulike omdømmer delvis konkurrerer og delvis eksisterer side om side uten konflikt og konkurranse. På basis av analysen diskuteres det i rapporten ulike videre utviklingsretninger for Haugenstua og det gis anbefalinger for den videre planleggingen.

Agderforskning AS

Kristiansand:
Gimlemoen 19
4630 Kristiansand, Norway

Arendal:
Langbryggen 17
4841 Arendal

Tel: +47 480 10 520
Fax: +47 38 14 22 01

Epost: post@agderforskning.no

http://www.agderforskning.no

Bankgiro/ Banking account:
3023.07.08521

Agderforskning